kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

HAZİRAN 2021

DEMET AKBAĞ:
Önce ataerkil değerler değişmeli

AHMET ALTAN:
Aşkın ve kadınların yazarı

İRİS ŞENTÜRK
Antakya'yı kurtaran kadın

NEVAL EL SAADAVİ
Doğuştan muhalif kadın

Medeniyete kadar
MOR KURDELE

Kadınlar Dans Ediyor

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Merhaba,

Bu yaz da geçen yılki gibi bunaltıcı olacağa benzer. Yalnızca iklimden bahsetmiyoruz, gerçi onun da toplumsal yapıdan kaynaklandığının, küresel ısınmanın, insan faaliyetinin eseri olduğunu öğrendik. Ama bizi bekleyen sadece dayanılmaz sıcaklar değil. Türkiye'de, ekonomiden siyasete, bizler için ağır sonuçları olacak gelişmeler yaşanıyor. Bir çoğunuzu etkilemiş bulunan, yine bir çoğumuzun kapısında olan işsizlik, yoksulluk; bunların içinde bize bir nebze olsun güç verebilecek Medeni Kanun değişikliğinin bir türlü çıkmaması ve artık unutturulmaya, unutulmaya çalışılan cezaevleri.

Bunlara rağmen, yine de kadınlardan ümitliyiz. Antakya'da bir kadın belediye başkanı, büyük bir felaketin ucuz atlatılmasını sağladı. İris Şentürk'le, yaptığımız görüşmeyi ilk sayfalarımızda okuyacaksınız. Manisa'nın bir köyünde ise kadınlar bir kooperatifte örgütlenerek emeklerini değerlendiriyorlar. Türkiye'nin dört bir yanında kadınlar, Medeni Kanun Tasarısı yasalaşıncaya kadar mor kurdele takacaklar. Öte yandan töre cinayetleri ve baskılar sürüyor. Ama yine de ümitlerimizi ve hayallerimizi koruyoruz. Bir şeyler değişmeli, değişebilir.

Hayatımız bazen mahzun, bazen neşeli sürüyor... Nevin, çok keyifli bir konuyu, dansı ele aldı bu sayımızda. Necla ise, Can Kozanoğlu'nun Yeni Şehir Notları adlı kitabından yola çıkarak, bu aralar çok moda olan bir konuya, hayat tarzı üzerine yazılanlara değindi. Ve tabii röportajlarımız var: Ayşe, halen Radikal gazetesinde sinema yazıları yazan Sevin Okyay'la ve son yılların en popüler yazarlarından Ahmet Altan'la görüştü. İlgiyle okuyacağınızı ümit ediyoruz.

Ünlü Mısırlı feminist yazar Neval El Saadavi, yeni bir baskıyla karşı karşıya. Beril, bu vesileyle Mısır'da kadın hareketinin geçmişini ve Saadavi'nin yaşadıklarını aktardı.
Boşanma hikâyesi yarışmamız sonuçlandı. Birinci olan hikâyeye ve yarışma sonuçlarına da bu sayımızda yer verdik.
Yandaki sütunlarda geçtiğimiz aylarda yaptığımız okur anketimizin sonuçlarını bulacaksınız. Cezaevlerine abone kampanyamıza katılımlar oldu, çok teşekkür ederiz.
Ve son olarak İstanbullu okurlarımıza, kahvemizin yazlık bahçesinin açıldığını duyurmak istiyoruz.

Gelecek sayıda görüşmek üzere.

Bu ayın kadınları

Ayfer Tunç
Banu Dökmecibaşı
Cennet
Demet Akbağ
Dilber Kına
Döndü Erdoğan
Hatice Alper
Havva
İris Şentürk
Lena Pavlova
Neval El Saadavi
Nurperi Sancak
Perihan Mağden
Sevin Okyay
Sibel Gökçe
Suzan Samancı
Zeynep Tanbay

Okur anketimiz sonuçlandı

Ekim sayımızda Pazartesi'yle ilgili sizin görüşlerinizi alabilmek için bir anket yayınlamıştık. Bu anketimize toplam 93 kişiden cevap geldi. Bunların 60'ı kadın, 33'ü erkekti. Gördüğünüz gibi dergimizi erkekler de okuyor, en azından bir kısmı dergiye ilişkin görüşlerini yansıtmak isteyecek kadar ilgili Pazartesi'yle.
Anketimizi TRIO Araştırma Şirketi düzenledi ve değerlendirdi.
Aslında, aldığımız cevap sayısı, kesin değerlendirmelere varmak için yeterli değil ancak yine de ortaya çıkan sonuçları size aktarmak istiyoruz.
Okurlarımızın yüzde 64'ü 35 yaşın altında, yüzde 46'sı bekâr, yüzde 41'i evli, yüzde 7'si ise boşanmış va da dul. Ankete göre, yüzde 65'i üniversite öğrencisi ya da mezunu, yüzde 28'i lise mezunu, yüzde 46'sı ücretli çalışıyor, yüzde 17'sinin kendi işi var, yüzde 17'si öğrenci, yüzde 11'i para kazanmıyor, yüzde 3'ü ise ev kadını. Çalışanların yüzde 77'sinin düzenli bir işi var; tabii bu cevaplar kriz öncesine aitti.
Sıkıcı olabilecek bu rakamlardan sonra, dergi içeriğine ilişkin görüşleri aktarmak istiyoruz. Derginin kapağı ve iç tasarımı beğeniliyor, haberler çoğunlukla beğeniliyor, gündeme ilişkin yazılar, kadınlara yönelik şiddeti açığa çıkaran haberler ve röportajlar en ilgi çeken bölümler. Buna karşılık dış haberler en az ilgi gören kısım. Kadın portreleri, karikatürler, toplumsal ve kültürel konularla ilgili yazılar da beğeni topluyor. Okurların yüzde 88'i kitap, müzik, film, tiyatro eleştirilerini ve medyayla ilgili eleştirel yazıları daha fazla görmek istiyor Pazartesi'de. Bu talebin kitap kısmını bu sayı epeyce karşıladık galiba. Buna karşılık magazin haberleri ve bu konularla ilgili yazılar ve açık cinsellik anlatımları ilgi görmüyor! En azından ankete cevap verenler böyle demişler.
Bu anket Pazartesi'yle ilgili fikirlerinizi belirtmek için son fırsat değil tabii. Bize her zaman yazıp dergiyle ilgili görüş ve fikirlerinizi iletmenizi rica ediyoruz.
Bu arada, TRIO ekibine bu anket konusunda gösterdiği destek için teşekkür ederiz. Herkese selamlar.

...ve erkekleri

Ahmet Altan
Ahmet Dündar
Can Kozanoğlu
Harold Böhmer
Hüseyin Cahit
Şerif Hetata

Antakya'nın bir kadın belediye başkanı olmasına bakanlar alışamadı ama...

İnsanlar bana güvendi

İris Şentürk il düzeyinde ilk kadın belediye başkanı. Şentürk, Antakya'nın yaşadığı sel felaketinden sonra "erkekler uykusuzluğa 54 saat dayanamazdı, ama biz anneyiz, antremanlıyız", diyor...

Belediye başkanlığına seçilmeden önce ne yapıyordunuz?
1961 Antakya doğumluyum ben. Üniversiteye kadar burada okudum. İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nu 1982'de bitirdim. Sonra evlendim ve İstanbul'a yerleştim.Özel şirketlerde halkla ilişkiler uzmanı olarak çalıştım. Sonra gazeteciliğe başladım. O arada ilk çocuğum oldu. Sonra Antakya'ya yerleştik. İşyerlerimiz var. Onlarda yöneticilik yaptım. Bu arada uzun bir zaman Çevre Koruma Derneği'nde başkanlık yaptım. Hatay'ın en eski gazetesi olan *Hatay Gazetesi*'ni sahibiydim. Önce *SHP*'de sonra *CHP*'de çeşitli görevler yaptım. Sonrasında da son seçimlerde belediye başkanlığı için aday oldum. Bu arada bir kızım daha oldu. Seçimlerde belediye başkanı seçildim. Kısa özgeçmişimi böyle anlatabilirim.

Antakya nın ilk kez kadın belediye başkanı oldu. Bu nasıl karşılandı, Tepkiler ne oldu?
Antakya çok standartlar üstü bir kent. Türkiye standartlarının üstünde bir kent bence. Şöyle bir söz vardır bizim buralarda, "Antakya'yı kesip haritadan Avrupa'nın herhangi bir yerine koyun hemen uyum sağlar," diye. Öylesine gelişmiş, sosyal olarak seviyesi yüksek bir kent. Kadınların yönetim kademelerinde yoğunluklu yer aldığı, aydın bir yerdir burası. Türkiye de kadınlar kulübü ilk kez burada kurulmuştur. Ve yine kadınlar burada ekonomik yaşamda da yoğun yer alıyorlar. Okuma yazma oranı çok yüksek ve bence Türkiye'nin aydınlık yüzüne örnek gösterilebilecek bir kent. Türkiye'de ilk kez bir kadın belediye başkanı seçmiş olması bile bu kentin insanlarının hoşgörülü, aydın ve ilerici olduğunun bir göstergesi. Belediye başkanı olmamdan dolayı olumsuz bir tepki almadım. Tabii yadırganıyor ve ilginç karşılanıyor ama ev ev gezerek kendimi ve düşüncelerimi insanlara anlattım ve sonuç ortada. İnsanlar benim bu işi yapabileceğime güvendiler.

Parti içinde tepki aldınız mı?
Aldım ama çok etkili bir tepki olmadı. Kadından başkan olmaz dendi. Elinin hamuruyla belediye başkanlığı yapamaz, belediye başkanlığı bir kadının yapamayacağı kadar zor bir iştir dendi. Kadının kıydığı nikâh kabul olmaz diyenler çıktı. Onlar söylediğleriyle kaldılar.

Sizin belediye başkanı olmanız yapılan belediye hizmetlerinde bir farklılık yarattı mı? Kadın merkezleri açıldı diye duymuştuk.
Dünya Demokrasi Vakfı nın bir kadın merkezi projesi vardı. Biz de destek olduk onlara. Onlar faaliyet yapıyorlar. Tabii kadın belediye başkanı olmak, kadın bakış açısına sahip olmak, olaylara yaklaşımımı etkiliyor. Daha ayrıntılara dikkat ediyorsunuz, daha bir yumuşak geçişler sağlıyorsunuz, insani ilişkileri daha önemseyen ve ilişkileri daha iyi kuran bir konumda oluyorsunuz. Bütün bunlara rağmen bir kadının belediye başkanı olması yadırganabiliyor. Hatta bakanlar falan telefon ettiklerinde başkanı bağla diyorlar mesela, telefona ben çıkıyorum. "Kızım başkanı bağlayın", diyorlar. İris Bey diye hitap eden çok oluyor. Sesimi duyduklarında şaşırıyorlar tabii. Ama artık öğrendiler ve alıştılar. Avrupa için benim belediye başkanı olmam çok iyi bir vizyon yarattı. Ayrıca Antakya tarihi olarak da önemli bir kent. Dünyanın en eski yerleşim yerlerinden birisi. Bunun dışında farklı milletleri ve dinleri birarada barındıran bir kent. Burada Hıristiyanlar, Araplar, Bahailer, Yahudiler, Ermeniler, Türkler herkes birarada hoşgörülü bir ortamda ve dayanışma içinde yaşıyor. Ben de böyle bir kentin belediye başkanı olmaktan çok hoşnutum.

Sel felaketinin yaşandığı günleri anlatır mısınız?
Sabaha karşı dörtte yağmur sesiyle uyandım. Sanki bir şey beni dürtmüştü de öyle uyanmıştım. Yağmurun her zamanki şiddetiyle yağmadığını gördüm. Önce bir anons ettirdim. Kanalizasyon kapaklarını falan açtırdım. Sonra bir müdürü dere kenarına gönderdim. Derenin yükselip yükselmediğini kontrol etmesini söyledim. Oradan gelen bilgi derenin yükseldiğiydi. Saat beşte ani bir kararla, dere yatağı kenarındaki evleri anons yaptırarak boşalttırmaya karar verdim. İnsanların evlerinden çıkmasını sağladık. Arkasından sel başladı zaten. Ve oldukça hızlı davranarak bölgedeki insanları kepçelerle taşıyarak bölgeden uzaklaştırmaya başladık. Öncelikle dere yatağı kenarında yaşayanlar olmak üzere. Böylece can kaybını engelledik. İlk önce çabamız can kaybının olmamasını sağladık sonra acil olan diğer işlere koşturmaya başladık. Ama o bir önseziydi. Çabuk karar vermek gerekiyordu. Sonrasında zaten tamamen kentin yeniden toparlanmasına ve eski haline ulaşmasına çaba harcamaya başladık. O süreçte üç gün uyumadım. Aç susuz tek tek bütün evleri kontrol edip, herkese yardım etmeye çalıştım. Çünkü insanların öylesine ihtiyacı oluyor ki size aklınıza bile gelmiyor yemek yemek. İnsanların o çaresizliğinde her ihtiyaçlarına yanıt vermek, acılarını hafifletmek için çaba gösterdik. Bu arada kendi uykusuzluğumuz aklımıza bile gelmedi.

Siz de çalışmalar sırasında bir kaza geçirdiniz...
Evet, bölgeyi kamyonla geziyorduk, bir yandan da canlı yayındaydım. Asi Nehri'nin kenarından geçerken bir anda bir yerden bir su patlayarak geldi. Bu arada Asi ile yol yan yana. Bir anda kamyonun içi su dolmaya, araba yan yatmaya başladı. Asi'yle duvar duvara geldik. Korkunçtu. Anons ettik, kepçe geldi. Kepçeyi geçiremediler kamyona. Derken başka araçlar da geldi ve bizi çıkarttılar. Ama tabii biz arabada boynumuza kadar suyun içinde epey ecel teri döktük. Araba her an alabora olabilirdi. Korkuyor tabii insan. Sonra çıktık, ben belediyeye gidip üstümü başımı değiştirdim ve çalışmalarıma devam ettim. Bu işlerin hiç birini ben tek başıma yapmadım. Ben uyumadığım için personelim de uyumadı. Onlar da benim gibi üç gün durmadan uyumadan çalıştılar. Hatta bir personelime "Sen evine gidip biraz uyu, din-

len". dedim. "Tamam efendim", dedi. Biraz sonra baktım hâlâ telsizden anonsları geliyor ve hâlâ çalışıyor. "Ben sana evine gidip dinlen demedim mi. bu bir emirdir". dedim. "Siz ne zaman eve giderseniz biz de o zaman gideriz" dedi. Bunlar hoş şeyler tabii. O kadar korkunç anlar yaşandı ki, bu tip konuşmalar çok değerli böyle anlarda. İlk gün valimiz olmadığı için Adana Valisi geldi. askeriye geldi ve bütün birimlerle birlikte bir şeyler yapmaya çalıştık. Öncelikli olarak görünen yerleri toparlamaya çalıştık. Kentin altyapısını düzeltmeye çalışıyoruz. Köprüler var yıkılan, onları yeniden yapmaya başladık. Hasar gören iletişim ağlarını vs. Kısacası kenti selden bir gün önceki haline getirmek için çaba harcıyoruz. Daha önceki haline getirmek demiyorum. çünkü o halinden de epeyce bir mesafe katetmiştik. Şu anda yardımlar devam ediyor. Gıda yardımları ve bağışlar sürüyor. Her anlamda bu kenti yeniden yapılandırmaya çalışacağız.

Antakya'da kadınlara özel çalışmalar yapmayı düşünüyor musunuz?
Burada kadınları bilinçlendirmek için özel bir çaba sarfetmeye gerek kalmıyor. Zaten kadınlarımız ağırlıklı olarak bilinçliler. Ayrıca vatandaş bilinçlenmesi için yapacağımız çalışmaların kadınları da etkileyeceğini düşünüyorum. Biz de belediye olarak kadınlara el sanatları. aile çocuk eğitimi. kadın sağlığı, spor aktiviteleri gibi çalışmalar sunuyoruz. Haftanın belli günlerinde danışmanlık hizmeti veriyoruz. Bunun dışında konferanslar da düzenliyoruz. Mesela bu depremde de pardon selde de (deprem hep başbakandan kaldı) *Türk Psikologlar Derneği* geldi buraya. Kadınlara rehabilitasyon hizmeti verdik. Çok etkili oldu.

Sığınmaevi açmayı hiç düşündünüz mü?
Hayır. Ben sığınmaevi olayına pek sıcak bakmıyorum.

Neden?
Çünkü çok kısıtlı sayıda insana katkı veriyorsunuz. Ve çözüm değil sığınmaevi. O insanları geliştirmek önemli. O insanlara iş bulmak önemli. El emeklerini değerlendirmek önemli. Onların ekonomik olarak ayakta durmalarını sağlamak önemli. Biz belediye olarak bunun altından kalkabilecek noktada da değiliz zaten. Artı sadece kadın sorunu diyerek bunu sınırlamamak lazım. İnsanların sorunudur. Genel insan haklarıyla ilgili çalışma yapıldığında zaten kadınlar da bundan faydalanacaklardır. Ama tabii kadınların Türkiye'de kadın olmaktan kaynaklı artı sorunları vardır. Bu konuda kamuoyu yaratmak ve kadınların ağırlıklı olarak politikaya girmelerini ve bunu yaparken de kadın kimliklerini korumalarını sağlamak gerekiyor. Ben böyle düşünüyorum. Yani kadın kimliğinden uzaklaşmadan politika yapmak, siyasetle ilişkili olmak. yönetim kademelerinde söz sahibi olmak ama bu arada da kadın kimliğini unutmamak çok önemli bence. Yani erkek egemen oluşumun örneklerini barındırmadan, kadın yumuşaklığını, kadın hoşgörüsünü, kadın duyarlılığını hissederek ve hissettirerek yer almak gerekiyor. O yüzden sadece kadınlara dönük iş yapmayı doğru bulmuyorum.

Size gelip sorunlarını anlatan kişiler için, sizce yerinizde bir erkek olsaydı farklılık olur muydu?
Bana erkekler geliyor sorunlarını anlatıyor. Normal bir rahatlıkta geliyorlar. Kadınlar ise çok rahat bir şekilde gelip her türlü sorunlarını anlatabiliyor. Benim duyarlı davrandığımı ve ilgilendiğimi de biliyorlar. Samimi bir şekilde iletişim kurulduğunda bir problem yaşanmaz zaten. Bu ilişki kurulabiliyorsa yardım anlamında kadınların yönetim kademelerinde bulunması çok daha büyük avantaj oluyor. Her şeylerini gelip anlatabiliyorlar. Çocuklarıyla olan durumlarını, eşleriyle problemlerini, mahalleleriyle. bulundukları konumla ilgili sorunlarını rahatlıkla anlatabiliyorlar. Önemli olan kurulan ilişki. Ve evet bu ilişkiyi kadınlar daha rahat kuruyor.

Dergimizi okuyor musunuz?
Sadece bir sayısını okudum.

Feminist misiniz?
Hayır. Hümanistim sadece. Feminizm benim için farklı bir konum. Yani ben erkeklerin yaptığı ayrımcılığa da karşıyım, kadınların yaptığı ayrımcılığa da karşıyım. Ama şunu da ihmal etmemek gerektiğini düşünüyorum, kadınların gerek Türkiye'de gerek dünyanın en gelişmiş ülkelerinde bile kadın kimliğinden kaynaklanan baskıya uğradığı bir gerçektir. Bu baskı Türkiye'de biraz daha yoğunluklu. Bizler kent merkezlerinde yaşıyoruz. ekonomik özgürlüğümüz var. Aynı olanaklara sahip olmayan kadınların yoksulluktan gelen sıkıntılarının yanında kadınlıklarından kaynaklanan bir ezilmişlikleri var. Bunu ortadan kaldırmak lazım. Bu nedenle de kadınları ayrı değil, erkeklerle aynı potada düşünerek bu sorunların çözümünü aramak gerektiğini düşünüyorum.

Kadınların Türkiye'de daha fazla ezildiğini söylüyorsunuz. Şimdi bir de kadınların lehine olmayan bir medeni kanun taslağı hazırlığı var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
Ülkemizde kadınlar lehine gelişmeler var. Ama hiç biri yeterli değil. Kadınların haklarını alabilmeleri noktasında yapılması düşünülen değişiklikler yetersiz. Bence çözüm kadınların siyasete girmeleri ve oraya kadın bakış açısını katmaya çalışmalarında yatıyor. Kadınların siyasete ve yönetime aktif katılımı büyük değişiklikler yaratacaktır.
Son olarak söylemek istediğim bir şey var. Bir laf vardır. her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır diye. Bu laflar hep kadınları geriye iten laflar. Ama mesela benim arkamda bir erkek olmadı hiç. Eşim hep yanımdaydı. Ne önümde ne arkamda olmadı hiçbir zaman. Biz kararlarımızı hep ortak aldık. Bu da benim başarımda en büyük etkendir. Eşim benim düşünce yoldaşım ve hayat arkadaşım oldu her zaman. Bu nedenle de kadınlarla erkekleri ayırarak düşünmemek gerektiğini söylemek istiyorum.

Beyhan Demir

En büyük hobim yemek yapmak

Bu kadar uzun vadeli plan ve işler arasında çocuklarınız, eviniz ne durumda, görüşebiliyor musunuz?
İki çocuğum var. Biri on dört. diğeri sekiz yaşında. Zor oluyor tabii. Bu aralar daha da az görüştüğümüz için daha da fazla tepki alıyorum çocuklardan. Özellikle de küçük olandan. Büyüğüne anlatmak daha kolay. O daha olgun zaten. Bütün bunları neden yaptığım. onlara zaman ayıramasam da nelerle uğraştığını ona kolayca anlatabiliyorum. Ama küçük kızıma anlatamıyorum. O isyan halinde bana karşı. Hatta benim belediye başkanlığımı bırakıp tekrar gazeteciliğe dönmemi istiyor. O yüzden bayağı sıkıntı yaşıyorum küçük kızımla. Kısıtlı zamanları yoğun bir şekilde birlikte geçirmeye çalışıyoruz. Ben de onlara daha fazla zaman ayırmaya çalışıyorum. Bu sevgiye ve zamana hem onların hem de benim ihtiyacım var çünkü. Bizde bir espri vardır. İşini kötü yapana. "Seni mezbahaya sürdürürüm". denir. Benim küçük kızım da mesela beni arıyor. sekreterim yoğun olduğumu söylerse eğer, "Bak söylerim seni anneme mezbahaya sürer" ya da "Seni polise şikâyet edeceğim". gibi şeyler söyleyebiliyor. Çok az görüşebiliyoruz. Ben eve gittiğimde o uyumuş oluyor. Ben evden çıkarken de uykuda oluyor. Bazen dayanamayıp uyandırıyorum. Biraz mırıklayıp. öpüp okşuyorum. Böyle götürüyoruz işte. Biz eşimle evde yemek yemiyoruz doğru düzgün. En büyük hobim evde yemek yapmak olmasına rağmen böyle bir zamanım olmuyor. Dolayısıyla öyle sofrada birarada gelen bir aile de değiliz. Evde bir ablamız çocuklarla ilgileniyor. yemekleri de o yapıyor ama herkes benim yemeklerimi özlüyor. Annem de bu arada tencerelerle bize yemek taşımayı ihmal etmiyor.

'Kadınlar' değil ama 'Hanımlar' Lokali hizmetinizde

Buyrun "Hanımlar Lokali"ne

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Ankaralı kadınlara hizmet vermek üzere açtığı "Hanımlar Lokali" zinciri yaklaşık 6 bin kadına aerobik-step, çocuk oyunu salonu, restoran, bilgisayar-internet hizmeti veriyor.

Ankara Büyükşehir Belediyesi geçtiğimiz bir yıl içinde Ankaralı kadınlara çeşitli spor etkinlikleri, çocuk oyunu salonu, restoran, bilgisayar-internet gibi hizmetler veren dört merkez açtı. "Hanımlar Lokali" adı ile şimdiye kadar Batıkent, Sincan, Altındağ ve Çankaya'da açılan lokallerin bir yenisi de önümüzdeki aylarda Etlik'te hizmete girecek. Şu sırada bu merkezlerden yararlanan kadınların sayısı yaklaşık 6 bin. Resmi tatiller hariç hafta içi, hafta sonu her gün saat 09:00-17:00'de açık olan merkezde birçok spor etkinliği öğretmenler eşliğinde yapılıyor. Step, aerobik, aletli jimnastik, (yarı olimpik havuzda) yüzmenin yanı sıra saunadan da yararlanılabiliyor. Merkezler içinde bir tek Çankaya Hanımlar Lokali'ni gezmeye fırsat bulduk. Şu anda 2 bin üyesi bulunan ve kayıtları kapanmış olan Çankaya Hanımlar Lokali'nin yeni kayıtları Kasım-Aralık aylarında başlayacak. Ama Batıkent ve Altındağ hâlâ üye almaya devam ediyor.

Altındağ Belediye Başkanlığı nın bir süre önce Kadın Sığınmaevi'nin danışma bürosunun bulunduğu belediyeye ait binayı kimi gerekçelerle geri almasından sonra, yine Fazilet Partisi'ne bağlı Büyükşehir Belediye Başkanlığı nın böyle bir hizmet sunması şaşırtıcı. Ama tabii ki kadın var, 'hanım' var. Yalnızca kadınlara özel bir yer açma nedenlerini Çankaya Hanımlar Lokali yetkilisi şöyle açıklıyor: "Erkeklere her yerde çok rahatlıkla spor yapma olanağı tanınıyor. Hanımların rahatlıkla, gerektiğinde çocuklarını da getirerek, spor yapabilecekleri bir yer açmak istedik. Üyelerimiz çok memnun. Stres atıyorlar, yeni dostluklar kuruyorlar. Burada hanımlar eğlence de düzenleyebiliyorlar, kabul günleri de." Ağırlıklı olarak 35-45 yaşlarındaki kadınların geldiği lokal bir süreliğine olsa da evlerinden çıkabilmeleri, kendilerine zaman ayırabilmeleri, iyi vakit geçirebilmeleri için kadınlara bir fırsat sağlıyor. Lokalde örtülü kadınlar da rahatlıkla spor yapıp eğlenebiliyor. Dördü spor öğretmeni, ikisi cankurtaran olmak üzere yirmi kişilik personelin çalıştığı lokalde, kadınlar masa tenisi ve bilardo da oynayabiliyor. Henüz hizmete girmemekle birlikte bir sağlık odası, kuaför salonu da bulunuyor. Yakında ev ekonomisi, çocuk gelişimi, sağlık, yabancı dil ve el sanatları konusunda eğitim verilmesi de planlanıyor. Nasıl üye olunuyor?

Bu lokallere üye olmak için nüfus cüzdanı fotokopisi, spor yapmak için hiçbir engelin bulunmadığını belirten bir sağlık raporu ve iki adet fotoğraf gerekiyor. Bu belgelerle birlikte bir de 10 milyon TL'lik yıllık üye aidatını yatırdığınızda tüm etkinliklerden ücretsiz yararlanabiliyorsunuz. Yalnızca havuz ve sauna için her girişte 2 milyon TL ödemek gerekiyor.

gamze

Daha fazla bilgi için: 435 37 64

EKB'ye kanlı eldivenle tehdit !

Emekçi Kadınlar Birliği (EKB), geçen yıl gözaltında cinsel taciz ve tecavüz kurultayını düzenlemesinin ardından sık sık tehdit almaya başladı. Kurultayın düzenleyicileri ve bazı konuşmacıları hakkında açılan davalar henüz sonuçlanmadı. Kuruma son saldırı bürolarının talan edilmesi oldu. 24 Mayıs gecesi EKB ve Barış Anaları Girişimi bürolarına giren "kimliği belirsiz kişiler" bürodaki evrakları, kurum kaşesini, kişilere ait bilgileri içeren belgeleri alarak büroya bir de kanlı eldiven bıraktılar.

EKB konuyla ilgili yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Son zamanlarda polisin gözaltında işkence ve tecavüzünü televizyon kanallarında anlatıyor oluşumuz ve bir milletvekilinin kurultayımıza açılan dava ve bir mağdurun yaşadıklarını meclise gensoru önergesi olarak vermesi bize yönelik bu saldırıyı doğurmuştur. Bizlere gözdağı vermek istercesine kanlı eldivenleri bırakarak çok zor aşılabilecek demir kapıları zorlamadan çıkıp gitmişlerdir. Baştan savma bir inceleme yapan polis memurlarının "Bu bir hırsızlık değil" ifadesini kullanması bizleri doğrulamaktadır. Ayrıca bulunan kanlı eldiveni alıp incelemelerini istememize rağmen polisler 'boşverin' karşılığını vermişlerdir. Hiç bir baskı biz emekçi kadınları doğruları söylemekten vazgeçiremeyecektir"

Biz bu dünyadan değiliz, başka bir dünya mümkün!

Bu güzel söz, İstanbul'da farklı üniversitelerde okuyan bir grup öğrencinin bir araya gelerek oluşturduğu inisiyatifin bildirisinin ve bir dizi etkinliğinin başlığı. Aynı etkinlikler içinde *Öğrenciler Birleşin Zemini* nin İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde düzenlediği panelin katılımcıları Greenpeace Türkiye sorumlusu Melda Keskin, KESK temsilcisi İlknur Birol, MAİ Karşıtı Çalışma Grubu'ndan Gaye Yılmaz, Öğretim Elemanları Sendikası temsilcisi Hayri Kozanoğlu idi ve Pazartesi'den bendeniz... Katılımcılardan Gaye Yılmaz bu sayımızda kâğıda döktüğü etkili konuşmasında, son yıllarda büyük kapitalist ülkelerin diğer ülkelere dayattığı küreselleşme modelleri içinde "Derviş Yasaları"nın dünyadaki en dayatmacı yöntemler olarak küreselleşme tarihine geçeceğini belirtti. Kozanoğlu ise küreselleşmeye karşı direnişte enternasyonalizmin benimsenmesi gerektiği görüşünde olduğunu söyledi. Kapitalist küreselleşmeye karşı küreselleşmenin savunulabileceğini ekledi.

Greenpeace sözcüsü Melda Keskin, standartlarına uygun olarak çevre bilincinin gelişmesi yönünde uyarıcı, örneklerle zenginleştirilmiş konuşmasında sermayenin ve kapitalizmin kirliliğin boyutlarından sorumlu olduğunu vurguladı.

Ben de, Türkiye'deki Birinci Dalga Feminizm e değindikten sonra, İkinci Dalga nın, yani 1980'ler feminizminin ayırıcı özelliğinin, sınıf/ırk/cinsiyet üçlü sömürüsüne karşı diğerlerini dışlamadan konum alması ve mücadele etmesi olduğunun vurguladım.

Biz Bu Dünyadan Değiliz, *Öğrenciler Birleşin Zemini* nden Abdurrahman Demiryakan çevremizdeki her kalıbı sorgulamamız ve yepyeni yönetim biçimleri düşünmemiz gerektiğini açıkladı.

Yaprak Zihnioğlu

Döndü'ye Karakolda ne yaptılar?

Döndü Erdoğan on dört yaşında bir kız çocuğu. Geçtiğimiz ay sokakta polisler ona kimlik soruyor, kimliği olmadığı için de "şüpheli şahıs" suçlamasıyla gözaltına alınıyor. Eve dönmeyen kızını arayan anne onu Yenibosna 75. Yıl Karakolu'nda, kelepçeli elleri kanamış, kafasında kızarıklıklar ve saçı başı dağılmış bir halde buluyor. Evden kimliği getirildikten sonra kelepçeleri açılan Döndü bir bardak su istiyor ve kırdığı bardakla bileklerini kesiyor. Hastaneye götürülüyor, pansuman yapıldıktan sonra tekrar karakola alınıyor. Döndü ancak gece yarısından sonra ailesiyle evine dönebiliyor. Ailesi onunla daha yakından ilgilenince vücudunda ki morarmaları görüyor. Döndü tüm bu safhalarda içine kapanıyor, konuşmuyor, kimsenin kendisine dokunmasına izin vermiyor. Aile açılsın diye onu ablasının evine yolluyor. Döndü ablasının evinde yalnız kaldığı bir sırada kendini dördüncü kattan aşağıya atıyor... *(23 Mayıs 2001-Radikal)*

Biliyorsunuz, devletin yetkilileri her seferinde bu tür olaylar için "münferit" ifadesini kullanıyor. Gözaltında işkenceye, tecavüze, dayağa, aşağılamaya maruz kalan her kadın için bulabildikleri tek açıklama bu. Küçük Döndü onların "el uzattığı" ne ilk ne de son çocuk. Küçük bir kızı "şüpheli şahıs" diye suçlamak ve incecik bileklerine kelepçe vurmak hiç bir hukuki kurala sığmaz, sığmamalı. Döndü'ye karakolda neler yapıldığını bilmiyoruz. Bu konu ancak Adli Tıp Kurumu'nun raporundan sonra belli olacak. Bildiğimiz tek şey Döndü'nün şu anda hastanede yaşam savaşı verdiği. Diliyor ve umuyoruz ki Döndü verdiği yaşam savaşını kazansın ve ona bu işkenceyi yaşatanlar cezasız kalmasın...

"Aile Meclisi" karar verdi,

Abileri öldürdü!

Kadınların yaşadığı şiddet, töre ve namus cinayetleri televizyonlardaki tartışma programlarının vazgeçilmez konularından oldu. "Her şeyin başı eğitim", "Kadınlarımız okutulsa böyle mi olur", cümleleriyle başlayan konuşmalar silsilesi içinde bir allahın kulu da erkeklere laf etmeyi aklına getirmiyor. Bu konular tartışılırken, "Artık kadınlarımız daha rahat olacaklar", aldatmacasıyla kapanan bu programların hiç biri hâlâ yaşanan töre cinayetlerinden bahsetmiyor. Tıpkı geçtiğimiz ay İstanbul Gaziosmanpaşa'da aile meclisi kararıyla öldürülen Dilber'den bahsetmedikleri gibi.

Dilber Kına, Siirt'ten İstanbul'a göç etmiş olan kalabalık bir ailenin en küçük kızı. Gazetelerde, Dilber'in yaşadığı hayattan bıkıp evden kaçması üzerine bir takım anlatımlar var. Bunlar ne kadar doğru, ne kadar yanlış bilemeyiz. Dilber sadece bir örnek. Dilber gibi o kadar çok genç kadın var ki! Dilber evden ilk kaçışından sonra eve getirilip günlerce dövülmüş. İkinci kez evden kaçışında eve telefon eden bir adam Dilber'in Küçükköy Camii'nin önünde olduğunu söylüyor. Bir aydır kızlarından haber alamayan aile Dilber'i alıp eve getiriyor ve aile meclisi toplanarak Dilber'in ölmesi gerektiğine karar veriyor. Dilber, abileri tarafından banyoda defalarca bıçaklanıp, kafasına keserle vurularak öldürülüyor. Abiler cesedi bir çuvala koyup, taksiyle Çatalca'ya götürmek üzere yola çıkıyorlar ve jandarmanın yaptığı aramada Dilber'in cesedi bulunuyor. Olay Reha Muhtar'ın ağzında sakıza dönecek cinsten. Ve yine kimse Dilber'i öldüren erkeklerden bahsetmeyip, Dilber'in hayalini kurduğu varsayılan pembe dünyalardan dem vuruyor. Dilber'in hikâyesi de unutulup gidecek diğer töre cinayetleri gibi "çarpıcı" bir başlıkla son buluyor: Hayale koşarken töreye yakalandı!

İslamın Feminizasyonu Mümkün mü ?

Dr. Hidayet Şefkatli Tuksal'ın *Kanal 7*'nin "İslam'da Kadın" konulu tartışma programında "sıkı" bir biçimde annelik ve kadınlık konumuna eleştiri yöneltmesi ve özellikle bu "hayâsızlığı" hacak hacak üstüne atarak yapması, İslamcı erkekleri ayağa kaldırdı. Bununla da kalmadı, İslamcı kadınların "cemaat içinde" erkeklikle yaşadığı çelişki ve sorunları yeniden su yüzüne çıkardı. Hidayet Tuksal İslam geleneğinde kadın karşıtı söylemi araştırarak bu çalışmasını kitap olarak yayınlamıştı. Bundan da öte Tuksal, İslamcı kadınlar içindeki potansiyel feminist çizgiye yakın duruyor. 1990'ların başında da İslami kesimdeki erkek egemenliğini sorgulayan kadınların, İslamcı yazar Ali Bulaç'ın "Kadınların Kısa Aklı" başlıklı makalesine karşı *Zaman* gazetesinde mektup ve yazılarıyla başlayan bir çıkışı olmuştu. O dönemdeki gibi bu kez de İslamcı erkek camia, erkek egemenliğine itiraz eden kadınları buldozerle ezmek üzere gereken "cirayeti" ve saldırganlığı gösteriyor. *Zaman*, *Gerçek Hayat*, *Yeni Şafak* gibi gazetelerin yazarları Hidayet Tuksal'ı İslamiyet'in naslarını çözmekle, böylece en temel kurallarına karşı gelmekle suçluyorlar. Gerçekte kıyamet tam da İslamcı kadınların en çok tartıştığı konuda yani kadınların günlük hayatta ne ile iştigal edeceği üzerinde kopuyor. İslamcı erkekler, evin kadınların "cenneti" olduğu iddiasıyla kadınları eve kapamak isterken kadınlar tartışıyor. Eve kapanıp eş ve çocukların bakımını mı üstlenmeli yoksa erkeklerle birlikte politika başta olmak üzere, her alanda kadınlar kendini göstermeli mi?

İki seçenek....

Bu uyanış ve hatta direniş sürdükçe, eleştirel yaklaşan feminizan İslamcı kadınların önünde iki seçenek gözüküyor. Ya eleştiri dozunu artırarak ve birleşerek İslamcı erkeklerle top yekûn bir hesaplaşmaya gidecekler ya da yine tekil çıkışları erkeklerin ağır itham ve saldırılarıyla sindirilecek! Mualla Gülnaz, Elif Toros, Sibel Eraslan, Cihan Aktaş ve Hidayet Tuksal gibi öncü kadınların radikal çıkışları tabandaki pek çok kadını etkilemeye devam ediyor.

Dinlerin erkek egemen sistemi içermesine karşı kadınların eleştirileri yeni değil. Budizm de Budist düşünür ve araştırmacı kadınlar tarafından "kadın açısından" eleştirildi. Hıristiyan feminist kadınlar Hıristiyanlığın "feminizasyonu"nu savunuyorlar.

İslamcı kadın dünyasında da, toplumdaki İslamiyet öncesine dayanan erkek egemen âdet ve geleneklerin sonucunda İslamiyet'in kadın karşıtı bir ortamda "yaşandığı" savunuluyor. Bu âdet ve geleneklerin ayıklanması gerektiğini tartışıyorlar.

O halde bugün İslamiyet'in feminizasyonundan söz edebilir miyiz? Bu sorunun yanıtı İslamcı kadınların başlattığı sorgulamanın ve eleştirinin dozuna ve onların bu soruna ne denli gönül vatıracaklarına bağlı.

Yaprak Zihnioğlu

Düzeltme: Geçtiğimiz sayıda yeralan "Karılara malınızı yedirmeyiz" başlıklı yazıda Yaprak Zihnioğlu'nun imzası bir yanlışlıktan ötürü yeralmamıştır. Düzeltir, özür dileriz.

Manisa'dan Amerika'ya bir dokuma hikâyesi...

Manisa'nın Örselli Köyü'nde kadınlar şimdiye dek sadece kendileri için dokudukları halıları artık üye oldukları dokuma kooperatifi aracılığıyla yurtdışına ihraç ediyor.

Havva halı dokuyor

Gerçek manada kuş uçmaz, kervan geçmez bir köy burası. Manisa'dan bindiğiniz minibüs, şansınız yaver gider de diğer köylere uğramazsa bir buçuk saatte ulaşabiliyorsunuz. Volkanik arazi olduğu için insanı hayal kırıklığına uğratacak kadar az yeşilliğe sahip. Bölgeye Yund Dağları deniyor. Kooperatifin genel kurulu yapılacağı için bütün kadınlar hummalı bir hazırlık içinde. Bir gün önceden yemekler hazırlanıyor, tandırda ekmekler pişiriliyor. Kooperatif başkanı Cennet'in ve eski muhtar Ahmet'in evine sürekli birileri gidip geliyor. Cennet'e bu faaliyetlerin içinde zar zor mola verdirebildim.

"Elimizin zanaatıylan Amerika'ya da gittik"

"Kooperatifimiz 1989'da kuruldu. Ondan evvel zaten bizim burada bir kooperatif vardı. O kooperatifin üyeleri de yönetimi de, erkeklerden oluşuyordu. Sonra depoları ve yönetimi Manisa'da olduğundan orası yürümedi. Köylere çok uzak kalıyordu. Biz 89'da kooperatifi köyde kurmaya karar verdik. O zaman Böluner Hoca olsun. Bilge Hanım olsun bize dediler ki bu dokuma işini yapanlar kadınlar olduğu için kooperatifin üyeleri de kadınlar olsun. Müşteriler açısından da bu daha olumlu bir şey dediler. Biz, o zaman yapamayız, edemeyiz dedik ama bize çok destek oldular, cesaret verdiler. Biz de yapabileceğimize inandık. Kuruluşta elli ortaktık. Şimdi yüz yetmiş beş ortağımız var. Müdürümüz dışında erkek yok. Ben başkanım. Biz muhasebe işlerinden anlamadığımız için, müdürümüz erkek oldu. İlk sene Hatice Yılmaz başkandı. Sonra ikinci sene beni seçtiler başkan olarak. Seçimle başkan oldum yani. Bu iş benim hayatımı da haliyle değiştirdi. Özel hayatımı değil de, maddi durumlarımı, iş durumlarımı değiştirdi. Daha rahat, daha serbest olmamı sağladı. Geleneğimiz göreneğimiz değişmedi tabii. Zaten değiştirse olmazdı. Kendimizi görürüz o kadar. Şimdi kırk üç yaşındayım. İki çocuğum var. Bir kız bir oğlan. Onlarla, evimle olan düzenim aynı. Yine evin işlerini ben yapıyorum. Oğlum evlendirdik. O Manisa'da yaşıyor. Kızım da lisede okuyor. Köyde liseyi okuyan tek kız. Polis olmak istiyor. Kendim cahillikten çok sıkıntı çektim. Ondan kızının okumasını istiyorum. Babası da istiyor. Ben beşe kadar okudum. Haliyle cahil kaldım. Kızımın cahil kalmasını istemiyorum. Şimdiye kadar imkânlar bu kadar yoktu. Şimdi sekiz yıl oldu okullar, belki okuturlar bundan sonra. Okullar Manisa'da, okutmak için şehirde kalmak gerekiyor. Kız okutmak daha da zor.

Biz kadınlara iplerini kooperatiften veriyoruz. Dokuyacakları halı için ne kadar ip gerekiyorsa onu hazırlayıp veriyoruz. Dokuduktan sonra getiriyorlar. Halı işi ince ve zor bir iş. En az bir iki ay sürüyor. Burada satıldıktan sonra parasını alıyorlar. Yıl sonunda kooperatifin masrafları çıktıktan sonra kalan kârı üyeler arasında paylaştırıyoruz.

Amerika'ya da gittik. İmkânımız olmazdı da, işte bu halı işi bize imkân oldu. Nasip olursa bu yıl da on ikinciye gitcez. On bir yıldır gidiyoruz. Amerika'da, dokuduğumuz halıları satan bir müşterimiz var. Orada bir müzede sergi oluyor. Biz de o sergiye gidiyoruz. Tezgâhımızı alıyoruz, kendi kıyafetlerimizle orada gösteri yapıyoruz, halı dokuyoruz. Şerife Hanım da geliyor, bana tercümanlık yapıyor. Ben de zanaatımı gösteriyorum. Ben öyle gezmeye gitmezdim. İşte Manisa'ya, İzmir'e, Bergama'ya gitmişliğim vardı. İstanbul'a da halı işleri için gittim ilk. Nerede gitcez ta oralara. Dört köyden üyemiz var. Daha gelmek isteyen var ama kaliteye uyarsa kabul edebiliyoruz. Önce bir deniyoruz. Kalitesini hocalarımız uygun görürse üye olarak alıyoruz. Bizim burada halılar evde dokunur. Kadınlar sabah evişlerini yaparlar, tarlaya bayıra giderler. Hayvanı olan hayvanına bakar, çocuklar okula gidecekse okula yollar, sonra öğlen yemeğini hazırlar. Geriye dört beş saati kalır. O vakitte de mola vere vere halısını dokur. Erkeklerin kadınlar kadar işi yok. Gençler daha çok mandırada çalışır. O da altı yedi ay sürer. Hayvanlara bakar, eşine yardım eder. Tarlaya gider. Boşsa, evdeyse çocuğa bakar, yardım eder. Temizlik yapmazlar ama çocuğa, yemeğe yardım ederler. Maddi olarak geçim zor tabii. Kriz herkesi etkiliyor. Kriz halılarımızı vurmadı ama bütçemizi vurdu. Özel olarak bir anlaşmazlık yok. Anlaşarak evlenilir. Şimdikiler ne ki, biz bile anlaşarak evlendik. Görücü usulü yok bizde. Herkes anlaştığıyla evleniyor. Biz erken evlendik ama şimdikiler daha geç evleniyor. Ben biraz kafayı çalıştırdım, az çocuk yaptım.

Bu kooperatifin bize bir faydası da kadın kadına daha bir erişir oldu, evlerimizde birbirimizle bağımız arttı. Köyler arasında bağ arttı, çevremiz oldu, arkadaşımız oldu.

Köyün asi kızı Havva

Havva o telaşe içinde dokuma tezgâhı başına oturtabildiğim yegâne kadın oldu. "Yirmi üç yaşındayım. Evli değilim. Daha doğrusu ben evlendim, boşandım. Benim bir anlaştığım vardı. Babamlar beni ona vermediler, başkasına verdiler. Ben de düğünün olacağı gün kaçtım kendi sevdiğime. Ama onunla da anlaşamadım. Çocuk olmadan ayrılalım dedik. Geri döndüm babamın evine. İlkokuldan çıktığımı seneden beri hatta ilkokula gittiğim zamandan beri halı dokuyorum. Annem öğretti bana. Okuldan gelirdim, annem oturtturdu tezgâhın ba-

Cennet Dönen (soldaki)

şma. Dokuduklarını kooperatifte satılıyor. Halı paranı aldığın zaman gidip çeyizini alıyorum. Annemle dokuyorum genelde. Ama büyük halı olursa büyük tezgâh kurup arkadaşlarla dokuduğumuz oluyor. Halı dokumuyor olsaydım herhalde günler çok ağır giderdi. Başka iş yapmaktansa halı dokumak daha iyi.

"Radikal bir değişim" Bilge Akalın, kooperatifin kuruluşunda destek olanlardan biri

DOBAG Projesi, Dr. Harold Böhmer'in. Yirmi beş yıl önce zannediyorum, Alman Lisesi'ndeyken, Kapalıçarşı'da gördüğü kilimlere ilgi duyuyor. Topladığı kilimlerin hangisi eski, hangisi yeni gibi soruların cevaplarını aramaya başlıyor ve bu tarihlendirmenin boyalarla yapıldığını, on dokuzuncu yüzyıla kadar doğal boya kullanıldığını, o tarihlere kadar olanların eski halılar olduğunu öğreniyor. Sonra da kişisel çabalarla doğal boyama işlerini öğreniyor. Dr.Böhmer kendi emekliliğine yakın bir zamanda da doğal boya projesini geliştiriyor. Anadolu'yu gezerek araştırmalar yaptı. Sonra projeyi gerçekleştirmek için, Marmara Üniversitesi ve Alman Hükümetine projesini aktardı. O zamanlar Alman Hükümeti'nin Almanya'daki Türkler'in ülkeye dönmeye gönüllü olan işçiler için bir takım proje önerilerinin olduğu dönemdi. Türkiye de, ihracata dönük bir sanayi yapısına dönüşüm geçirirken, Alman Hükümeti Marmara Üniversitesi'nin know how'ıyla hibe ve ucuz kredi karışımı bir finansman sağladı. Finansmanın amacı Türkiye'nin ihracat gelirlerini artırmak. Bu halılar ihracata dönük üretilecekti. Böylece iki tane dokuma kooperatifi kuruldu. Biri Ayvacık'taki Süleymanköy kalkındırma kooperatifi, diğeri Manisa'daki kooperatif. Manisa'daki kooeratif finansal bir fiyaskoyla sonuçlanınca onun küllerinden şu anki Örselli Köyü'ndeki kooperatif doğdu. Bu kooperatifler için Ayvacık ve Yunt Dağı köylerinin seçilmesinin sebebi, halı dokuma kalitelerinin yüksekliği ve geleneksel desenleri koruyor olmaları. Evlerinde kimyasal boyalarla dokudukları halıları var ve onlar da geleneksel motiflerle dokunmuş. Zaten yapılan bir şeyin kalitesi kontrol edilerek daha canlı hale getirilmesi. Daha öncesinde tüccarın inisiyatifinde keyfekeder bir satış ilişkisi içindelerken, şimdi çok daha kontrollü bir mekanizmanın içinde dokuyorlar. Yünü işleme bilgileri köylülerde vardı. Üniversite bu bilgileri değerlendirdi. Boyayı unutmuşlardı. Böhmer'in boyayı deneylerle ortaya çıkarması süreci tamamladı. Bu iş kimseye tek başına mal edilmemeli. Orselli Köyü Yunt Dağı içinde en iyi dokuyan köydü. Ahmet Bey boya işine vâkıf biriydi. Bu unsurlar biraraya geldi ve üreticinin tekrar tüccarın koşullarına dönmemesi için kooperatif kurulmasına karar verildi. Önceki kooperatiflerde çıkan sorun, bunların köy kalkındırma kooperatifi olmasıydı. Bunların içine her konu girer. Halı dokusun dokumasın herkes üye olabiliyor. Bu durumda fiilen iktisadi faaliyete katılmayan kişiler üye olup oy kullanabiliyor. Bu tip kooperatifler kredi hakkı olduğu için de istismara açık. Bunlara karşı ne yapılabilir diye düşünülürken üretim kooperatifiyle bu risklerin azalacağı düşünüldü. Üretim kooperatiflerinde sadece üreticiler üye olabildiğinden üretim kooperatifine karar verildi. Üreticiler kadın olduğuna göre kadınlar üye olacaklardı. Bu radikal bir değişim. Burada benim rolüm, resmi kimliği olmayan biri olarak bunları anlatmaktı. Ben Marmara Üniversitesi'ndeki arkadaşlarım aracılığıyla projeden haberdardım. Kuruluş prosedüründe desteğim oldu.

Kadınlar imza atamaz

Orselli Köylüleri önce yedi kurucu kadın üyenin bu işleri yapabileceğinden şüphe ettiler. Erkekler, kadınlar kursa bile, Manisa'ya toplantıya bile gidemezler diye düşünüyordu. O zaman kooperatif merkezinin Örselli Köyü olabileceğini söyledim. Bunu söyleyince hem rahatladılar, hem de inanamadılar. İlk zamanlar resmilerinizi tam ikna edemedik. Biraz müstereddit geldiler. Şimdi başarısını gördüler, seve seve geliyorlar genel kurullara. İmza atamazlar gibi kaygılar vardı. Ben kadınlara imza öğretmeye söz verdim. Kadınlara merkez burası olacak, toplantılara siz de geleceksiniz, burayı siz yöneteceksiniz dedim. İlk yıllar epey kıskanç davrandılar. Sadece Örselli Köyünden üye vardı. Sonra yakın köyleri almaya başladılar. Sonra kadınlarla notere gittik. Parmak basmak istemediler. Ben onlara imza atmayı öğrettim ve imzalarını attılar. Kooperatif kuruldu ve knowhow anlaşmasını imzalamak için Marmara Üniversitesi'ne geri dönüldü . Bu anlaşma kuruluştan sonra yapıldı. Kadınlar hep birlikte ilk kez İstanbul'a geldiler. Benim evime konuk oldular. Sonraki gelişlerinde ne yapıp ettiler Manisalı bir otel sahibi bulup onun otelinde kaldılar. Beni rahatsız etmek istemediler. Fakültede sözleşme yaptılar. Teknik yardım anlaşması gereğince fakülte onların yaptıkları işlerin kalite kontrolünü yapıyor, iyileştirme önerileri getiriyor, on sene önceki teknik ve yün kullanılmıyor mesela, yeni yün cinsleri deneniyor. Fakülteden görevli Şerife Hanım sürekli onları ziyaret ederek denetimlerini yapıyor. Fakülteye zannediyorum yüzde üçlük bir pay veriliyor. Fakülte de bu halıların DOBAG etiketiyle birlikte yurtdışına patentli bir şekilde satılmasını sağlamış oluyor. Satın alan kişi için de bu kalitenin tescili anlamına geliyor.

Ev içi üretim

Kooperatif aracılığıyla kadınlarda bir bilinç değişimi gibi bir durum hedeflenmedi. Zaten bu çok iddialı ve kooperatifin sınırlarını aşan bir durum olurdu. Benim beklentim bu değişimin kendiliğinden olması. Bence bir de kadının evinde halıyı dokuması yani evini kapatıp kooperatif binasına gidip dokumak zorunda olmaması orayı daha kabul edilebilir bir hale getiriyor. İkincisi bu üretimin esprisine aykırı olurdu. Çünkü o halılarda şu var; halılarda bir temel desen vardır, bir de o desenlerin dışında serpiştirilen küçük desenler vardır. O desenler kendi içlerinden geldiği gibi yapacakları bir şey. Dolayısıyla bu bildiğimiz kapitalist üretim tarzı, sanayi üretim tarzı değil. Bu eviçi üretim. O kadın evde kızı varsa onunla oturuyor tezgâhın başına. Bu kadınları fabrikaya götürmek aynı sonucu vermez. Onlar evde o dokumalara kendi duygularını katıyorlar. Cennet Amerika'ya gittiğinde mesela sergi salonunda halı dokurken salondaki bazı şekilleri halısına dokumuştu. Her şeyden esinlenebiliyor. Bir tür tablo yapıyor orada. Bu içten gelen bir şey. Bu durum Batı'yı çok cezbediyor. Dolayısıyla evinden çıkması üretimin bütün doğallığını bozacaktır. Köydeki karar mekanizmalarına katılma derecelerini bilmiyorum. On yıl önce köyde bir tane televizyon vardı. O da kahvedeydi. O zaman ihtiyarlar günah diyerek televizyonu yasakladılar deniyordu. Ben televizyonun dokumaya engel olacağını düşünüklerini sanıyorum. Ben isterdim ki özellikle bu ikinci kooperatif kurulduktan sonra paralelinde bir de sosyolojik araştırma yapılsın. Bence çok iyi bir çalışma olabilirdi. Bu çalışmanın ilk zamanlarında kadınlar birer beyaz çarşafın arkasında durup gelen misafirlere bile görünmezlermiş. Konuklarla konuşmazlarmış. İnanılmaz bir mutaassıplık varmış. Şu an bu kadınlar siz de gördünüz koca bir kooperatifi çekip çeviriyorlar. Yurtdışına falan çıkıyorlar. Gelen alıcıların hepsini onlar karşılıyor ve onlar ağırlıyorlar. Bu değişimlerin hepsi destekle olan şeyler. İstismar da olmayınca bu değişim daha kolay oluyor. Mesela Cennet sekiz dokuz yıl önce çocuğu için bir gelecek hazırlamaya çalışıyor ve İmamı Hatip'e gitsin diye düşünüyordu. Gücü yok, İmamı Hatipler yatılı ve sonucunda da memur olacak diye düşünüyordu. İmamı Hatipler o anlamda bir tuzaktır. Cennet o zaman böyle düşünürdü. Sonra oğlu mermer işçiliği öğrendi. Cennet'in kızı da lisede okuyor. Bu büyük bir değişim. Köyün ileri gelenleri karar veriyorlar ve tüm düğünlerden davul zurnayı kaldırıp yerine mevlüt okunacak kuralını getiriyorlar. O köy inanılmaz mutaassıp bir köy. Bu kooperatif bu anlamda da köyde epey bir değişim yarattı. Bu kooperatifin ihtiyaç noktası iktisadi bir boyut ama ben farklı değişimlere de sebep olduğunu düşünüyorum. Bu işin pazarlaması da tamamen tanıtımı. Bir halı dergisi var; orada çıkan makaleler, resimler etkili tabii. Dr. Böhmer'in çabaları da önemli elbette.

Beyhan Demir

sadakatsiz şövalye

ahmet altan yeni romanıyla yine gündemde. neyi açsanız onunla yapılmış bir röportaj var. bizim ona ilgi göstermemizin sebebi ise biraz daha farklı. biliyorsunuz, kadınların en beğendiği yazarlardan birisi ahmet altan. bir okuyun bakalım, siz bu ilgiyi ona helal ediyor musunuz?

özgürlük üzerine yazmayı seviyorsunuz.
Özgürlüğün Türkiye'de çok önemli bir mesele olduğunu düşünüyorum.

eşitlik aynı şekilde çekiyor mu ilginizi?
Özgürlük daha fazla çekiyor ilgimi. Özgürlük kendi içinde eşitlik dengesini getirebilir bence.

eşitliğin özgürleştirici olduğu da söylenebilir değil mi?
Eşitliğin mekanik bir biçimde dağıtılacak bir kavram mı, çok emin değilim. Ama hayatın eşitsizliği içinde yaşama özgürlüğü ve yarışma özgürlüğü herkese verilebilecek bir şey. Oysa, eşitlik dediğin zaman çok doğal yetenekler de var işin içinde.

ya da adalet?
Allan Lewis'in bir lafı var. Batılılar özgürlük ister diyor, doğulular adalet. Çünkü neticede adalet bir merciden dağıtılır ve Doğu adil birisinin adalet dağıtmasını bekler. Ben doğrusu özgürlükten, insanların yaşama biçimlerini seçebilmelerinden yanayım. Türkiye'de insanların üzerinde siyasal baskıdan çok toplumsal baskı var. Eğer aydınlar varsa ve dövüşmeleri gerekiyorsa esas dövüşmeleri gereken kendi toplumlarıdır. Siyasi baskılar var ama onlar her şeye rağmen mekanik baskılar. Onları bir iki kanunla değiştirebilirler ama toplumun bireye yaptığı baskıyı değiştirmek çok daha zor. İnsanların özgür konuşmasını sağlarsın, özgür düşünmelerini sağlamak çok zor. Ama Sartre'ın dediği gibi insanların özgürlüğünü onları önce düşünemez hale getirerek buduyorlar. Burada duyguların da çok ciddi bir biçimde hasara uğradığını düşünüyorum. Bugün Anadolu'da bir genç kız özgürce âşık olabilir mi, kız yaşayamayınca oğlan da yaşayamıyor.

ama kadınlarla erkekler eşit olsa yaşar.
Doğru. Mahkumla gardiyan ilişkisi gibi.

röportajlarımızdan okudum, post modern romana mesafelisiniz.
Epeyce. Post modern romanı çok eğlenceli buluyorum, edebiyatın içinde her renge yer var tabii ama edebiyatın bir de onurgası var, onun insan olduğunu düşünüyorum.

son kitabınız tarihi bir roman. ama tarihi bugünü anlatmak için yeniden kurmuşsunuz sanki. bu da post modern bir teknik değil mi?
Benim hiç böyle bir amacım yoktu. Fakat tuhaf olan şu, iki yüzyılın başı ve sonu arasındaki problemler o kadar benziyor ki. Başını anlattığın zaman sonunu anlattığını sanıyor insanlar. İkinci Meşrutiyet'ten sonra çok ciddi bir tartışma var askerler arasında, asker siyasete girsin mi diye. Bugün askerler böyle tartışmıyor. İkinci Meşrutiyet bizim tarihimizde insanların en rahat konuştuğu, tartıştığı dönem. Sonra da o parantez kapanıyor zaten.

kitapta bir kahramanınız, "hiçbir kadın savaşın aşktan önemli olduğunu sanacak kadar budala değildir" diyor. savaşı aşktan önemli saymak budalalık mı?
Bence budalalık, ama insanoğlu budala. En azından

bir dönem böyle yaşamak zorundayız. İnsanlık tarihi bütün gelişmesini bugüne kadar ne yazık ki savaşlara borçlu ama bu savaşlara hayran olmamızı gerektirmiyor bu sadece bir realite olarak karşımızda.

aşkla siyaset?
Aşkı tercih ederim. Eğer Türkiye aşkı yaşayabilecek bir ortama sahip olsaydı, siyaseti de bambaşka olurdu ama tersini de söylemek mümkün. Ben insanların duygularının düşüncelerinden daha çabuk uyarabileceğini düşünüyorum.

kadınlar gerçekten aşkın siyasetten daha önemli olduğuna inanır. bu iyi bir durum mu?
Bu düşünceyle yapılmış bir tercih değil, duygularla yapılmış bir tercih. Kadınlar duygularını daha yoğun yaşamak istiyor. Onun için ben kadınsız ihtilal olmayacağını söylüyorum.

örneğin küba devriminde hiç kadın yok başlangıçta. olmadı mı orada ihtilal?
Söylemek istediğim şey şu, siyasi iktidar değişebilir, önemli olan halkın yaşama biçimini değiştirebilmek. Bugün Küba'da insanlar mutlu değiller, halkı gerçek mutluluğa, özgürlüğe ulaştırabilecek değişiklikler yapabilmek için kadınlar gerekir.

ama küba'da böyle bir değişiklik var.
Ama ihtilal deyince de insanın aklına Küba ihtilalinin gelmemesi lazım. Ne bileyim, Rus ihtilali, Fransız ihtilali gibi, sadece kendi toplumunu değil, dünyayı değiştiren ihtilallerden bahsediyorum.

kürt isyanı kadınların içinde çok yer aldığı bir hareket. türkiye'ye yaptığı etki üzerine ne düşünüyorsunuz?
Bunun Türkiye'yi çok değiştirdiğini düşünüyorum. Ama bu bir ihtilal değildi. Kürt isyanı görünürde yenildi ama Türk devleti de çöktü. Kendi hukukundan koptu, devletin içinde çeteler çıktı. Çeteler her zaman vardı ama bu kadar müesses bir hale geldiğini görmemiştik. Kürt savaşıyla birlikte bu neredeyse meşrulaştı.

kadınları seviyorsunuz, onlardan umutlusunuz. nasıl tanımlıyorsunuz kadınları?
Kadınlar kadınları tanımlayabiliyor mu, tanımlasak bu kadar yazı yazmayız zaten.

aynı şeyi kadınlar da erkekler için söylüyor.
Bu bir yandan komik geliyor bana. Kadınlar şifrelerle konuşuyor.

kadınlar da aynı şeyi erkekler için söylüyor.
(gülerek) Bir cins savaşı haline getirmeyeceğiz değil mi bu konuşmayı? Bunu yapmayacak zekayı göstereceğiz?

*(gülerek)***hayır, hayır.**
Bir kadın ben üşüyorum dediğinde çok açık konuştuğunu zannediyor. Beklediğin şey şu, "Alı canım, gel ben sana sarılayım," gibi bir şey. Erkek de bunu o kadar düz anlıyor ki, cevabı şu, "Üstüne bir şey al." Erkeğin mantığı şu, "Üşüyorsan, üstüne bir şey alırsın."

erkek üşüdüğünde ne der?
Gider bir hırka giyer. Şöyle bir şey, aşkın ilk dönemi hariç, çünkü ben aşkın ilk döneminde erkeklerin biraz kadınsılaştığı kanaatindeyim. Onun dışında er-

kek için temas çok yatak odasına ait bir şey. Bizim geleneklerimiz buna daha büyük yasaklar koyar. Bizim toplumumuzda bir erkek bir kadına toplu-luk içinde kolay kolay dokunamaz. Ona göre bunlar sevişmeye yönelik şeylerdir ve dokunduğu anda herkesin önünde yatak odasına girmiş gibi hisseder. Kadın için ise, duygusallık sevişmek manasına gelmiyor, o toplum içinde dokunabilir ve bunu ister.

ama dokunmak sansüel bir şeydir ama illâ seksüel değildir.

Bak sansüel diyorsun, bunun Türkçesi bile yok. Dilinde karşılığı bile yok, nasıl dokunursun? Bizde bir değme sorunu vardır. Kadınlar bunu anlayamazlar, erkekler de kadınların niye istediğini anlayamazlar. Onun için onların konuşmaları çok komik bir hale geliyor. Kadınların ciddi bir öfke biriktirdiğini düşünüyor içlerinde Türkiye'de. Neden benim söylediğimi anlamıyor? Daha doğrusu anlamamak değil de, neden bana aldırmıyor? Halbuki aldırmamaktan daha ciddi bir sorun var, anlamıyor. Kadınla erkek arasında bir iletişim sorunu olduğu açık ama bu doğadan mı geliyor, toplumdan mı geliyor onu bilemiyorum. Bu hakikaten çözümlenmeli mi, yoksa ilişkiye tat katan şeylerden biri mi bu?

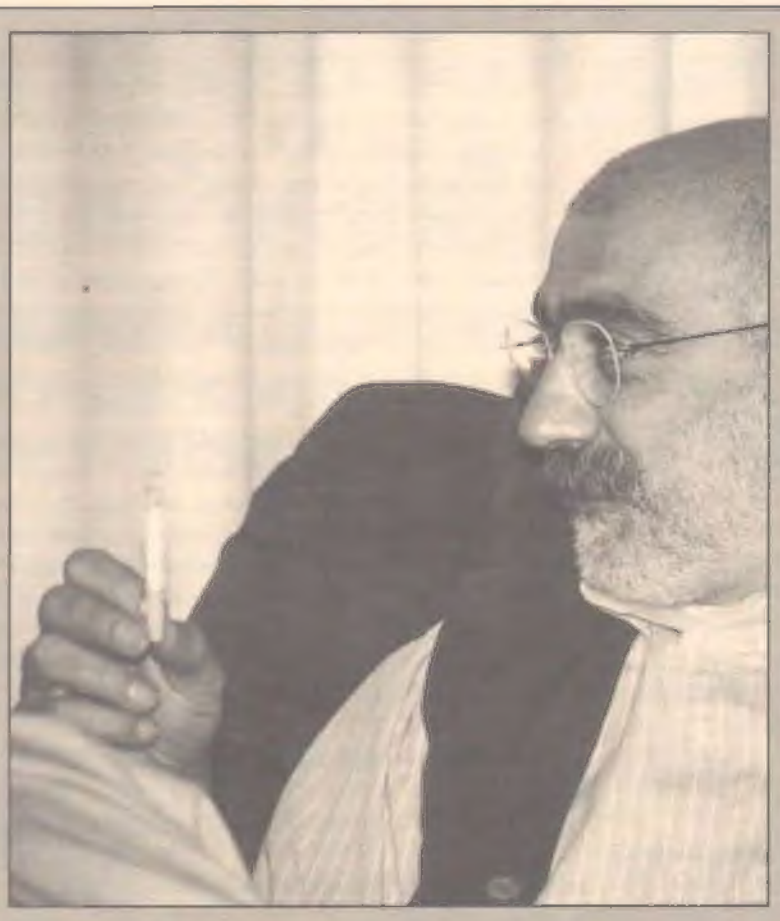

Türkiye aşkı yaşayabilecek bir ortama sahip olsaydı, siyaseti de bambaşka olurdu ama tersini de söylemek mümkün.

aşk bir mutluluk kaynağı olarak ne derece uygun? çünkü aşk, hani o "kızla oğlan birbirini sevdi", uzasa bile bir an en nihayetinde. arka arkaya olacak bir şey de değil.

Zaten öyle arka arkaya oluyorsa aşk değildir. Flörtten söz ediyoruz o durumda.

dolayısıyla aşkta mutluluk aramak biçare bir şey çünkü bu süresi belli bir şey. ömür boyu olup olabileceği sayı da belli. toplam çok kısa bir süre bu bir ömrün içinde.

Ama mutluluk zaten kısa bir şey. Mutluluğu sürekli taşıyamazsın. O zaten mutluluk olmaz. Çünkü mutluluğu kaybetme korkusu bir huzursuzluk yaratır. İyi duygular da kötü duygular gibi ağırdır, zor taşınırlar. Bu kadar peşinden koşmamızın sebebi zor bulunması ve kısa sürmesi. Huzur uzun sürebilir, heyecansa yapısı itibariyle kısa sürecek bir şey.

aşk dışında heyecan yok mu? yazmak örneğin?

Yazmak çok heyecanlı bir iştir. Aşkla ve seksle kıyaslayabileceğimiz tek şey herhalde. Başka insanlar da bunu kendi meslekleri için söyleyebilirler tabii.

yaratıcı işler yani.

Ben yaratıcı diye değil de kişiliğin değiştiği anlar olarak bakıyorum. Babamın mutluluk tarifini beğeniyorum; zamanı unutmak der babam. Yazmak zamanı unutturur.

ömür boyu yazmak, resim boyamak, beste yapmak mümkün. mutluluk sadece aşkta aranmayabilir değil mi?

Mutluluk aranıp bulunabilecek bir şey değil. Mutluluğun tek başına bir şey olabileceğini sanmıyorum.

yazmak tek başına ama?

Ama o erkeklere mahsus bir şey değil, kadınlar da yazıyor. O bir mutluluk mu, o bir unutuş ama anladığımız anlamda bir mutluluğa benzemiyor çünkü paylaşımı yok, farkındalığı az ama kendini unutuş da var. Aşka benzeyen kısmı o. kişiliğinin değişmesi, hayatın doğal akışı içindeki kaygılarının yok olması. Belki aşkı bu kadar yasaklamalarının nedeni insanların âşıkken her şeyi reddetmeye bu kadar yatkın olmaları. Aşk bence en önemlisi ölümü unutturur. âşıkken sevdiğin kadınla berabersen ve birlikte bir ölüm söz konusuysa, olur, olabilecek bir şey gibi gelir. Ölüm haşmetini kaybeder.

erkekler kadınlar kadar kolay teslim olabiliyorlar mı aşka? aradaki toplumsal eşitsizlik ortadan kalkabiliyor mu?

Bence aşkın başında bu kayboluyor, aşkın başında benzeşiyorlar birbirlerine. Çünkü dediğim gibi aşk erkeğin içindeki o kadınsılığı ortaya çıkarır. erkeksilikte sevilmek isteği yoktur. Sevmek vardır. Aşkta ise sevilmek istersin. Sevilme, dokunulma isteği kadınsı bir şeydir. Ama ne yazık ki sadece aşkın başında görürüz kadınsı şeyleri erkekte. Aşkın başında erkek de sokulur, sokulmak çok kadınsı bir şeydir. Aşkın başında kadın her zamanki kimliğini sürdürebiliyor, erkek değişiyor, kadınsılaşıyor.

iktidar?

Kadınlarla erkeklerin iktidarı algılama biçiminin değişik olduğunu düşünüyorum. Ben kadınların gerçek iktidarı istediklerini ve gerçek iktidara sahip olduklarını düşünüyorum. Erkek görünür bir iktidar peşinde, kalabalıkta kadın kendisine asla itiraz etmesin, bu ona yeter. Kadın buna razı olur bunu aptal ve çocukça bulur çünkü. Ama kendisi daha güçlü, daha derin ve daha gerçek bir iktidarı ister. Erkeğin ruhunu ele geçirmek ister ve onu ele geçirir bence. Bir erkek bir kadının ruhunu çok zor ele geçirir. Onun bir ruhu olduğunu ne kadar fark eder emin değilim. Onu bir beden olarak görür.

erkekler kadınların emeklerini de istiyorlar diyebilir miyim?

Bu duygusal bir şey değil bir toplumsal ilişki biçimi.

ama aşktan çıkıyor. aşkla başlayan şey orada bitiyor.

Bir doğal davranışlarımız var, bir de toplumun bize verdiği davranışlar. Ben bunun bir kısmının doğal olduğunu düşünüyorum. Bu emek dediğin şey, eğer yemek yapmaktan falan söz ediyorsan?

maalesef böyle maddi ve bayağı bir şeyden söz ediyorum.

Estağfurullah. Şöyle bir şey var, ben çok feminist kadın da gördüm. Gerçekten âşık olduklarında, o erkeği çocuk gibi görme, besleme içgüdüsü ortaya çıkıyor. Ama aynı şey erkeklerde bir koruma güdüsü olarak ortaya çıkıyor. O çok doğal karşılanan bir şey, erkek öyle yapmalı. Hayır erkek niye öyle yapmalı ki, eşitsek?

eşit miyiz?

Değiliz. Ama bu fiziksel farklılıklardan kaynaklanan bir şey. Kadının bedeni beslenme deposu olarak da değerlendiriliyor doğa tarafından. Erkeğin bedeninin böyle bir yeteneği yok, kadının var. Belki âşık olunduğunda bu ortaya çıkıyor. Bu kendi isteğiyle olan bir şey, doğal dediğim taraf bu. Ama bu talep edilmeye başlandığında, bu mekanikleşmeye, ilişki ortaya çıkmaya başlar.

ama biri ikram, biri mecburiyet.

Evet, biri duygudan kaynaklanır, öteki toplumsal. Bazen kadınların bunu birbirine karıştırdığını düşünüyorum. Bazen bir erkeği beslemek istediklerinde kendilerini durdurmaya çalıştıklarını gördüm. İkramdan bir haz alıyorsan bunu durdurmamak lazım.

kadınlarla erkekler arasındaki ilişki değişiyor mu sizce?

Tabii, çok. Bir efsane vardı, kadınlar sevmeden yatmaz. Doğum kontrolü bulunduğundan beri bu efsane kalktı. Demek ki şehvet diye bir duygu kadında da var. Bunu eskiden kadınlar erkeklerden daha şiddetle reddederlerdi. Ama bu aşkla ilgili duyguları değiştiriyor mu, sanmıyorum. Şehvetsiz

→

aşk pek olamaz ama aşksız şehvet olabilir. Şimdi biliyoruz ki şehvet bütün insanlarda bağımsız olabilen tek duygu. Bütün diğer duygular ortaya çıktıklarında başka duyguları da beraberlerinde getirirler. Bir tek şehvet tek başına ortaya çıkar

doğum kontrolü kadar bekaretin öneminin kalmaması da etkili değil mi bunda?
Evet, o da etkili. Böylece kadınların mı, erkeklerin mi yarattığını pek bilmediğim bir efsane kalktı ortadan. Ben kadınların da istediğini öğrendiğimde çok şaşırmıştım.

ne zaman öğrendiniz bunu?
Üç yaşında.

o yaşta şaşırtıcı olabilir tabii.
Erkekler bunu bilmez biliyor musun? Erkeklerin çocukken aralarında yaptıkları konuşmaları hatırlıyorum, "Kadınlar çok istermiş, biliyor musun?" diye. Kadınların istekli olması erkekler için çok şaşırtıcı, ihanet gibi bir şeydi. O zaman da, geçen hafta da öyleydi. Bunu kadınlar mı yarattı erkekler mi yarattı bilmiyorum.

kime yarıyor?
Bu nasıl yorumladığına bağlı. Kadınlara da yarıyor. Bir iyilik yapmış oluyorlar çünkü. Sürekli talep edilmesi gereken bir şey. Çok acıdıkları ya da çok sevdikleri için sana bağışlayacaklar.

ama sizin bu kadar önem verdiğiniz o hazdan vaz geçmek zorunda kalıyorlar.
Vaz geçiyorlar mı bundan? Ben senin için razı oluyorum'da bir razı olmak ve yapmak var. Doğum kontrolüyle birlikte kadınlar ve erkekler sevişmede de eşitlendiler, hatta erkekler daha kötü bir duruma düştü.

öyle mi?
Ben kadınlığımı kaybeder miyim diye bir endişe var mı kadınlarda?

tabii ki kadınlarda da böyle düşünceler var, ben cazibemi kaybeder miyim? erkekler bunu düşünmüyor bile.
Erkekler cazibeyi bilmez, hatta bunu ayıp bulurlar. Erkeklerde çok rastlanan bir şey değil bu.

bu da kadınların aleyhine bir şey değil mi? ayrıca dünyanın başka yerlerinde de kadınların orgazm olamadıkları biliniyor.
Sevişmeyi de buna indirgemeyelim yani. Sevişme bir yolculuktur, her anında bir tat vardır. Kadına önem vermiyor bizim toplumumuzda erkekler.

bir alış veriş yok.
Bunlar karşılıklı şeylerdir, sevişme ortak bir şeydir, biri yaşayamıyorsa öbürü de yaşayamaz. Yalnızca eti doyar. İyi bir sevişmede insanın zihni de doyar. O yoksa iki mahkûmdan söz ediyoruz. Sen bir mahkûm diğerinden iyi durumda mı diye soruyorsun.

hayır, bir mahkûm ve gardiyan gibi.
Ne fark eder ki, ikisi de aynı hapishanenin, aynı hayatın içinde. İyi bir sevişme için iki kişi gerekir. Zaten gerektiği için sevişilmez, çok istediğin için sevişilir. İnsan zihninin sınırlarını aşarak sevişir.

özel bir şey sormak istiyorum. gençliğinizde bir dönem bir lümpen olarak yaşadığınızı duydum. sonra nasıl bir beyefendi oldunuz?
Öyle mi? Beyefendi olduğumdan emin değilim.

cilveli bir beyefendisiniz.
Teşekkür ederim. Cilveyi severim. Aslında bir yanım mahalle bitirimi kaldı. Ben mahallede büyüdüm, bir kültür melezi oldum aslında. Melezliğin bir çekicilği vardır tabii. Özellikle kültür melezliğinin. Öbür kültürden korkmaz, her kültürün hoş yanlarından biraz bir şey alabilirsin eğer almasını biliyorsan. Severim mahalle bitirimliğini. Mahalle bitirimliğinde aynı şövalye kodları geçerlidir, ne yazık ki uygulanmaz. Ben bundan hoşlanıyorum. Yaşlansam da bir yanım öyle kaldı. Mahalle delikanlılığında, dürüstlük, sözüne sadakat, kendinden güçsüz olanı ezmemek vardır. İnanılmaz cilvelidirler, ne yazık ki kadınlar bunu çok kaybettiler. Mahalle delikanlılığında soylu bir şey vardır. Ben on yaşında *Pardayanlar*'ı keşfeden bir kuşaktanım. Bizim için sahip olduğumuz isim çok önemli bir şey. Adını kaybetmektense hayatını kaybetmeyi tercih ederiz. Verdiğim sözden dönmekte zorlanırım ben. Bir erkeğe yalan söylemekten çok utanırım, kadına değil. Çünkü kadından korkmayı bir doğal boyun eğişle kabul ediyorum. Ama bir erkekten korkmaktan utanırım.

şövalyelikte sadakat da var, sadık mısınız?
Brecht'in karısının Brecht'le ilgili çok güzel bir lafı var, "Sadıktı ama bütün kadınlara," diyor.

sadece kadınları kast etmemiştim. sözünüze, arkadaşlarınıza?
Sözüme evet, ama diğer insanlara çok sadık mıyım? Bir erkeğe ihanet etmem ama kadın erkek ilişkisinde çok güven verdiğimi de söyleyemem. Ama güven verdiysem, bir insana dostum dediysem ve o insan bana inanıyorsa bu güvene sadığımdır.

şövalyelik çok cazip bir şey. macera, heyecan, cesaret. sizce kadınlar bunu hak ediyor mu?
Bunu yapmak istiyorlar mı?

isteyenler olduğunu biliyorum.
Bu herkese açık bir şey biliyor musun? İsteyen bu hakkı kullanır.

siz yakıştırıyor musunuz?
Bir an duyguları bir kenara bırakıp senin şu çok merak ettiğin sosyal alana geçelim.

yoo, burası duygusal.
Ben kölelerden de çok kuşkulanırım. İnanılmaz bir rahatlık, köle karar vermez ve risk almaz. Bundan bunaldıklarında kölelerin ayaklanabildiğim biliyorum. Köle ayaklanmıyorsa bundan çıkarı var mı diye bakarım. Kadınlar ayaklanmıyorlarsa, hakikaten erkeklerden bu kadar güçsüzler mi?

o dediğiniz devrimcilik. o yan yana yapılan bir şey. şövalye ise tek başına.
Tek başına kalmayı göze alacak kadar cesursa şövalye olur. Ama aynı şey erkekler için de geçerli, kaç tane şövalye çıkıyor erkekler arasından? Ben kadınların şövalye olanına rastladım. Demek ki yapabiliyorlar. Kadınları iyi tanıyın, çok mu övünmüş oldum?

hayır, hepsini yakından tanıdığınız anlamına gelmez bu. jane austen okudunuz mu?
Gençliğimde evet.

sizce darcy olunabilir mi?
(gülüyor) Doğrusu böyle bakmıyorum. Ama edebiyatla ilgili sorular soruyorum. Edebiyatta nasıl olmak sorusunun olmadığını düşünüyorum. Sen nasıl yapıyorsan öyle olur. Biraz hayatta da böyleyim. Kadın nasıl olmalı, erkek nasıl olmalı? Kendi bütünlüğü, kendi ahlak anlayışı, kendi kuralları, kendi estetik değerleri nasıl oluşur? Bunlar seni nereye taşıyor? Bazen bunlar iyi oluşuyor ama sen bunları taşıyacak cesarete sahip olmuyorsun. Bazen de bunların oluşturacak koşulların olmuyor. Nasıl olmalıdan ziyade olduğun şeyi iyi olmak bence daha önemli. Soru o zaman belki değişiyor, olduğu şeyi iyi olmak isteyen var mı? Olduğu şeyi iyi biçimde taşımak isteyen var mı? O zaman bir modelden vaz geçebiliriz, herkes bir model haline dönüşebilir. Sen çünkü olduğundan başka bir şey olamazsın. Darcy olamaz çünkü insan.

ayşe düzkan

Verdiğim sözden dönmekte zorlanırım ben. Bir erkeğe yalan söylemekten çok utanırım, kadına değil. Çünkü kadından korkmayı bir doğal boyun eğişle kabul ediyorum. Ama bir erkekten korkmaktan utanırım.

Kadınlara rağmen yönetmelik

Geçtiğimiz ay hepimizi ilgilendiren bir gelişme de sığınma evlerini konukevleri olarak tanımlayan kadın konukevleri yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi oldu.

Varolan sığınmaevlerinin çalışmalarını sınırlandıran, değişik illerde çalışması yapılan bağımsız sığınmaevi çalışmaları içinse umut kırıcı olan, yönetmelikle ilgili Mor Çatı Kadın Sığınmaevinden Nurperi Sancak'ın görüşlerini ve Mor Çatı'nın konuyla ilgili basın açıklamasını aktarıyoruz.

"Bu yönetmelik kadın kuruluşlarının bütün eleştirilerine rağmen çıkarıldı. Üç yıldır düzenlediğimiz kadın sığınakları kurultaylarında taslak halinde olan bu yönetmelik, birinci gündem maddesi olarak tartışıldı ve sonuç bildirgelerimizde bu yönetmeliğe neden karşı olduğumuzu açıkladık. Görüşlerimizi ilgililere de ilettik ama bütün bunlara rağmen yönetmelik, bizleri görmezden gelmeye devam edenlerce hazırlandı ve yürürlüğe girdi. Bu yönetmelik bağımsız kadın sığınaklarının da önünü tıkayan ve sayılarının artmasını engelleyen bir özelliğe sahip. Bizim bu yönetmelikte ilk karşı çıktığımız şey, sığınak kelimesi yerine konukevi denmesi. Ne demek konukevi? Bizler kadınları toplayıp bir süre konuk edip eğiteceğimiz, onları terbiye edeceğimiz bir kurum istemiyoruz. Kadınların gördüğü şiddet ve yaşadıkları baskı ortamından kurtulabilecekleri, aslında canlarını kurtarabilecekleri, yeni bir yaşama başlamak için gerekli rehabilitasyon hizmetinden yararlanabilecekleri bir yer olarak düşündüğümüz sığınmaevleri, yönetmelikte sanki kadınların çay içip, çörek yedikleri bir yer olarak tanımlanıyor. Oysa kadınların canları tehlikede ve bu şiddeti sırf kadın oldukları için yaşıyorlar. Bu yılki kadın sığınakları kurultayında Türkiye'de en az 3000 sığmak olması gerektiğini açıklamıştık. Bu rakama karşılık şu an ülkemizde Sosyal hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı sadece ve sadece yedi kadın konukevi ve bağımsız iki sığınmaevi bulunmaktadır. İki bağımsız kadın sığınağı da maddi nedenlerle kapalı durumdadır.

Tekrar yönetmeliğe dönersek, yönetmeliğin pek çok maddesinde uluslararası kadın sığınakları yönetimine aykırı hükümlerle karşılaşıyoruz. Durumun vehameti şu dört maddeden açıkça anlaşılabilir:

● Madde 10 "Çalışacak personelin tercihen kadın olması" şeklinde belirtilen maddeyle uluslararası bir kural olan, kadın sığınaklarında sadece kadın personelin çalışacağı ilkesi ihlal edilmektedir

● Madde 20 "Kuruluşlar her ay hizmetten yararlanan kadın ve çocukları ile ilgili istatistiki bilgileri.....İl Müdürlüğüne gönderirler" maddesi sığınaklarda kalan kadınlara ait bilgilerin gizliliği ilkesinin açık bir ihlali olarak uluslararası ilkelere kesin aykırılık teşkil etmektedir. Öte yandan ayda bir rapor verme zorunluluğu getirilmesinin, son derece kısıtlı olanaklar ve ağırlıklı olarak gönüllü emekle yürütülen sığınak çalışmalarını bürokrasiye boğmaktan başka amacı yoktur.

● Dünyada sayısız örneği olan, fuhuşu meslek edinmiş ya da alkol ve madde bağımlısı ya da enseste maruz kalan bir çok kadın kesimi için ayrı sığmaklar açılması ülkemizdeki en önemli ihtiyaçlardan biridir. Ve bu sığınakları açmak devletin görevidir. Ne gariptir ki, bu görevin hatırlanması şöyle dursun, bu yönetmelik ile bağımsız kadın gruplarının kendi olanaklarıyla bile bu tür sığınaklar açması yasaklanmaktadır.

● En vahimi bu yönetmelik ile idarenin elıne her fırsatta bağımsız kadın sığınaklarını kapatma hakkı verilmektedir. Son derece anti-demokratık olan bu tür bir denetim ve kapatma yetkisi tüm uluslararası normlara aykırıdır.

Yönetmeliğin çıkarılma sürecinde, uluslararası alanda Türkiye'nin imzalamış olduğu tüm anlaşmalar ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütme ilkesi gözardı edilmiştir. "Sosyal devlet" anlayışına uygun olarak bütün Türkiye'de sığınak sayısının arttırılması gerekirken bu yönetmelikle neredeyse varolanlar da kapatılmak istenmektedir.

Dilerdik ki kadın sığınaklarının kadına yönelik şiddet konusunda uzman olmayan kadrolarca denetlenmesi ile ilgili yönetmelik çıkarmada gösterilen gayretkeşlik, canlarını kurtarmaya çalışan binlerce kadın ve onların çocuklarının barınacakları mekanların, yani sığınakların sayısının arttırılmasında da gösterilmiş olsun.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı olarak yönetmelikle ilgili olarak gazetelere gönderdiğimiz basın açıklamamız Milliyet gazetesinde çarpıtılarak haber konusu yapılmıştır. Gazetede fuhuş sektöründeki kadınları sığınaklara almadığımıza dair yanlış bilgiler vardır. Halbuki kadınlar bize başvuruklarında mesleklerine ve konumlarına göre sınıflandırmıyoruz.

Bizim için en önemli şey kadının yaşadığı şiddet ve hayati tehlike içinde olup olmamasıdır. Biz sığınağa başvuran kadınları fuhuş sektöründe olması ya da enseste maruz kalması gibi bir durumda ayrı bir merkezde kalması gerektiğini düşünüyoruz. Ayrı sığınak kadınların yaşadıkları süreçlerin farklılığından dolayı onların yeniden kendi ayakları üzerinde durabilecek duruma gelmeleri açısından önemli bir ihtiyaçtır. Gazeteye gönderdiğimiz ikinci yazımız ise basılmadı. Bütün kadınları bu konuya duyarlı olmaya çağırıyoruz."

Beyhan

Medeni Yasa için Mor Kurdele Takma Eylemi

İki ay önce Adalet Komisyonu'nda görüşülmekte olan Medeni Yasa Tasarısı ile ilgili kadınların taleplerine dikkat çekmek için dağ yürüyüşü düzenleyen Kent Konseyi Antalya Kadın Meclisi bir süredir, Mor Kurdele Takma Eylemi düzenliyor. Bu eylem çerçevesinde, geçtiğimiz ay mor kurdele ve bildiri dağıtan kadınları Murat Paşa Belediyesi Zabıtaları engelledi.

El koyulan bildirileri geri verilinceye ve zabıta özür dilevinceye kadar karakolun önünde bekleyeceklerini açıklayan kadınlar, basının da olay yerine gelmesinden sonra taleplerini kabul ettirdiler.

İstanbul, Ankara, İzmit, Değirmendere, Diyarbakır, ve diğer illerden kadınların da katıldığı Mor Kurdele Takma Eylemi, Medeni Yasa Tasarısı kadınların taleplerini de içerecek şekilde, TBMM'den geçip yasalaşana kadar devam edecek. Beykoz Göksu Mahalle Evi'de yaptığı bir açıklamayla Mor Kurdele takma eylemine katıldığını ve desteklediğini açıkladı.

Dans için kadın dünyasını

Yürüyüşüm de değişti, edam da. Kimi kez bir kuğu gibi hissediyorum kendimi. Vallahi ben bilenlerle bilmeyenleri ayırıyorum. Bende bilmek, artık dansı bilmek anlamına geliyor... Gittim sizler için de sordum, araştırdım. İşte tangonun, balenin, Latin dansının, oryantalin ustalarından her yönüyle dans.

Geçen yaz Latin dansları öğrenmek amacıyla bir kursa gittim. Üç ayın sonunda biraz *rumba*, biraz *ça ça*, biraz da *salsa* öğrendim. Dans, inanılmaz bir şey. İnsanın kendine olan güvenini artırıyor, moralini düzeltiyor, en önemlisi yürüyüşünü değiştiriyor. Dans kursundan çıktığında uçarcasına yürüdüğümü hissediyordum çoğu kez. Hele kursta öğrendiğim dans figürlerini, sınıfça gittiğimiz bir diskonun pistinde yaptığımda, kendimi bir dans kraliçesi gibi gördüğümü söylesem abartmış olmam... Sanırım kursa gelen diğer kadınlar da benim gibi hissediyorlardı. Hepimiz kadın hocamızın direktifleriyle, popomuz dışarıda, karnımız içeride, ellerimiz zarif bir şekilde iki yanda, salına salına arz-ı endam ediyorduk salonda. Erkeklere gelince, sayıları parmakla sayılacak kadar azdılar ve benim sınıfındaki erkekler kadınlara göre daha ürkek ve "beceriksizdi." Ama neyse ki genelde hepsi öyle değildi. Ve maalesef sayıları çok az olduğundan, salondaki tüm kadınlar tarafından bir nevi "bulunmaz Hint kumaşı" konumundaydılar.

Türkiye'de dans denince akla ilk başta oryantal geliyor. Hemen her ortamda göbek atmak, kalça kıvırmak, gerdan kırmak mümkün gibi. Gençler tabii modern Batı danslarına rağbet ediyor, *regee, break dans, techno* gibi. Köylerde ve büyük şehirlerin varoşlarında ise davullu zurnalı halk dansları hemen her düğünde baş tacı. Üç adımı halay çekmeyi, çifteTelliyi kim bilmez ki. Ama elbette tüm bunların dışında tamamen kendi yaratıcılığınızla müzik eşliğinde salınmak da mümkün.

Dans denince kelimeler tükenmez, tanı tanı dansından valse kadar say say bitmez. Bu nedenle konuyu sınırlayarak sadece Latin danslarını, tangoyu, baleyi ve oryantali ele alalım dedik. Konunun uzmanlarına sorduk, anlattılar...

"Kadınlar dansa daha çok ilgi gösteriyor"

Lena Yelena Pavlova Dündar üç yıldır Latin dansları kurs hocalığı yapıyor. Tangocu Ahmet Dündar'la evli, birlikte Türkiye Tango şampiyonlukları var.

Dans ne ifade ediyor insanlara?
Galiba rahatlamak... İnsanlar çalışıyor, bol bol stres yaşıyor ve dans edince rahatlıyor. Bir de herkes için ritm duygusu diye bir şey var. Beden bu ritme göre hareket etmeye başlıyor. Bu hem kafaca hem bedenen rahatlamayı sağlıyor. Ayrıca bu tür kurslarda tanışmak, arkadaşlık kurmak, grup olmak, sosyal bir hayat yaşamak da mümkün oluyor. Mesela spor yapmak daha monoton bir şey, nerdeyse hep aynı hareketleri yapıyorsun. Ama dans hem hafif, hem duygu, hem estetik var.

Dans etmeye ne zaman başladınız?
Ben her zaman dans ettim. Dansa sekiz yaşında Rusya'da başladım, halk dansları, bale, modern, klasik danslar yapıyordum. Bizim Rusya'da program biraz farklı, ben öğrenince hemen sahneye çıkmaya başladım. Ve sadece dans değil, makyaj yapmak da dahil, her şeyi öğreniyorsun.

Birbirini hiç tanımayan bir grup insan birlikte dans etmeye başlıyor, zorlanmalar oluyor mu?
Öğrenme süresinin sonunda sınıf olarak dışarıda bir mekâna gidiyoruz ve dansları orada sergiliyoruz. Öğrenciler sahnede dans etmeye başladıklarında gurur duyuyorum. Çünkü ben onların kursa ilk geldikleri halleri hatırlıyorum; kendileri unutuyor ama ben hiç unutmuyorum. İlk geldiklerinde utangaç oluyorlar, ne yapacaklarını bilmiyorlar.

Türkiye'de dans kültürü nasıl?
Maalesef İstanbul'da dans edilecek yer çok az. Ama dans edilen yerlerde sadece genç insanlar yok, orta yaşlı insanlar da dans ediyor ve çift olarak dansediyorlar. Ben bunu çok beğeniyorum. Çünkü Rusya'da dans kulturü çok iyi fakat çocuklar dans ediyor, yetişkinler etmiyor, bilmiyor. Bizim kursa da karıkocalar birlikte geliyor, bu çok güzel bir şey.

Peki dans kursuna erkekler mi, kadınlar mı daha çok ilgi gösteriyor?
Tabii ki kadınlar. Çünkü kadınların estetik katkısı daha çok, kadın her zaman güzel yürümek istiyor, ritm duygusu daha fazla. O yüzden sadece Türkiye'de değil bütün dunyada kadınlar daha fazla ilgi gösteriyor dansa.

Birbirini tanımayan çiftler dans ederken birbirlerine rahat dokunabiliyorlar mı?
Dans öğrenirken yaptıkları hareketlerle öylesine ilgililer ki, birbirlerine dokunmayı düşünmüyorlar. Kadınlar kendilerini daha rahat bırakıyor ama erkekler çok utangaç. Bir süre sonra da zaten alışıp rahatlıyorlar. Üç senedir kurs veriyorum, bir kere bile birinin rahatsız edildiğini duymadım.

Latin dansları erotik olarak tanımlanıyor, o nedenle sordum bu soruyu?
Bakın mesela şu anda bir rumba müziği çalıyor, rumba aşk dansı zaten. Bir çift çıkıyor piste hiç figür bilmiyor, onlar kapalı tutuş yaparak pistte rumba müziğinde sallanıyor. O zaman bu durum daha erotik gibi görünebiliyor. Çünkü hareket yapamıyorlar, öylece sallanıyorlar. Oysa dansı bilen çiftler piste çıktıkları zaman hemen figürleri düşünüyor. Belki o hareketleri yaparken öyle görünüyor olabilirler ama duygu olarak öyleler mi, sanmıyorum.

Latin dansını hiç öğrenemeyen insanlar oldu mu?
Evet, bizim kursta maalesef öğrenemeyenler oldu. Biz tabii burada kapitalist sistemle çalıştığımız için herkesi kabul ediyoruz. Ama bazı insanlar bir kaç ay denediği halde öğrenemiyorsa zaten bırakıyor.

"Tango kadın ve erkek arasında bir uzlaşmadır"

Ahmet Dündar da üç yıldır tango dersi veriyor. Tangonun anlamını, tarihini o kadar güzel anlatıyor ki, insan hemen tango öğrenmek istiyor.

Tango nedir?
Tango huzünlü yüzlerin guler yüzlü ayaklarıdır. Ben böyle tanımlamayı seviyorum. Arjantinliler diyor ki, "Tangonun patronu biziz", fakat ondan önceki tarihsel dönemi de yok sayamıyorlar. Tango İspanya'dan, Fransız şansonlarından, İtalyan napolitenlerinden, Polonya'nın polkasından, Macaristan'ın mazurkasından, Küba'nın haberanasından etkileniyor çünkü

Aynı zamanda bir isyan dansı da deniyor tangoya...
Tango müziği alt kulturün müziği. Hatta aileler tango müziğini dinlememeleri için kız çocuklarının kulaklarını pamuklarla tıkıyorlarmış eskiden. Tango daha sonra diğer sınıflara maloluyor. O anlamda tango yapan insanlar, o dönemin koşullarıyla sisteme bir eleştiri, bir başkaldırı olarak yansıtmışlar tangoyu. Ama çağımızda tamamen kadınla erkeğin sonsuz uyumuna, dengesine yönelik bir dans.

Tango erkek egemen bir dans mı?
Çok erkek egemen bir dans gibi görünse de kadınla

anlamak lazım

erkek arasında kapalı bir tutuş tango. Carlos Saura şöyle söylüyor, "Dört ayaklı, iki başlı ama tek bedendeki insanları istiyorum." Bu dansa erkek egemen diyemeyiz, kadın erkek birlikte hareket ediyorlar çünkü.

Tango bizim ülkemizde biraz daha elit bir dans olarak görülüyor...
Tabii. Arjantin'de tango herkesin dansı, Brezilya'da samba herkesin sambası, Viyana'da da vals herkesin valsi. Elbette Türkiye'de tango öğrenmek için insanların bir bütçe ayırması gerekiyor, sonra tango yapmak için bazı mekânlara gitmesi gerekiyor. Ayrıca en az bir iki yıllık zaman gerekiyor. Bir de bir üst yapı kültürü tabii ki tango, elit bir kitlenin elinde diyebiliriz. Ama saray dansı da diyemeyiz. Zamanla daha çok yaygınlaşacağını düşünüyorum.

Kadının ve erkeğin tangoyu yorumlayışı farklı olabilir mi?

Tango da kadın ve erkek yok. Eğer ben yönetiyorsam sen beni takip edeceksin, eğer sen baskın çıkarsan sen beni yönetiyorsun. Mesela Lena diyor ki, "Tango kadın erkek arasındaki bir çatışmadır." Bana göre ise kadın ve erkek arasında bir uzlaşmadır. Ayrıca bir tango gecesine karıkoca olarak gittiğimizde ben sadece karımla dans edeceğim diye bir kural yok, hiç tanımadığımız biri gelip karınızı dansa kaldırabilir. Buna karşı, "Hayır benim karımla dans edemezsin," diye maço bir tavır koyamazsınız.

Tango dersinde de erkek sayısı kadından az mı?
Evet, dansa dünyanın her yerinde kadınlar daha çok ilgi gösteriyor. Tabii erkekler daha çok işleriyle ilgililer. Avcı rolüyle, biraz daha avlanmayla ilgililer. Kadınlar farklı şeylerle daha çok ilgileniyor. Bize gelen insanlar hakikaten dansı öğrenmeyi ve bunun için de bir partnerinin olmasını istiyor. Partner bulamazsa bırakabiliyor, bazıları da bu işin uzun bir maraton olduğunu görünce vazgeçiyor. Biz burada arkadaşlığı da teşvik etmeye çalışıyoruz; böylece sağlıklı ilişkiler kurmaları mümkün oluyor. birbirlerine dokunmayı öğreniyorlar. Çünkü dans kadınla erkeğın birbirinin ruhuna estetik olarak dokunmayı öğrenmesidir. Tabii Türk erkeklerinden bazılarında, "dans delikanlıyı bozar abi" mantığıyla yaklaşanlar da yok değil. Dans biraz sabır işi, kadın dünyasını anlamak, estetikten anlamak da gerekir. Dans eden bir erkeğın hassasiyetinin, kadına yönelik duyargalarının daha ince ayar olduğunu düşünüyorum. Ayrıca dans sayesinde flört edip sevgili olan çiftler var. Ben de Lena'yla dans sayesinde tanışmıştım.

Nevin Ceray

Bale özveri ister

Zeynep Tanbay klasik baleye on iki yaşında başlamış. Fakat 85'te ayağından sakatlanınca modern dansa geçmiş. Evli ve üç yaşında bir oğlu var.

Baleyi nasıl tanımlarsınız?
Aslında klasik bale de modern dans da sanat alanına giriyor. Klasik baleyle modern dans izleyicisi arasında da bir fark var. Klasik bale denince akla hemen *Kuğu Gölü, Fındıkkıran, Uyuyan Güzel* gibi klasikleşmiş gösteriler geliyor. Bale de daha önemli olan konu değil, daha çok estetik ve güzellik seyretmek. Çok büyük bir teknik gerekiyor bunun için. Klasik balede bir balerin var, bir de erkek dansçı. Türkiye'de balet diyorlar ama benim öyle bir kelimeden haberim yok açıkçası, erkek dansçıdır balet denilen kişi. Erkek dansçı daha çok partnerlik yapar. Çoğunlukla bale denince akla balerin gelir. Tutusuyle, parmak ucu papuçlarıyla, zarafetiyle, inceliğiyle ilk akla gelen kadındır. Erkek biraz taşıyıcı konumundadır. Ama buna rağmen Nureyev, Nijinski, Boris Nikof gibi erkek dansçılar çıkıyor, kadının önüne geçebiliyorlar. Ama kesinlikle ikili dansta erkek kaldırıcı durumunda oluyor. vinç gibi. Modern dansta ise öyle değil, daha eşit bir konum var.

Balede kadınların oranı daha fazla değil mi?
Evet. İster istemez aileler de, eğer bir kız ve bir erkek çocukları varsa oğullarını baleye göndermeyi düşünmüyorlar. Kızlarını gönderiyorlar tabii ki.
Neden?
Bir kere bu her yerde böyle, sadece Türkiye'de değil. Şöyle ki, bale yapan erkek dansçı illa eşcinsel olur anlayışı var, böyle bir önyargı var. Mutlaka bunda Nureyev gibi, Nijinski gibi üst noktaya çıkmış eşcinsel dansçıların rolü vardır. Oysa bu tesadüfi bir durum. Bir de tabii toplumda klasik bale denince o kadar kadınsı bir şey akla geliyor ki, "Bu kadın işidir," deniyor. Bu düşünceleri kalıplaşmış fikirler olarak görüyorum.
Bale eğitimi küçük yaşta bu işe başlayan bir kız çocuğuna nelere mal oluyor? Siz nasıl yaşadınız bu süreci?
Tabii hayatımı buna adamışım, bu korkunç bir tutku, korkunç bir aşk. O aşkla gidiyorsunuz zaten. Çünkü muthiş bir disiplin, bir tempo ve durmaksızın çalışmak gerekiyor.
Bunun karşılığında bir bedel ödediniz mi?
Mutlaka, bir özveri gerekiyor bunun için. Kolay bir şey değil tabii. Kimi insana en başında korkunç gelebilir bu süreç, çünkü sonu belli olmayan karanlık bir yola giriyorsunuz. Ama her attığınız adımda bir ışık yanıyor, o karanlık yolu aydınlatmaya başlıyor. Ben baleye başladığımda, yaşıtım kızların bir çoğu herhalde bebeklerle evcilik oynuyorlardı. Ben ise çalışmadan sonra eve gelip hatıra defterime, 'Bugün şu hareketi yapamadım, şu dönüş iyi olmadı, öğretmenim böyle dedi." gibi şeyler yazıyordum. Bale kitaplarına büyüteçle bakıyordum, oradaki balerin ayağını nasıl tutmuş, onları inceliyordum. Bu durumda normal bir çocuğun yaşadığı süreci yaşamıyorsunuz.
Baleye küçük yaşta başlamak fiziksel gelişimi nasıl etkiliyor?
Mesela kız çocukların parmak ucuna regl olduktan sonra basmaları daha doğru olur. Çünkü parmak ucundaki çalışma adaleleri ve başka şeyleri çok kuvvetlendiren ve kısaltan bir şey. Bu durumda regl geç olabiliyor. Reglin geç olmasından sonra incecik olan o kız çocuğu birden bire kocaman vücutlu biri olabiliyor. Ben buna tanık oldum, bu hormonal bir değişiklikten kaynaklanıyor ve kalıcı oluyor. Ayrıca kemikler açısından da bir takım etkiler oluyor balede, o nedenle çok küçük yaşta çalışmaya başlanıyorsa çok dikkat etmek gerekiyor.

‘Dans orgazmdır’

Sibel Gökçe Türkiye’nin tanınmış oryantal dansçılarından biri. Ama dansözlükle ilgili önyargılar yüzünden bırakmış dans etmeyi.

Sizin tanımınıza göre oryantal dans nedir?
Oryantal mistisizm aslına bakarsanız. Mısır kökenli bir kelime. Bizimle özdeşleşmesi de sanırım biraz daha burjuva bir tanımlama olduğu için olabilir. Yani hep süslemeyi severiz ya, dansözün değil de oryantalin demek sanki biraz daha anlam katıyormuş gibi düşünülüyor.

Her dansözün dansını sergileyişi farklı, bayağılığa da düşülebiliyor bazen...
Bence kadınlar kendilerini kullanamıyorlar. Çünkü günümüzde o kadar çok bu mesleğe aday var ki, onların hepsini bir araya getirdiğiniz de ancak üç kişi seçebilirsiniz. Onlar avamlıklarını kendi ruhlarında taşıyorlar. Onlar diyorum çünkü o seçilenlerin arasında kendimi de var sayıyorum. Onların avamlığı giyinmesini, konuşmasını bilememeleri, kakara kikiri, ağızlarda sakızlarla gülünç duruma düşecek kadar komik olunması gibi davranışlardan kaynaklanıyor.

Oryantal dansla ilgili sizin bir tarzınız var mı?
Ben kendi müziğimi kendim geliştirdim, onu etnik bir hale kendim getirdim. Ama oryantal diye tabir ettiğimiz Arap kökenli müzikleri kullanmak şart çünkü iki parçalı kostümün altındaki kisvetle ben de dansözüm aslında. Ama oradaki koruyucu kalkanlarımı kullanabilecek değerlere sahibim. Kafam çalışıyor, estetik bir yapım var, dansın içinden gelmişim. Şimdi olağan bir resitalde de dans edebilirim, çok avam bir düğünde de yine çok özel bir dans yapabilirim.

Size göre dans nedir?
Dans orgazmdır, eğer onu gerçekten hissediyorsanız. Çünkü müzikle sevişir kişi.

Ne zaman başladınız dansa?
Bilirsiniz çocukluk döneminde ailelerin baskısıyla çocuklar bilinçaltlarına bazı şeyleri yerleştiriyor. Çocukluğumda benim için sürekli, “Bu kız dansöz olacak,” derlerdi. Ben de biraz büyüdükten sonra dans gruplarında çalışmaya başladım. Derken hayat şartları tek başına dans etmeme sebep oldu çünkü grupta çok az para kazanılıyordu. Ama artık bıraktım dansı.

Neden?
Avamlıktan. O “Kurunun yanında yaş da yanar” psikolojisiyle bıraktım, kendimi çok kötü hissettim. Çünkü beyin olarak ait değildim oraya. Ustelik o avamlık da yoktu benim dansımda. Sonuçta soundtrack’lerle dans ediyorsunuz, Led Zeplin’in Caslımere’le, Mozart konçertosunun herhangi bir senteziyle dans ediyorsunuz. Seçtiğiniz müzikler, giydiğiniz kostümler, yaptığınız makyaj, davranış biçiminiz önemlidir, işi biliyor olmanızı gösterir. İnsan kendi kimliğini kendi belirler. Ama işte bütün bunlara rağmen hep bir küçümseme var. Kısaca bu konuda Türkiye’nin genel kompleksini bireyler de yaşıyor maalesef.

Oryantal dansa erkekler de çok ilgi gösteriyor ve kendileri de yapmaya çalışıyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?
Erkeklerin içinde bir kadın, kadınların içinde bir erkek vardır zaten. Bunun en iyi örneği mitolojideki Kibeledir. Fakat erkeklerin içindeki kadın sanırım alkolün etkisinden sonra ortaya çıkıyor. Bakıyorsunuz ki bir anda gözlerinin feri dönmüş, o gözler kalçalara endekslenmiş, kalçalar göz olmuş ve erkek erkekliğini unutmuş. Kadınsı bir edayla o performansı sergiliyor.

Erkeklerin oryantal dans yapması sizi rahatsız ediyor mu?
Bence erkekler de güzel olsunlar kardeşim. Çirkinlerse yapmasınlar, hiç tatmin etmiyorlar beni. Hakikaten beni cezbeden erkekler dans etsin, o zaman ben de erkekler gibi düşüneyim. Erkekler gibi düşünebilme özgürlüğü versinler bana, oh, ne güzel kıvırıyor, diyeyim, elleyeyim onların bir taraflarını. Belki enterasan gelir onlara da...

Nevin Cerav

Sanata ve Kültüre Demir Alıyoruz...

www.acikdeniz.com.tr

PK 150 81300 Kadıköy/İSTANBUL

Tel : 0216 349 4748 Fax : 0216 349 3379

E-mail : info@acikdeniz.com.tr

NOKSAN-60-NOKSAN (İDEAL KÖŞE)

Gülay Batur

Kapitalizm ve kadın emeği

Kapitalizm tüm kurumlarıyla hâlâ ayakta. Kadın emeği de yine öncelikli sömürü alanı...

I. Dünya Savaşı, ardından gelen Dünya Ekonomik Bunalımı (1929) ve II. Dünya Savaşı ile art arda kesintiye uğrayan kapitalist liberalleşme süreci, 1944 yılında yapılan Bretton Woods Konferansı ile ilk kez belli yapılara kavuşturuldu ve 50'li yıllardan itibaren başlatılan ve ekonomik raundlar olarak adlandırılan toplantılar yardımıyla geleceğe dönük olarak takvimlendirildi. Düzenlenen ekonomik raundlar GATT-Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması adı verilen ve Bretton Woods ikizleri olarak anılan IMF ve Dünya Bankası ile aynı dönemde yürürlüğe konmuş olan bir anlaşmanın altında götürüldü, ta ki 1994 yılında GATT'ın tüm kurum ve yetkileriyle Dünya Ticaret Örgütü'ne dönüştürülmesine karar verilinceye kadar.

Ekonomik liberalizasyon sürecinin gelişmiş ve az gelişmiş dünyada farklı takvimlerle gerçekleşmesi, işçi sınıfının hem aynı coğrafyada hem de farklı bölgeler arasında birbirine yabancılaşmasını kolaylaştıran bir rol oynadı. Örneğin Türkiye, Arjantin, Şili gibi ülkeler 80'li yılların başını "Milat" olarak algılarken, AB halkları için milat 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması yla başlıyacak, ABD'de ise Reagan dönemi olarak anılacaktı. Bugün olduğu gibi, sürecin en başında da az gelişmiş ekonomilere "sanayileşebilmeleri için gümrük duvarlarını kaldırmaları" söylenmişti. Gelişmiş dünyanın liberalizasyon sürecine dahil edilebilmesi ise AB, NAFTA, APEC v.b. bölgesel konsorsiyumlar aracılığı ile oldu. Kitlelerden kazanılmış haklarından vaz geçmeleri istenirken, "refahın bölüşülmesi gerektiği" sloganları yükseltildi ve küreselleşmenin bir "win, win process" yani tüm tarafların kazançlı çıkacağı bir dünya sistemi olduğu anlatıldı. Oysa kaybedenler her zaman emeğini satanlar oluyordu. Önce gümrük duvarları, ardından sermaye transferi önündeki engellerin kaldırılması, özelleştirmeler derken bugün sıra artık "kamu hizmeti" olarak bilinen alanlara kadar geldi. Eğitimden, sağlığa, kültürel hizmetlerden turizme, ulaşımdan, mimarlık-mühendislik hizmetlerine, enerjiden hapishanelere kadar akla gelebilecek her türlü kamusal hizmet alanının serbest piyasaya teslim edilmesini öngören GATS-Hizmet Ticareti Genel Anlaşması, 1994 yılında ilk imzalandığında görece daha masumdu. Fakat, 2000 yılı Ocak ayından beri süren GATS müzakerelerinden gelen haberler dünya emekçilerinin yeni ve çok kapsamlı bir başka saldırıyla karşı karşıya olduğunu gösteriyor.

Kadın emeği sömürüsünün boyutları

Ucuz ve korumasız emeğe ve sıfır düzeyinde çevresel standartlara ulaşabilmek için küreselleşen kapitalist sistem nasıl çocuk ve kadın emeğini öncelikli sömürü alanı olarak benimsediyse, GATS anlaşmasının da öncelikle etkileyeceği grup yine kadın hizmet emekçileri olacak gibi görünüyor. Tıpkı, AB-Maastricht kriterleri sonucunda özelleştirilen kamu işletmelerinde kadınların yoğun olarak işsizleştirilmesinde olduğu gibi. Az gelişmiş ülkelerde, gelişmiş dünyanın kadınlarının demokrasiden alabildiğine yararlanabildikleri düşünülür nedense. Oysa, Dünya Sendikalar Konfederasyonu ICFTU'nun Temmuz 2000'de yayınladığı "Avrupa Birliğinde Hak İhlalleri" başlıklı rapora göre, istisnasız bütün Avrupa Birliği üyesi ülkelerde kadınlar, benzer işte çalışan erkeklerden daha düşük ücret alıyor ve çok daha zor terfi ettiriliyor. İtalya'da kadınlar aynı işi yapan erkeklerden yüzde 20 daha az ücret alıyor. İspanya'da bu oran yüzde 27, Hollanda'da ise yüzde 24. AB'de kişi başına milli gelirin en yüksek olduğu ülke Luxemburg, ILO'nun ayrımcılıkla ilgili sözleşmesini ülke yasalarına geçirmeyen dört AB ülkesinden bir tanesi. Belçika'da çalışan her üç kadından bir tanesi cinsel tacize uğruyor. Yunanistan ise cinsel tacizin en yaygın olduğu Avrupa ülkesi ve kadınların dava açma hakkı bile bir şekilde engelleniyor. Almanya'da kadınların yoğun olarak çalıştığı kamu sektörlerinin basında gelen eğitim ve telekomünikasyonda grev yasağı uygulanıyor.

Kadınlara bir lütufmuş gibi sunulan çalışma hakkının, bu sistem içinde ne derece istisnalar edildiği ve sermayeye yeni bir sömürü alanı yaratmak amacıyla kullanıldığı konusunda daha fazla örnek vermek kuşkusuz çok anlamlı değil. Fakat kadınların çalışma yaşamındaki çileleri bu kadarla da bitmiyor. Erkek egemen ve aile içinde de sömürüye dayalı toplum yapısı, kadınların işgücüne katılım oranındaki belirgin artışa rağmen kadın emekçileri sadece birer potansiyel sendika üyesi gibi görmeye devam ediyor, kadınlar bu kez de yönetim ve işlevsel kademelerden dışlanıyor . Üyelerinin yüzde 50'sinden fazlası kadın olan sendikalar yönetim kadrolarına tek bir kadın üye dahil edilmesine icazet verdiklerinde, kendilerini "demokratik, ayrımcılık yapmayan" örgütler olarak niteleme hakkına sahip olduklarını düşünüyorlar.

Siyasette de aynı oyun oynanıyor ısrarla. Tarihteki tek kadın başbakanın başarısızlıkları kadın oluşuna bağlanıyor ve onyıllardır yöneticilik koltuğunu hemcinslerinden başka kimseyle paylaşmayan yüzlerce liderin (Başbakan, Bakan v.b.) sistematik başarısızlıkları hiç bir şekilde mesele edilmiyor. Kuşkusuz örnek olarak gösterilen kadın başbakanımızın savunulabilecek bir başarısı (hele hemcinsleri adına altına imza attığı bir girişimi) bulunmamaktadır. Fakat burada asıl tartışılması gereken bu insanların cinsiyetleri değil nasıl bir sistemi savundukları ve uygulamaya çalıştıkları olmalıdır.

Gaye Yılmaz

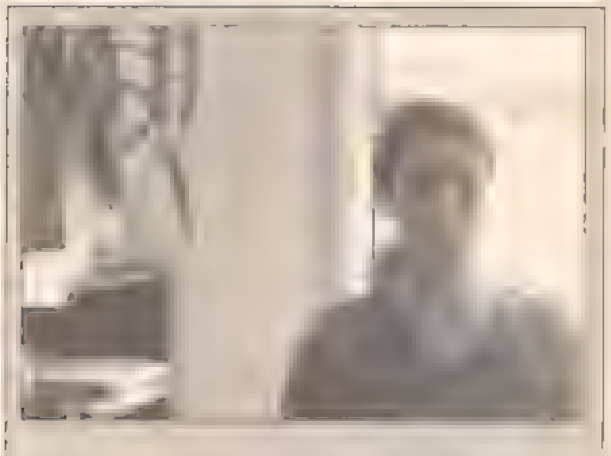

Greenpeace bacaya çıktı...

Greenpeace, İzmit İzaydaş'ta yaptığı eylemle gündeme girmeyi başardı. Basında, Greenpeace eylemcilerinin eylemi neden yaptıkları değil, nasıl olup da otuz üç saat aç kalabildikleri tartışıldı. Hoş cezaevlerinde iki yüz yirmibeş gündür aç kalanlar da var ama onlara kimse soru sormuyor.

Greenpeace insan ve çevre sağlığını korumaya dönük eylemler yapan bir örgüt. Amaçları eylemlerinin içeriğinin öne çıkarılması ve topluma maledilmesi. Banu Dokuzcubaşı'yla eylemi konuştuk.

"İki yıldır Greenpeace teyim. İki yıl boyunca gönüllü çalışmalarım zaman içinde arttı ve şimdi zamanımın çoğu burada geçiyor. Eylemimizin başlangıç noktası, Stockholm anlaşması. Üç gün boyunca Greenpeace küresel eylem ilan etti. Dünyanın pek çok Greenpeace ofisi, özellikle katı atık yakmaları baz alarak onun üzerinde ülkede eylemler düzenledi. Çünkü endüstriler, atıkları çıkarıyorlar ve atık yakma tesislerinin arkasına sığınarak atıkların yok edildiği gibi bir hava yaratıyorlar. Bacaya dört kişi çıktık. Amacımız üç gün boyunca çevre bakanına bir mesaj iletmekti. Bakan bize cevap vermedikçe bu suça tanıklık etmeye devam edeceğiz demek için oradaydık. İkinci günün sonunda bakanlıktan bir duyuru geldi. Stockholm Anlaşması'nı imzalayacaklarını öğrendik. Atık yakma ile ilgili sorumuza karşılık, bir toplantı yaparak İzaydaş'ın gözden geçirileceğini söylediler. Biz sorularımıza cevap alıp eylemi bitirdik. Atık üretimiyle ilgili net bir şey söylemediler ama eğer Stockholm Anlaşması'na imza atılırsa tehlikeli kimyasalları ve dolayısıyla atık yakmayı da yasaklamaları gerekiyor. Biz bakanlık düzeyinde çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Eylemde iki kadın olmamız çok dikkat çekti. Toplumumuz kadınların tepkilerini çok net göstermesine alışmamakta inat ediyor. Yıllardır kadınlar cumartesi günleri Galatasaray'da oturdular ama buna dikkat edilmedi. Bir bacaya çıkmak erkekler de dahil korkutuyor insanları. Hele ki bunu tepkisini göstermek için oraya çıkan, iki gün aç kalan bir kadın yapınca daha da büyütüyorlar. İndiğimiz zaman jandarma da gelip tek tek tebrik etti bizi. En çok da benim üzerime yoğunlaştılar. Halbuki Ziya Çobanoğlu da vardı. İki gün boyunca o da aynı şeyleri yaşadı. Ben toksik maddeler kampanya sorumlusu olduğum için, basına ben muhatap oldum ve öne çıktım galiba. Ama kadın olmak yine de biraz dokunuyor insanlara. Son olarak, biz muhteşem bir şey yapmadık, sadece insanlara bir şeyi duyurmaya çalışıyoruz. Biz oradayken koy halkının gelip tepkilerini göstermesi çok güzeldi. Umarım bütün insanlar çok geç olmadan tepkilerini gösterirler."

Beyhan

herkese annelik hakkı istiyorum...

kızını anneler gününde bana antika bir gece çantası aldı. her güne kullanılacak bir şey değil. ama işlevsiz de değil. tanı bir hediye yani, insanın sahip olmaktan mutluluk duyacağı bir şey.

başka arkadaşlarıma sordum. bir kısmı anneler günü hediyelerini uzun zamandır kabul etmediklerini söylediler. bu ilkeli tutum karşısında biraz boynum büküldü açıkçası. hemen hepsi annelik vazifelerini tam anlamıyla yerine getirmiş ve bu arada memleket meselelerine olan sorumluluklarını ihmal etmemiş kadınlar. gördüğünüz gibi ve her zaman olduğu gibi, önce imtiyazlarımızdan vaz geçiyoruz, haklarımızı istemek daha sonra [illegible]

bizim anne olarak hakkımız nedir sahi? elden ayaktan düştüğümüzde, çocuklarımız ya da gelinlerimiz tarafından bakılmak mı? hayır, bu değil. özelleştirmeye karşı çıkıp kamulaştırma önerirken şahsen benim aklımda yaşlıların, hep birlikte, mutlu ve iyi bakıldıkları kurumlar ve toplumun kalanından koparılmamaları var. insan torunlarına masal anlatmak ister değil mi? gördüğünüz gibi, yine bir vazife tanımı. şimdi, bugün anne olarak haklarımız nedir? çocuklarımıza kendi babalarımızın soyadını bile veremiyoruz. bunu yapmak için nikâh ve onun getirdiği koruma ve avantajlardan da vaz geçmemiz gerekiyor. çünkü hepimiz biliyoruz ki. belediye nikâhıyla oluşturulmamış çiftlerde de ev içi hizmetleri kadınların üzerine kalıyor ve bu konuda devrim nikâhı ve özgür aşk seçenekleri de imamı nikahıyla oluşturulan beraberliklerden pek farklı bir durum arz etmiyor. öyleyse ne? çocuklarımızı, tıpkı babaların yapabildiği gibi, gönlümüz rahat olarak birisine bırakıp hayat dolusu maceralara atılmak isteyebiliriz örneğin? çocuğunuzu içiniz rahat kime bırakırsınız; annenize, kız kardeşinize, teyzenize, babasına? bu durumda annelik hakları babalık haklarının çiğnenmesiyle oluşabiliyor ancak. çünkü sizin içiniz rahat etmiyor; ya ustunu açarsa, ya yemeğini yemeyip zayıf düşürse, ya derslerine çalışmayıp sınıfta kalırsa, uyuşturucu kullanırsa? ya fark etmezlerse? sizin annesi olarak fark ettiklerinizi fark etmeleri mümkün değil. ya da size öyle geliyor. annelik, bildiğimiz iktisadın bildiğimiz emek değerlendirmeleriyle açıklanamayacak bir emek süreci. sorumluluğu daha fazla bir kere, bir insan yetiştiriyorsunuz ve bize uzun zamandır insanların lüks arabalar, güzel binalar, katı kurallar, hukuk ve tabii en başta devlet kadar hukmü olmadığı söylense de, biz yine de en azından kendi doğurduğumuz insanları bunların hepsinin üstünde tutmayı biliyoruz. hepimiz, kadın erkek, bütün bunları doğurmadığımız insanlar için de isteyemez miyiz? kendi doğurmadığınız çocuklar düşüp dizlerini yaralamasınlar diye dikkat edemez miyiz? başka evlerde büyümüş çocukların karınlarının aç olup olmadığını dert edemez miyiz? belki hepimiz, kadın erkek çocuklu çocuksuz anne olsak, üzerinde yaşadığımız dünyanın daha iyi bir yer olmasının kapıları açılırdı

kapı açık, içeri tazeleyici bir rüzgâr esiyor. annelik, tarihte bir süreçtir, eskiden çocuklara bu şekilde bakılmazdı, gelecekte de böyle bakılmayacak. eskiden, bazı kadınlar çocuk doğuramazlardı, başkalarının çocuklarına bakarak geçimlerini sağlayabiliyorlardı çünkü. yalnızca elini sıcak sudan soğuk suya sokmayanlar değil, tarlada tezgâhta çalışanlar da başka kadınlara emzirtip baktırıyorlardı çocuklarını.

günümüz tıbbı, doğurma sürecine müdahale ediyor. bebeğin gelişmesi anne bedeni dışına taşınmaya başlandı. bu annelik denen emek sürecini değiştirecek bir gelişme değil tabii. ama yine de gelecekte, bugün bizim yaşadığımız gibi bir annelik olmayacak. çünkü annelik, yani sevmek, fark etmek, ihtimamı göstermek, bir bebeğin ilk kelimelerine, ilk yalanlarına ve ilk sevinçlerine şahit olmak, başka birisini canının parçası hissetmek, başka biri için canını verebilmek, adanmak ve bağlanmak herkesin hakkı. buna bulaşmayan ve bunu içermeyen bilim, sanat, politika hiçbir işe yaramaz. buna bulaşmayan hiçbir reform ve ihtilâl başarılı olamaz. annelik haklarımızı isterken, anneliğin bugünkü gibi yaşanmamasını önerirken, herkesin hakkını istiyoruz aslında.

herkesin insan olma hakkı. ve bize karşı boyuna kullanılan bu kelimeyi, insanı cümle içinde kullanmaya, işte bu yüzden en çok bizim hakkımız var. annelik vazifelerinden vaz geçmek bizim hakkımız, annelik kadın erkek herkesin hakkı. şu analar babalar günü arasında bunun üzerine düşünmenizi dilerim.

ayşe düzkan

bir evde iki dişi

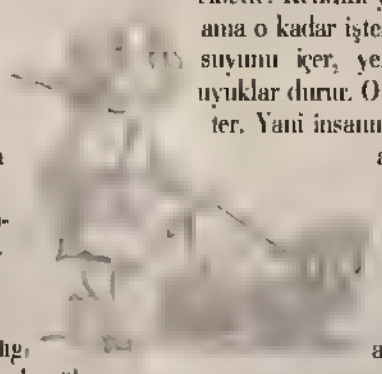

Yaklaşık bir yıldır 25 metrekarelik bir dairede köpeğim Şila ile birlikteyiz. O beni izliyor, ben onu izliyorum. İki ayrı yaratığız ama aynı cinsteniz onunla. İkimiz de aybaşı oluyoruz ve doğurma potansiyeline sahibiz. Ancak benim zamanımın çoğunu alan televizyon, bilgisayar ve kitaplarla o hiç ilgilenmiyor Kaplarının tadını beğendiği kitapları yerde bulduğunda kemiriyor evet, ama televizyon ve ekran başında geçirdiğim onca zamanı uzaktan acıyarak izliyor Çünkü onların karşısındayken ona dokunma sıcaklığım azalıyor Ona göre boşluk ifade eden ekranlara ben bazen ağlayarak, bazen düşünerek, bazen de gülerek bakıyorum. Telefon da anlayamadığı bir şey... Neden el kadar bir alet karşısında ağlıyorum, bağırıyorum, tepiniyorum. Havlayıp duruyor benim böyle üzüldüğüm zamanlarda. Onu üzen hiç bir alet yok yaşamında. Bir tek ona takılan tasma var... O da, dışarı çıkaracağım mesajı verdiği için, onu heyecanlandıran bir alet. Şila can sıkıntısı pek bilmez. Bu yüzden içtiğim sigaraların ve içkilerin de ne işe yaradığına dair en ufak bir fikri yoktur eminim. O bir köşeye çekilir saatlerce öylece oturur, ara sıra kaşınır Ne geçmişi vardır, ne geleceği. O, o anda yaşar Öleceğini de bilmediğinden yaşam sonsuzdur onun için. Telaşlı da değil bu yüzden.' Ne yapsam etsem de şu dünyada ismim kalsa' gibi dertleri de yoktur. Ara sıra gözü ekrana takılır, o da birkaç saniye için, 'Siz bunlarla mı uğraşıyorsunuz,' der gibi başını hemen öte tarafa çevirir.

Şila aşk acısı da bilmez. Sokaklarda, öteki türdeşleriyle koku temelinde kurduğu ilişkiler var elbette. Kendini yakın bulduğuyla yakınlaşıyor ama o kadar işte. Ayrılık da ne imiş. Eve gelir, suyunu içer, yemeğini yer, köşesine çekilir, uyuklar durur. O günün koku çeşitliliği ona yeter. Yani insanın 'bir elinde cımbız, bir elinde ayna, umurumda mı dünya,' diyeceği gelir ona bakınca ama... En kendine özendiği zamanlar yalnızma zamanlarıdır Süsü de o kadardır işte. O yüzden anlamaz benim ağda yapışımı, kaş alışımı canımı acıta acıta. Her sokağa çıkışta ayna karşısında geçirdiğim onca zamanı Birbirimizi anladığımız anlar yok mu ? Tabii ki var. Yalnızlıklarımızı çok iyi anlıyor ve anlatıyoruz birbirimize. Onun bana sokulduğu, benim onu okşadığım zamanlar birbirimizi en iyi anladığımız zamanlar. Bedeli ödetilmeyecek ve ihanet görmeyecek bu anla O anlarda iki canlı oluyoruz: yalnız sevgi dolu iki canlı... Birbirimizin günlük yaşamında ne yaptığı umurumuzda değil bu yüzden.

Şimdi soru? Ben onun yerinde olmak ister miydim? Cevap: Bilmem...

Ona soramıyoruz bunu... Sorma şansımız olsa idi, sadece canının istediği şeyi yemeni kıskandı

Sevhan

Mısırlı kadınlar

Geçtiğimiz mayıs ayının başlarında, dünya basınında çarpıcı bir haber yer aldı: Mısır Müftülüğü yetmiş yaşındaki dünyaca ünlü feminist yazar Dr. Neval El Saadavi'nin 'İslamın temel kurallarına karşı çıktığı' iddiasıyla, kocasının onu boşaması için şeriat mahkemesine baş vurmuştu.

Saadavi, sadece Arap kadınlarının eşit haklara sahip olması için verdiği mücadeleyle değil, Filistin topraklarının İsrail güçlerince işgali ya da ABD'nin Irak'ı bombalaması gibi olaylara karşı tutumuyla da öteden beri Mısır'daki muhafazakâr çevrelerin tepkisini çekmekteydi. Saadavi'nin duruşması 18 Haziran'da. Onu susturmak için yapılan bu haksızlığın önüne geçmek için Mısır Adalet Bakanlığı'na ve Mısır Müftülüğü'ne dünyanın dört bir yanından protesto yağıyor.

Kadın Hareketinin Öncüsü Hüda Şaravi

Mısır'da kadınların özgürlük ve eşitlik mücadelesi ülkenin bağımsızlığı, İslamın modernleştirilmesi ve laik bir yönetim için mücadeleyle iç içe gelişti

1882'de İngilizler'in Kahire'yi işgaliyle, Mısır Osmanlılar'dan fiilen kopmuş, İngiliz işgal kuvvetleri Mısır Hıdiv'ini, kukla bir yönetici olarak kullanma yolunu seçmişti. Bu tarihte evde ya da yabancı okullarda eğitim görmüş olan orta sınıftan bazı kadınlar, kendi hayat tecrübelerinden hareketle, gazete ve dergilerde değişik adlar altında, kadınların eğitim olanağına kavuşmasını ve geleneklerden kaynaklanan baskıların kaldırılmasını talep eden yazılar yazıyordu.

1879'da dünyaya gelen Hüda Şaravi'nin kişiliği, kadınların sesini duyurmaya başladığı bu yıllarda gelişti. Ailesi varlıklı olduğu için özel öğretmenlerden fen, müzik, resim ve edebiyat dersleri aldı. Fransızca ve Türkçe öğrendi. Henüz on üç yaşındayken ünlü bir siyasetçi olan Ali Şaravi ile evlendirildi. Ömrü boyunca, erkeklerden hiç bir bakımdan eksik ya da geri olmadıklarına inandığı kadınların hayatta hak ettikleri yeri bulması için mücadele etti. Genç çiftlerin evlenmeden önce birbirlerini tanımaları gerektiğini düşünüyordu. Evlenme yaşı mutlaka yükseltilmeli, kızlarla oğlanlar her bakımdan eşit düzeyde eğitilmeli ve kadınlara oy hakkı tanınmalıydı.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Mısır'ın, İngiliz Hükümeti'yle bağımsızlık konusunda görüşme talebi reddedilmiş, bu talebi ileten Saad Zaglul Paşa tutuklanmıştı. Kadın hakları için mücadeleyi, ülkesinin bağımsızlık mücadelesinden ayrı görmeyen Hüda Şaravi, bu olayı protesto etmek için 16 Mart 1919'da üç yüz kadınla birlikte Kahire'deki İngiliz Büyükelçiliği'ne yürüdü. İşgal kuvvetleri kadınların üzerine kasten ateş açtı; yürüyuşe katılanlardan Şefika Muhammed, elçilik önünde can verdi. Şaravi 1920'de, bağımsızlık mücadelesinde Mısır'ın en etkili siyasi partisi durumundaki Vaft'ın kadınlar kolu başkanı oldu. 1922'de sözde bağımsızlık ilan edilmiş ve Mısır krallık olmuştu; ardından 1923'te meşruti krallık kuruldu. Yeni Anayasa önünde tüm Mısırlılar'ın eşit olduğu ilan edildiyse de, genel oy hakkı sadece erkeklere tanındı. Bu olay, kadınların kurtuluşları için kendi öz örgutlerini kurmaları gerektiğinin farkına varmalarına neden oldu. Hüda Şaravi, 16 Mart 1923'te Mısır Kadınlar Birliği'ni kurdu. Birliğin amacı, siyasi hakların yanı sıra kadınların eğitim ve çalışma hakkına da sahip olması ve şeriat yasalarının kadınlar lehine değiştirilmesi için mücadele etmekti. Genç kadınlar Şaravi'nin öncülüğünde bir yürüyüş düzenleyerek, yeni açılan Parlamento'nun önünde bu talepleri dile getirdiler. Kadınlar Birliği, çalışan kadınların çocukları için bir gündüzbakımevi açıktan başka feminist içerikli dergiler de yayımladı. 1925'te, ilk kez erkek liseleriyle aynı müfredata sahip bir kız lisesi açıldı. 1929'da kadınlar üniversiteye girmeye hak kazandı. 1930'lara gelindiğinde genç kadınlar, sayıları parmakla sayılacak kadar az da olsa gazetecilik, öğretim üyeliği gibi mesleklerde kendilerini göstermeye başlamıştı.

Hüda Şaravi kadınların uluslararası dayanışmasının önemine inanıyordu. 1923 Mayısı'nda Roma'da toplanan Uluslararası Süfrajetler Birliği'ne Mısır delegesi olarak katıldı. Konferans'taki tebliğinde, Mısırlı kadınların aslen erkeklerle eşit olduğunu, ancak yabancı hegemonyası altında bu hakkın ellerinden alındığını savundu. İkinci savı ise, İslamiyet'in kadınlara, erkeklerle eşit haklar tanımasına rağmen, egemen güçlerin Kuran'ı yanlış yorumladığı yolundaydı. Şaravi, Konferans'tan dönüşte cesur olduğu kadar sembolik bir harekette bulundu: Vapur'dan inerken yuzünü örten peçeyi açtı. Onu karşılamaya gelen kadınlar bu manzara karşısında şaşkınlıktan birkaç saniye duraksadı. Derken muthiş bir alkış koptu ve aralarından bazıları da Huda gibi yaparak peçelerini açtı. Huda Şaravi Roma Konferansı'ndan sonra 1926 Paris, 1927 Amsterdam, 1929 Berlin, 1933 Marsilya ve 1935 İstanbul Konferanslarına katıldı. *(*)*

Huda Şaravi (soldaki) Roma konferansı'ndan sonra peçesini açtı.

Sonraki yıllarda, Filistin topraklarında Yahudi yerleşmelerinin artması ve Yahudi göçünün hızlanması üzerine, Mısırlı kadınların Batılı feministlerle ilişkileri soğudu. İkinci Dünya Savaşı sırasında, 1944'te Mısır Kadınlar Birliği bir Arap Feminist Konferansı düzenledi. Gündemdeki başlıca iki madde, Arap birliği bağlamında, Filistin'in ve Arap kadınlarının kurtuluşu için mücadeleydi.

Ne var ki, 26 Mart 1945'te Arap Birliği kurulduğunda delegeler arasında hiç kadın yoktu. Arap Feminist Konferansı Başkanı Hüda Şaravi erkeklerin tutumunu protesto ederek , "Yeni zaferinizi kadınlarınızla paylaşmayarak aradaki uçurumu derinleştirmiş oldunuz. Bu birlik yarım birlik... Arap halklarının sadece varısını temsil ediyor," dedi. Arap Feminist Konferansı'ndan bugün hâlâ faaliyetini surdüren Arap Feminist Birliği doğdu. Hüda Şaravi, 1947'de ölünceye kadar Arap Feminist Birliği Başkanlığı'nı yürüttü.

Unuttnrulan bir Feminist, Düriye Şefik

Kadınları aile içine hapseden cinsel, toplumsal ve siyasal güçlere yazılarıyla olduğu kadar, kurduğu feminist örgütlerle de karşı çıkan Düriye Şefik *(**)*, 1908'de dünyaya geldi. O zamanlar Mısır'da çok sayıda örneği olan bir rahibe okulunda eğitim gördü. Lisedeyken Hüda Şaravi'yle ilişki kurdu; onun desteğiyle bir burs bularak Paris'e gitti ve yüksek öğrenimini Sorbonne'da tamamladı. Doktora tezinin konusu, "Mısırlı Kadınlar ve İslam"dı. 1945'te ülkesine döndükten sonra "Nil'in Kızı" adlı bir dergi çıkardı. Dergi tutunduktan bir süre sonra, Şefik sayfalarında öteden beri ilgi duyduğu siyasal ve toplumsal konulara ağırlık vermeye başladı. 1948'de Nil'in Kızları Cemiyeti'ni kurdu. Tabanını

orta sınıf kadınlarının oluşturduğu bu feminist örgüt, taşra kentlerine dek uzandı. Nil'in Kızları, kadınların okuryazar olması ve sivasal haklara kavuşması için büyük bir fedakârlıkla çalıştı.

Bu süreç içinde, "Kadınlara kendilerinden başka kimsenin faydası olamayacağına" kanaat getiren Düriye Şefik, 19 Şubat 1951'de bin beş yüz kadınla birlikte Parlamento'va vürüdü. Dört saatlik bir oturma eyleminden sonra, Parlamento Başkan Yardımcısı'ndan kadınların taleplerinin gündeme getirileceğine dair söz aldı. Ancak verilen sözler tutulmadıktan başka, Düriye Şefik hakkında bir de dava açıldı. Müftü tarafından dinsizlik ve Bolşevikllikle suçlandı ve ülkenin örf ve âdetlerine karşı geldiği iddia edildi. Davanın yurtiçinde olduğu kadar vurtdışında da ilgi görmesi, sürüncemede bırakılmasına yol açtı ve konu bir daha gündeme gelmedi.

1952'de Süveyş Kanalı'nda İngilizler in giriştiği askeri harekâtın ardından işgalci güçlerin ülkeden kovulması ve Hür Subaylar'ın yönetimi ele geçirmesiyle Mısır'da yeni bir dönem başladı. Ancak kadınların durumunda bir değişiklik olmadı. Düriye Şefik, 1954'te kadınların siyasal haklarını gündeme getirmek için, Nil'in Kızları Cemiyeti'nin bazı üyelerivle birlikte açlık grevine başladı. 1956'da Cemal Abdülnâsır cumhurbaşkanı seçildi, aynı yıl kadınlara şartlı oy hakkı tanındı. Erkekler için aranmayan okuryazarlık, kadın seçmenler için zorunlu tutuluyordu. Hükümet daha sonra, bütün öteki bağımsız örgütler ve partilerle birlikte, Mısır Kadınlar Birliği'ni ve Nil'in Kızları Cemiyeti'ni de yasakladı. Bu yasaklara karşı çıkan ve diktatörlükle suçladığı Nâsır'ın istifasını talep eden Düriye Şefik, ev hapsine mahkûm edildi. 1957 Temmuzu'nda polis "Nil'in Kızı" bürosunu basarak dağıtıma hazır olan dergilere ve özel yazışmalara el koydu. Düriye Şefik, hafızalardan silinmeliydi; bu nedenle adının anılması yasaklandı. Sonraki yıllarda inzivaya çekilen bu cesur kadın 1975'te hayatına son verdi. Adı ancak ölümü üzerine hatırlandı.

Doğuştan Muhalif Bir Kadın, Neval El- Saadavi

Sıfır Noktasındaki Kadın ve *Kahire Saçlarımı Ceri Ver* adlı kitaplarıyla tanıdığımız, Neval El-Saadavi, 1931'de Kahire'ye yakın küçük bir köyde dünyaya geldi. Geleneklere bağlı bir ailenin üçü oğlan, altısı kız, dokuz çocuğu içinde kızların en büyüğüydü. Altı yaşındayken yaşadığı sünnet vahşetini, "Bedenimdeki bu yara çocukluğumdan bu yana iyileşmedikten başka, ruhumda da derin bir iz bıraktı," sözleriyle anlatır. *(***)* Saadavi'ye göre, patriyarkal bir toplumda kadın olmanın ne denli ağır bir bedeli olduğunun somut bir göstergesidir kadın sünneti. On yaşındayken görücüye çıkarılan küçük Neval, müstakbel kocasını caydırmak için dişlerini patlıcanla karartır ve kahve sunarken adamın üzerine 'kazayla' tepsidekileri devirir.

Annesiyle babası onun okuma hevesine karşı çıkmaz, öğrenimini başarıvla sürdurerek, 1955'te Kahire Üniversitesi'nin psikiyatri bölümünden mezun olur. Neval El-Saadavi, mesleği dolayısıyla fiziksel ve psikolojik sorunlarını yakından inceleme imkânı bulduğu kadınların patriyarkal, sınıfsal ve emperyalist zulüm altında ezildiği düşüncesindedir. 1972'de yayımlanan ve Mısırlı feministler'in el kitabı olan, "Kadın ve Cinsellik" adlı çalışması, resmi makamlarca sakıncalı bulunarak yasaklanınca, Neval El- Saadavi Sağlık Bakanlığı'ndaki görevini kaybeder.1973-76'da Mısır'da, hastane ve hapishanelerdeki kadınlarla ilgili araştırmasını, "Kadınlar ve Mısır'da Nevroz" başlığı altında yayınlar. Mısır'da basılması yasak olduğu için kitaplarını öteki Arap ülkelerinde yayınlamak zorunda kalır. Arapça yazdığı roman, araştırma ve denemeleri çeşitli vabancı dillere çevrilmiş olup,"Havva'nın Gizli Yüzü" ve "Arap Dünyasında Kadınlar" da olduğu gibi, küçük kızlara yönelik saldırganlık, kadın sünneti (ki artık buna kibarca genital sakatlama deniyor), fahişelik, cinsel ilişkiler, evlemne-boşanma ve köktendinci müslümanlık gibi konuları işlemektedir.

1979-80'de BM Afrika ve Ortadoğu Kadın Programları Danışmanı olan Saadavi, 1980'de Mısır'daki eski görevine iade edildi. Ne var ki çok geçmeden hükümetin Filistin politikasını eleştirdiği için, "devlete yönelik yıkıcı eylemlerde bulunduğu" iddiasıyla Enver Sedat'ın cumhurbaşkanlığı sırasında tutuklanarak, hapsedildi. "Ben, Mısır ve Arap dünyasındaki sessiz çoğunluğun sesi olduğumu düşünüyorum. İnsanların değişmesi için uğraşıyorum," diyen Saadavi ancak Sedat'ın öldürülmesinden sonra tahliye edilebildi. "Kadınlar Hapisanesinden Anılar," içerde geçirdiği günlerin hikâyesidir. Neval El-Saadavi 1985'te, Arap Kadınları Dayanışma Birliği nin kurulmasına öncülük etti. Bu örgüt, düzenlediği uluslararası konferanslarla, toplumsal cinsiyet meselesinin tartışıldığı bir forum işlevi gördü. 1991'de Körfez Savaşı'na karşı çıktı; daha sonra BM yaptırımlarına rağmen Irak'a tıbbi yardım götüren bir heyette yer aldı. Adı, Müslüman Kardeşler'in 'öldürülmesi caiz' olanlar listesinde yer alan Saadavi 1993'te yurtdışına çıkarak 1996'va kadar, ABD'deki çeşitli üniversitelerde ders verdi.

Hayatı boyunca uğradığı saldırılardan yılmayan Neval El Saadavi, şimdi de onu otuz beş yıllık hayat arkadaşından ayırma ve dinsizlik suçlamasıyla toplum nezdinde karalama amacı güden, bir komployla karşı karşıya. Görünen o ki, patriyarkal toplumlar hâlâ kadınların sesine tahammül edemiyor. Neval El-Saadavi, bundan kırk yıl önce Düriye Şefik'in uğradığı saldırının bir benzerine marûz kalıyor.

Beril Eyüboğlu

Kaynaklar

(*) İstanbul Konferansı için bkz."Arz-ı Ulusal Kadınlar Kongresi", Pazartesi, sayı 12, Mart, 1996, s.24-25.

(**)Batı literatüründe bu ad Doria Shafik olarak geçiyor. Bkz. Doria Shafik, Egyptian Feminist, yazarı Cynthia Nelson, University Press of Florida, 1996.

(***) Daughter of Isis (İsis'in Kızı) Zed Books,1999.

Destek için konsolosluk önündeydik

Yanındayız Neval!

Haftalık bir gazetede çıkan röportajı nedeniyle başı, Mısır patriyarkası ile derde giren Neval El Saadavi ile dayanışmak maksadıyla, Türkiyeli feminist kadınlar, 30 Mayıs Çarşamba günü saat12.30'da Bebek'teki Mısır Konsolosluğu önünde ortak bir basın açıklaması yaptı. Çeşitli mesleklerden çok sayıda feminist kadının. Dicle Kadın Kültür Merkezi, Hadep Kadın Kolları, İnsan Hakları Derneği Kadın Masası, *Pazartesi* ve 8 Mart Kadın Grubu'nun ortak imzasının bulunduğu açıklamayı, dergünizden Ayşe Düzkan okudu. Basın bildirisinde dinden döndüğü suçlamasıyla, kendisine Dr. Şerif Hetata'dan boşanma cezası dayatılan, Saadavi'nin yanında olduğumuzu Ayşe'nin sesinde hep bir ağızdan haykırdık... Söyle bitiyordu bildiri; "Neval El Saadavi'nin şahsında tüm dünya kadınlarının özgürlük mücadelesini destekliyor, Saadavi'nin üzerindeki baskıların kaldırılmasını talep ediyoruz. Neval El Saadavi'nin yargılanması durdurulmalıdır. Dünyada baskıya, tacize ve şiddete maruz kalan tüm kadınlar için mücadelemizi geliştirelim."

Kırka yakın kadının katıldığı eylem, hayli eğlenceliydi. Üç otobüs dolusu polis, bir o kadar da kadın robokop vardı çevremizde, hiçbir fedakârlıktan kaçınmamışlardı hani. Eylemin içeriğini öğrenmek isteyen bir sivil, " Yani siz onun kocasından boşanmasını istemediğiniz için mi eylem yapıyorsunuz?" diye soruyordu şaşkınlıkla sözcü arkadaşlara. Biraz tuhaf bir eylemdi onlara göre bu. Yanı feministler bir kocaya sahip çıkıyorlardı haa... İşin politikasını onlara anlatamazdık tabii ki...

Ayşe ile Beril, heyeti temsilen bildiriyi, bir zarf içinde Konsolosluk temsilcisine verdiler. Ayşe Hanım, burada tercümanlık yapma fırsatını da bulmuş duyduğumuza göre. Hem de kime biliyor musunuz? Polis şefine. Megafondan, konsolosluk temsilcisi İngilizce konuşunca, yanındaki polis "Ne diyor?"diye Ayşe'ye sormuş. O da görevlinin dediklerini harfiyen çevirmiş. Renkli eylemdi derken boşa konuşmuyoruz yani.

Necla

Yüzyılın buluşlarından ultrasonografi kız bebeklere karşı...

Hindistan'da kız çocuk oranı azalıyor

Hindistan'da 1994'te çıkarılan bir yasa ile bebeklerin cinsiyetini önceden belirleyen testler yasaklanmış. Bunun nedeni, özellikle 1980'lerden itibaren yaygınlaşan ultrasonografi teknolojisi yüzünden kız ceninlerin yasadışı bir şekilde aldırılması ve ülkede kızların oğlanlara oranının hızla azalması. En son bu yılın Şubat ve Mart aylarında yapılan nüfus sayımı, ülke nüfusunda önemli artışlar olmasına rağmen, kız çocuk katlinin artarak devam ettiğini çarpıcı bir şekilde gözler önüne seriyor: 1980'lerin başında her 1000 oğlan çocuğa karşı, kız çocuğu sayısı 962 iken 1991'de bu sayı 945'e, 2001'de ise, alındığı söylenen tüm önlemlere rağmen, 927'ye gerilemiş. Ülke genelinde rakamlar böyle, ancak, cinsiyet belirleme testlerini karşılayabilecek ekonomik gücü olan insanların daha yoğun olduğu görece zengin kuzey ve batı bölgelerinde ise kız çocukların oğlan çocuklara oranı çok daha düşük. Hindistan'ın en varsıl şehri olan Pencap'ta 1000 oğlan çocuğa karşı, 793 kız çocuk mevcut. Yuksek frekanslı ses dalgaları yoluyla insan vücudunun iç yapısının görüntülenmesi anlamına gelen ultrasonografi, aslında bebeklerin gelişiminin normal olup olmadığının izlenmesinde, kalp, böbrek, karaciğer, göğüs, kan damarları ve göz gibi organlardaki hastalıkların teşhisinde kullanılıyor. Ancak, Güney Kore, Çin ve Hindistan gibi cinsiyetçiliğin kadınların yaşamını tehdit eden boyutlara vardığı ülkelerde, bu teknik sistematik bir şekilde kız bebeklerin aldırılmasına yol açıyor. Hindistan'da oğlan çocuklar, ailenin adını taşımaları, mülkiyetin yönetimi ve miras hukukundaki öncelikleri nedeniyle tercih sebebiyken, bütün bunlardan yoksun olan kızların bir de evlenirken yanlarında yüklü miktarda çeyiz götürmeleri geleneği onların doğmadan yok edilmelerine zemin hazırlıyor. Üstelik, ultrasonografinin nispeten ucuz ve yaygın bir uygulama olması, bunun kız çocuklara karşı kullanımı kolaylaştıran başka bir etken. Öte yandan, ultrasonografinin cinsiyet belirlemede kullanılmasının yasak olması ise dostlar alışverişte görsün türünden bir uygulama. Örneğin, Sağlık Bakanlığı'ndan bir yetkili bir milyardan fazla insanın yaşadığı Hindistan'da henüz bu yasa nedeniyle kimsenin tutuklanmadığını söylüyor. Çünkü bu yasaya uyulup uyulmadığını denetleyecek bir mekanizmaa olmadığı gibi, ancak kadınların bu teste zorlandıklarını bildirmeleri halinde yasa işletilebiliyor. Kadınlardan ise bugüne kadar hiç şikâyet gelmemiş. Ağır baskılar altında yaşayan, ekonomik güçten yoksun, yasadışı yöntemlerle kız çocuklarını aldırmaya zorlanan, bizzat kendi sağlıkları ve yaşamları hiçe sayılan bu kadınların tek başlarına çıkıp suçu ifşa etmeleri neredeyse imkânsız görünüyor.

Yelda Yücel

Saçları kaptırmamak

Kadın olarak dünyaya gelip, istek ve özlemlerini bastırmadan varolabilmek, toplumda kendine bir alan açmaya çalışmak, her zaman her yerde meşakkatli bir iş. Bazı kültürlerde bu, daha da zorlu bir çabayı gerekli kılıyor.
Neval el- Saadavi'nin henüz 20li yaşlarda genç bir doktorken yazdığı Kahire saçlarımı geri ver adlı kitabı, bundan 30 yıl önce Mısır'da küçük bir kızın, başarılı ama yalnız bir kadın doktor haline gelişini hikaye ederken, Mısır'daki erkek egemen düzenin de bir resmini çiziyor bize. Saddavi'nin başına gelenlerden o düzenin nelere muktedir olduğunu şimdilerde daha iyi anlıyoruz. Everest yayınları tarafından piyasaya sunulan kitabı, Osman Akınhay Türkçe'ye çevirmiş. Cinsiyeti nedeniyle kendisine uygulanan baskılara çok küçük yaşlarda, annesinin" kadının ziyneti" olarak değerlendirdiği saçlarını kestirerek isyan bayrağı açan küçük kız, kurtuluşu, okumada bulur. "Erkeklerin bile önlerinde eğildikleri" bir meslek seçer kendine: doktorluk...Ama hasta ve hasta yakını konumunda olduklarında güçsüzdür sadece erkekler. Çünkü güçleri, kökeni anatomide yatmaz. Tıp onların tekelindedir, bilgiyi ve tedavi yöntemlerini onlar belirlerler, ayrıca dışarıda onları, kültürüyle söylemi ile destekleyen koskoca bir erkekler dünyası vardır... Kahramanımız, ablukayı kırar ve bütün bunlara rağmen başarır...

Sanatçı erkek ve bilim kadını

Yükseldikçe, yanında yöresinde bir hayranlar kitlesi oluşur. Onun, mesleki yetkinliğine ve gücüne hayran olan, "zavallı bir anne kuzusu"dive nitelendirdiği erkekle evlenir. Sonrası bildik hikaye... Evlilik kurumunun kendine verdiği güçle erkek, bir süre sonra baskıcı bir patriyark kesilir. Yolları hemen ayırır kadın. Boşanma, o dönemin Mısır'ında hoş karşılanmamaktadır. Dişiyle tırnağı ile kazanmıştır o özgürlüğünü, öyle kolay kolay teslim etmek niyetinde değildir...Tipik şehirli kadın hikayesi işte; özgür olmak istemi bizi yalnızlığa sürüklüyor, yalnızlık korkusu bir erkeğin kucaklarına atıyor. Sonra, bağımlılık ve boyunduruk. Neyse ki mesleği vardır, çevresi vardır ve ayakların sağlam basmaktadır... Kolay toparlanır. Fakat ya aşk, onsuz ne anlamı vardır ki hayatının? Kahramanımız arar ve bulur yüreğindeki boşluğu doldurabilecek erkeği. "Onlar ermiş muradına" kıvamında biter roman. Hikâyenin daha sonraki bölümleri ise bana kalırsa bizim hayatlarımız. Hızla akıp giden yıllar... Boşanmalar, nusır püsküllü saçlı kız çocukları, ödenemeyen, kiralar ve okul taksitleri...Genç ve güzel kadınları "anlamaya" doğru hızla yelken açan eski kocalar. Yeni aşklar ve daha küçük hayal kırıklıkları; öğreniyoruz tabii, alışıyoruz. Saadavi'in dili çok sade ve şiirsel. Rahat okunuyor kitap. Anna romanı okurken onun bir ilk kitap olduğu gerçeğini gözden ırak tutmadan okumanızda fayda var...

peçe moda oldu

Sözde "kimlik politikaları" adı altında, kadınların örtünmesinin özendirildiği post-modern medya kandırmacaları gündemde. Yeni sömürgeci güçler "kimlik" politikalarını belirlemekte son derece seçici. Çıkarlarına olan yerel değerleri koruma altına alırken, işlerine gelmeyenleri yok etmekte sakınca görmüyorlar. Kadınların yüzlerinin ya da başlarının örtülmesi Batı ürünlerinin satışına engel oluşturmuyor. Mısır'da ve Körfez ülkelerinde yaşayan üst sınıftan kadınların çoğu, Amerikan malı eşarp ve peçelerini yerel mağazalardan satın alıyorlar. Peçe, küpe ya da yüz gerdirme gibi yeniden moda oldu. Örtülü kadınlar ağır makyaj yapmaktan, ruj kullanmaktan, moda küpeler takmaktan, yuksek ökçeli, sivri burunlu ayakkabılar giymekten, takma kirpik takmaktan ve gözlerini boyamaktan geri durmuyor.

Büyük medyada feministler sadece cinsel tacize ve tecavüze karşı mücadele eden kadınlar olarak gösteriliyor Halbuki biz ülkelerimizde cinsel tecavüz kadar, ekonomik tecavüzle de boğuşuyoruz. Medya bunu asla göstermiyor. TV ya da radyoda konuşmanıza izin verildiğinde ise, ekonomiyle ilgili söylediklerimiz sansür ediliyor.

Bu özellikle de Amerikan ve İngiliz televizyonlarında, benim başıma sık sık gelen bir şey. Mısır'da ise adım "kara liste"de. Televizyonda, radyoda, belli başlı gazetelerde ya da sinemalarda adımın anılması yasak. Bu engellere rağmen yerel düzeyde de, küresel düzeyde de mücadeleyi elden bırakmamak gerekiyor Ulusötesi şirketlerin, medya aracılığıyla tepeden inine küreselleştirmesine karşı, zihinlerimizdeki peçeleri kaldırarak, bağımsız iletişim araçları aracılığıyla mücadele etmenin yollarını bulmalıyız.

Neval El Saadavi

Boşanma yarışmamız sonuçlandı

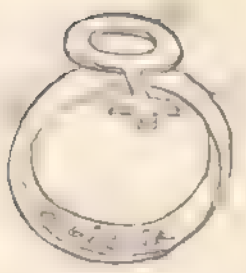

Ocak ayında duyurduğumuz En İlginç Boşanma Hikâyesi yarışması sonuçlandı. Yarışma jürisi olarak Mayıs ayında toplanarak İstanbul'dan katılan Hatice Alper'in mektubunu birinci seçtik.

Yarışmaya biri Trabzon'dan, üçü Ankara'dan, beşi de İstanbul'dan olmak üzere toplam dokuz adet mektup geldi. Fakat iki mektupta isim de dahil olmak üzere ne telefon numarası ne de adres vardı. Dergide bizimle bağlantıya geçmeleri için bir duyuru yayınladık ama buna da herhangi bir cevap gelmedi. Bu nedenle iki katılımcıya ulaşamadık. Ulaşabildiğimiz diğer katılımcıları ise, 22 Mayıs 2001 tarihinde hem tanışmak hem de sembolik ödüllerimizi vermek için dergi lokalimize davet ettik. Davetimize birinci seçilen Hatice Alper ve yine yarışmaya İstanbul'dan katılan Işık Soytürk geldi. Hoş bir sohbetin ardından Nur, Hatice Alper'e femina işaretli yüzük hediyemizi ve yarışmaya katılan her kadın arkadaşımıza vermek üzere hazırladığımız iki kitapla ve birer demet kır çiçeği verdi. Ayrıca yarışmaya katılan tüm kadınlar bir sene boyunca dergimize bir yıllığına abone yapıldı.

Bu sayımızdan itibaren yarışmaya katılan kadınların mektuplarını her ay sırayla yayınlayacağız. Bu nedenle hem abonelik işlemleri hem de mektuplarını yayınlayabilmemiz için isim ve telefon belirtmeyen katılımcı iki kadın arkadaşımızın bizi aramalarını bekliyoruz. Bu ay kısaltarak yayınladığınız ilk mektup yarışmanın birincisi Hatice Alper'in. Tüm katılımcılara teşekkür ediyor ve Hatice Alper'i kutluyoruz.

"Sen zaten evlendiğimizde kız değildin"

İyi şartlarda, hiç sıkıntı çekmeden yetiştirildim. Hem çalışıyor hem de üniversiteye devam ediyordum. Yirmi iki yaşında iş yerimden bir beyle evlendim. Ailemin, "Senden on bir yaş büyük, ilkokul mezunu, maddi durumu da iyi değil. Anlaşamazsın, sen de, biz de üzülürüz," demesine rağmen... Onun komplekse girip ısrar etmesiyle okulumu bırakmama, ekmek parası bulamayacak kadar parasız kalmamıza rağmen sorun yapmadım. Çünkü ben istemiştim, benim hatamdı, ailemi dinlememiştim. Sürekli sorun çıkaran oydu. Nedeni bile olsa kabul edemeyeceğim, yedikçe kendime olan saygımı yitirdiğim dayaklara başladı. Her dayaktan sonra on kere özür diliyor, "Suç bende, bir daha vurmayacağım," diyordu. Yine beni dövdüğü bir gün, "Sen zaten evlendiğimizde kız değildin," dedi. Hiç bir şey anlamamıştım. Sonra yir. özürler yeminler... Her seferinde ondan daha çok nefret ediyor, birgün senden ayrılacağını diyordum. Ama ne zaman işte bunu bilmiyordum.

Yedi sene bilerek çocuk yapmadım ama sürekli, "Neden herkesin var, bizim yok," laflarını duydum. Sonunda, herhalde çocuğu olmadığı için böyle yapıyor diye düşünerek çocuk yapmaya karar verdim. Hamileyken de kavgalarımız bitmedi. Üç aylık hamileydim, beni eskiden de tanıyan doktoruma gidip ağlayarak olanları anlatınca çok üzülüp çılgına döndü. Ben bu çocuğu istemiyorum, lütfen onu alın dediğimde daha da kızarak, "Hayatta almam, yat şurava seni muayene edeceğim," dedi. Muayenem bittiğinde hâlâ ağlamakta olan bana dönüp, "Şimdi sana bir rapor yazıp, al bu raporu kocan olacak adama yedir derdim ama hiç gereği yok. Ne kocana ne de başkalarına ispat etmek zorunda değilsin. Üç aylık hamilesin ve ben kızlık zarını görüyorum. Ağlama, sen o kızlık zarı denen lüzumsuz şeyden çok daha önemlisin," dedi. Ben zaten kendimden emindım ama doktorumun söylediklerini eşime hiç bir zaman söylemedim.

Son olarak kucağımda iki yaşındaki oğlumla birlikte dayak yedim. Çocuk korkuyor, neden bağırıyorsun, dediğimde, "O çocuğun benden olduğu ne malum", deyince o saniye çok ama çok geçte olsa her şeyi bitirdim. Cevap bile vermedim. Çocuğumu alıp evden ayrıldım. Gelip özür diledi, eve dön dedi ama ben daha önce bu sözleri çok duymuş ve inanmıştım.

Ankara'dan İstanbul'a babamın yanına geldim. Boşanma davası açtım. İşe giderken çocuğuma bir aile dostumuz bakıyordu. Bir iş donuşu yine oğlumu oradan alıp evimize dönüyordum. Yolda elimde minik eli, ağzında emziği ile yürürken birden bire çocuğumun eli elimden yok oldu. Çılgına döndüm. Karanlık olmasına rağmen arkama döndüğümde onu tanımıştım. Bir arabaya doğru koşuyordu, yetişemedim. Ondan sonra ne yaptığımı bilmiyorum. Ağlayarak, çığlıklar atarak, yardım edin diyerek kendimi yolun ortasına attım. Tanıdık bir taksi şoförü beni yoldan kaldırıp arabasına bindirdi, öndeki arabayı takip etmeye başladı. Tesadufen yolda gördüğü polislere durumu anlatınca, polisler peşinden gidip onları yakaladı. Ama karakolda komiser, "O da babası, hiçbir şey yapamayız," dedi. O gün Hatice öldü, sadece oğlunu tekrar alabilmek için annesi kaldı. Bir buçuk yıl oğlumu hiç göremedim. Yastığını, çarşafını hiç yıkamadım, kokladım. ağladım. dünyayı unuttum. Aradan on iki yıl geçti hâlâ bu satırları yazarken ağlıyorum.

Bizim mahkemelerimiz malum, uzadıkça uzadı. Avukatımın çağırdığı bir duruşmada bir yıl sonra bile ne yediğim dayaklar ne bana söylenen sözler ne de oğlumun kaçırılması gündeme geldi. Dayak vediğimi gören şahit gerekiyormuş eğer şahit yoksa hastanelik oluncaya ya da ölünceye kadar dayak yiyebilirsiniz. Sonunda dayanamayıp, hakim bey boşanmak umurumda bile değil, ben bir buçuk yıldır çocuğumu görmedim, onu istiyorum diye bağırınca, hakim sanki çocuk lafını ilk defa duyuyor gibi bağırdı. "Neden çocuğu annesine göstermiyorsunuz?"

Avukatımla birlikte oğlumu göreceğim için mutluluktan uçarak büyük bir otelin lobisinde beklemeye başladık. Nihayet oğlum babasının kucağında üç amcası ile birlikte geldi. Oğlum, canımın içi büyümüştü, neresine bakacağımı bilemiyordum. Kollarımı açtım gelmedi, ben koşup kucakladım. Bana, "Sen benim annem değilsin, benim annem öldü," dedi. Ağladım, yüreğim yandı ama ona kızmadım. Onlara dönüp, lütfen onu verin İstanbul'a götüreyim, dedim. Daha cümlem bitmeden dördü birden üzerime atlayıp çocuğumu ikinci kere elimden zorla alarak kaçırdılar Giderlerken çocuğumun attığı çığlıklar hâlâ kulaklarımda. Gerisini hatırlamıyorum kendime geldiğimde avukatım bana adli tıbba gitmemi söyledi. Neden oraya gitmemi istediğini anlamamıştım. Muayene sonucunda doktor masasına oturup sesli bir şekilde raporunu yazmaya başladı,. "İki omuzda, sırtta darbe izleri, kollarda yer yer kanamış tırnak izleri..." İlk defa dayak yediğim için sevinmiştim

Mahkeme sonucunda çocuğunu aldım diye haber veren avukatıma, nasıl başardınız deyince, "Bu kadar kişinin önünde dayak yiyen, dövülen bir kadına evde yalnızken neler yapılmaz ki, diye bitirdim dilekçemi," dedi. Oğlumu aldım, boşandım. içimde ukde kalan okulumu bitirdim.

Bir buçuk yıl boyunca ne oğlumun ne de benim psikolojik durumumuzu, manen kaybettiklerimi. evlilik kurumunu kurtarmak uğruna feda ettiğim hayatımın bir daha geri gelmeyecek anlarım, yıllarını, beni yok eden kanunları, hâkimleri ve o adamı hiç affetmedim.

Elimden geldiğince oğlumu dayak atmadan insan gibi yetiştirmeye çalışıyorum, ona bir kere bile vurmadan. Oğlum babasıyla görüşuyor ama ben oğlum için ölmeyi bile göze aldığım halde babasıyla bir daha goruşmek istemiyorum.

Pazartesi'ye sevgiler...

Azra Erhat
(Haziran 1915 - 6 Eylül 1982)

İnsanı anlamayı ve insani değerlerin yüceltilmesini hedefleyen ve bunun araçlarını Eski Yunan klasiklerinde arayan düşünce akımı hümanizmin ülkemizdeki önemli temsilcilerinden biridir. Fransızca, Almanca, İngilizce, Latince ve Eski Yunanca'dan çevirileri ve incelemeleriyle de tanınan Erhat, A. Kadir ile birlikte çevirdiği *İlyada* ve *Odysseia*'nın yanı sıra, Sophokles ve Aristophanes gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Anadolu efsaneleri ile Yunan ve Latin mitolojisini içeren *Mitoloji Sözlüğü*'nü hazırladı. *İşte İnsan - Ecce Homo* (1969) adlı kitabında kendi humanizm anlayışını şöyle tarif ediyordu: "Humanizma, insanın kendine örnek seçtiği bir insanda bütün insanlığı görerek, bularak severek insanlığı insanlık yolunda daha ileri götürecek işler yapmasıdır. (...) İnsanın insana dost olduğu çağlar hangileriydi? Yunan ilkçağından başlatıyoruz bu dönemi... düşünce ve insanı merkez olarak olarak aldığından, her yapılan işte insan ölçüsünde olduğundan." Sabahattin Eyüboğlu ve Halikarnas Balıkçısı ile birlikte Batı uygarlığını Anadolu'ya dayandıran ve Anadolu kültürlerini bir bütün olarak gören anlayışın öncülüğünü yapan Azra Erhat, gezi yazılarını topladığı *Mavi Anadolu* (1960, 1969, 1978) ve *Mavi Yolculuk* (1972, 1978) adlı kitaplarında "Anadolu'daki bütün kültürler bizimdir" tezini dile getirir. Ancak, burada "kültür" ile kast ettiği şey, yalnızca Eski Yunan ve Roma uygarlıklarının, aynı zamanda modern Batı uygarlığının da kaynağını oluşturan kültürel mirasıdır.

Kadınlarla ilgili görüşlerinin temelinde yine humanizm yatar: Kadını insan yerine koymayan dinsel öğretilerin karşısına, "yüzlerce adıyla toprak ana"yı, "bereket kaynağı kadın"ı ve Anadolu'da yaşamış uygarlıkların ana tanrıçalarının hikâyelerini çıkarır. Yaşamı boyunca, kendi ifadesiyle bir "öz Anadolu masalı"na inanan Azra Erhat'ın adına ölümünün ardından 1983'te Yazko Çeviri Dergisi tarafından çeviri ödülü konmuştur.

Ella Fitzgerald
(25 Nisan 1918 - 15 Haziran 1996)

Ses perdesinin genişliği ve sesini bir enstrüman gibi kullanabilmesi nedeniyle caz tarihinin en önemli şarkıcılarından biri olarak değerlendirilir.

On dört yaşındayken annesini kaybeden Ella evden kaçar. Bir iddiaya göre, üvey babası tarafından tacize uğradığı için evden kaçmıştır. İki yıl boyunca Harlem'de şarkıcılık yapıp dans ederek para kazanmaya çalıştıktan sonra, ünlü Apollo Tiyatrosu'nda amatör şarkıcılar için açılan yarışmaya girer. Bu yarışmada -genelde bu tip öykülerde olduğu gibi- birinci olamaz ama tanınmış davulcu Chick Webb'ın dikkatini çekmeyi başarır ve ondan sonraki beş yıl boyunca onun grubunda şarkı söyler.

Büyük grupların yaygın olduğu big-band devrinin kapandığı 1950'li yılların başlarında Ella solo çalışmalara yönelir. Bu dönemde sözcüklerle değil, birtakım ses ve hecelerle hızlı doğaçlamaya dayanan ve sonradan pek çok caz şarkıcısının taklit edeceği kendine has tekniğini geliştirir.

1956 da, daha sonra on bir yıl sürecek olan büyük bir projeye girişir. "Şarkı Kitabı" adı altında Cole Porter, Duke Ellington, Erwing Berlin, George ve Ira Gershwin, Jerome Kern gibi önemli bestecilerin şarkılarını kaydetmeye başlar. Böylece, on dokuz albümde 250 kadar şarkıyı kaydeder.Caz dünyasının en sevilen solo şarkıcılarından biri olan Ella Fitzgerald caz standartlarını en iyi yorumlayan kadın şarkıcılardan biridir

Jane Austen
(16 Aralık 1775 - 15 Haziran 1817)

Sıradan insanların gündelik yaşamlarını mizahi ve gerçekçi bir dille anlatan İngiliz romancı. Jane Austen, bir köy papazının, sekiz çocuğundan en küçüğü olarak dünyaya geldi. Hayatı boyunca en yakın arkadaşı ablası oldu. Sevgi dolu bir aile ortamında yetişti. Annesi, doğaçlama şiirler söyler ve hikâyeler anlatırdı. Babası ise kızlarının eğitimiyle yakından ilgilenerek okuma meraklarını destekledi. Küçük yaştan itibaren yazmaya başlayan Jane Austen, karakterlerini yaşadığı çevreden tanıdığı komşularından, din adamlarından, küçük toprak sahiplerinden esinlenerek yarattı. Modern İngiliz romanının öncülerinden sayılan Austen'ın romanlarında aşk ve evlilik önemli bir yer tutar. Bundan, aşk ve düş kırıklığı gibi tecrübelerin yabancısı olmadığı sonucu çıksa da, özel hayatıyla ilgili çok az ipucu vardır. Her iki kız kardeş de hiç evlenmemiştir. Jane'in ölümünden sonra ablası ona ait mektupları ve özel notları yok etmiştir.

Romanları okuyucular tarafından beğenilen bir yazar olduğu halde Jane Austen, yaşamı boyunca edebiyat çevrelerinden yeterli ilgi görmedi. Austen'in kadın kahramanları, aklını kullanabilen, güçlü ve kararlı karakterlerdir. Çoğu zaman romanları bu kadınların duygusal ilişkilerini, uğradıkları düşkırıklıklarını, karşılaştıkları baskıları anlatır. Romanlarında evlilik kurumunun ve geleneksel rolleri de sorgular. İlk yayınlanan romanı *Sense and Sensibility (Sağduyu ve Duyarlık)* 1811'de yazarın adı belirtilmeden ve olası bir zararın yazarca karşılanması karşılığında basılabildi. Yazar olarak tanınması ise ölümünden sonra basılan *Nothanger Abbey (Nothanger Manastırı, 1817)* ve *Persuation (İnanç, 1818)* adlı kitaplara kardeşi Henry'nin biyografik bir not eklemesi sayesinde oldu. Jane Austen'ın en önemli eserlerinden bazıları *Pride and Prejudice (Aşk ve Gurur, 1813), Mansfield Park (Umut Parkı, 1814) ve Emma (1815)*'dır.

hazırlayan: Yelda Yücel

büyük türk erkeklerinin kadınlar için düşündükleri

"Bana öyle geliyor ki, kadınlar açıldıkça ve soyundukça daha az tehlikeli hale geliyorlar. Bizi onlarda çeken şeylerden biri de esrardır. İçinde bin türlü hayaller titreyen karanlıktır, meçhuliyettir..."

Hüseyin Cahit Yalçın da *(d.1875-ö.1957)*, kadınlar uzerine yazı yazmış "Buyük Türk Erkekleri"nden biridir. Kendisi hem gazeteci hem de Edebiyat-ı Cedide akımının önde gelen yazarlarındandır. Bir süre Servet-i Fünun dergisinin yönetimini üstlenir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra (1908) Tevfik Fikret ve Hüseyin Kâzım Kadri ile birlikte Tanin gazetesini yayınlar. Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkarılan yasaları ve uygulamaları eleştirmesi uzerine İstiklal Malıkemesi'nce yargılanır ve ardından aklanır. Uç kez milletvekili seçilir. Nadide, Hayal İçinde, Hayat-ı Muhayyel, Havat-ı Hakikiye Sahneleri. Niçin Aldatırlarmış gibi öykü kitaplarıyla, Kavgalarım, Edebi Hatıralar, Edebiyat Anıları, Siyasi Anılar gibi anı kitapları vardır.

Hüseyin Cahit, özellikle Yedigün dergisinde başyazı olarak kaleme aldığı makalelerinde (1935-1948) değişmekte olan kadın kimliğini, kadının dış görünüşündeki değişiklikler ve süslenme merakını inceler. Kamusal yaşamda kadınlarla erkeklerin birlikte yer almasına karşı çıkmaz, ancak ona göre kadın, kimlik kazanıp vatandaş olmasıyla ruhundan da bir şeyler eksilmiştir: "Kadın bugün bir şahsiyet kazandı; bir vatandaş oldu. Sosyal, ekonomik ve siyasi hayatta erkekle bir müsavat kazandı. Bunları gözümüzle görüyoruz, elimizle tutabiliyoruz. Fakat kadınlarda başka bir değişiklik daha var. Bu maneviyat ve ruhiyat sahasındadır. Daha derindir"... Cemiyet hayatında değişen kadının süse düşkünlüğünden duyduğu rahatsızlığı dile getirir: "Vaktıyle, mektepte umumi tarih okuduğumuz sırada, eski Yunanistan kadınlarından birinin iyi terbiye edilmiş çocuklarını göstererek en büyük ziynetlerinin bunlar olduğunu söylediğini öğrenmiştik. Zilmimde çok tesir yapmış olacak ki, yarım asırdan fazla bir müddetin velveleleri arasından şu satırları yazarken bunu hatırlıyorum...Tırnakları üzerinde uzun ve itinalı bir manikür ameliyesi ile ellerine cazip bir manzara veren bir hanım o güzel elini, aynı zamanda, etrafındaki ıstırap ve matemleri tahfif için de uzatmalıdır ki, sadece bir süslü bebek olmaktan kurtulsun, tam manasıyla bir kadın ve bir vatandaş olsun."

Hüseyin Cahit, etek boylarının kısalmasıyla da yakından ilgilenir: "Kısalan kadın etekleri, bir kaç sene evvel, ufak bir duraklama devresi geçirdikten sonra tekrar yukarıya doğru çıkmaya başladı. Bu hareket adeta siper harbinde yavaş yavaş, fakat hiç durmadan ilerleyen bir istila ordusunun yuruyuşu gibi, devam ediyor. Diz kapakları noktasında kadın hicabı ve tereddüdü epeyce durakaldı. Burada adeta büyük bir meydan muharebesi oldu. Bir aralık zaferin hangi tarafta kaldığı şüpheye düştü. Fakat çıplaklık ordusu, karşısındaki mukavemetin hatlarını muhtelif muhitlerde yardı, yarığı genişletti. Ve şimdi muvaffakiyetten muvaffakiyete yürüyor." Kadınların açık giyinmesi onun için büyülerinin bozulması, esrarlı hallerinin dağılması anlamına gelir: "Bir çıplaklar diyarı mevcut olduğunu harp patırtıları arasında unuttuk. Bu ülkenin vatandaşları olan kadınlar cazibe ve tesir bakımından acaba ne kazandılar? Şimdi artık erkek arkadaşları nazarında bütün esrarından soyunmuş bir ilahe kadar hükümsüz ve kıymetsiz bir hale gelmemişler midir?"

Hüseyin Cahit, genç kızların değişen yaşam koşulları çerçevesinde değişmelerini, çalışma yaşamında var olmalarını övgüyle karşılar; ancak bu genç kızlar biraz kıyafetlerine özen gösterip, makyaj yaparak işe gidiyorlarsa işler değişir; ona göre çalışan genç kızlar, sade esvap giyen, boyanmaya vakit bu-

lamayacak derecede hayat koşuşturmasına erken başlayan, her zaman besleyecekleri bir anneleri ve karınlarını doyuracakları kardeşleri olan fedakârlık timsali genç kadınlardır. Süslenen genç kızları ise bir günah parçası olarak görür: "...Şimdi, rehavetli bir tango havasının ahengi içinde yürür gibi süzülerek onunuzden geçen, siyah çarşaflı, ince peçeli genç kızları goremezsiniz. Onlar başka bir kıyafet aldılar. Peçe kalktı, fakat yüzlerini makyaj örttü. Uzaktan çatlamış bir nar gibi gözleri çeken dudaklarıyla, rimelli kıvrık kirpikleriyle, çene kemiklerinin üzerine doğru yükselen kırmızılıklarıyla size çarparlar. Örneğine göre çizilmiş ve incelmiş kaşlarının bir tanesi çarpık bir berenin kenarının altında biraz havaya kalkmıştır. Uzun itinalarla düzeltilmiş tırnaklar koyu bir cilanın parlaklığı ile bütün güzelliklerini gösterecek surette bir el çantası tutmuştur. Berelerinden iskarpinlerine varıncaya kadar, bir moda gazetesinin son gelen sayısının sayfalarından fırlayan bu genç kızlar, zarafet kanunlarının en ufak bir fıkrasını bile ihmal etmezler. Üzerlerinde birbirini tutmayan bir renk yoktur. İhtiyaç içinde bile bu ahengi muhafaza ederler... Mütecaviz, ısırır gibi, meydan okur gibi, bulanık cennetler vaat eder gibi bir hah vardır. Sizi kendi arkalarında göklere, yıldızlara, şafaklara, baharlara götürmezler, afyon diyarına sürüklerler... Bu bir genç kız değil, bir kadın değil, kadının yalnız et ve sinir tarafıdır, yalnız aşk ve günah parçasıdır. Ne düşünur, ne hisseder, ne ister? Belki birçok şey ister. Fakat her halde pek az düşünür. Hiç düşünmediği nokta da hayattaki mevkiidir. Bu genç kızı belki imrenerek seyrederiz, belki severiz, fakat kalbimizin bütün hürmeti öteki cesaretli, sabırlı, metanetli çalışan kadına gider."

Hüseyin Cahit, ev kadınlarını küçümser, kadın adeta erkeğin kölesi olmak için yaratılmıştır ve çeşitli kimlikleri bir arada barındıran insan üstü bir varlıktır: "Ev kadını deyince, birdenbire aklıma bir yemek kitabı gelir. Şüphesiz, bazı yemek kitaplarına bu isim verilmiş olduğu için, zihnimde böyle bir teşarük hasıl olmuştur. Halbuki bu boyle olsaydı, 'Ev kadın' dediğimiz yüksek ve ince mefhum yemek kitabı sahifelerinde teşahhus eden, maddiyet kesbeden yarı ahçıbaşı, yarı dadı ve kalfa bir kadından ibaret bulunsaydı ne felaket teşkil ederdi. Ev kadının mutfak ve soğan kokan bir kadın olabileceği akla gelince insanın içinde isyan hissi kabarır, zaten, kadınları ev kadını, salon kadını, sokak kadını vesaire diye ayırmak hiç de doğru değil. Bütün bu tasnifler gibi, bu da realiteyi yalnız bir parça halinde, eksik ve şekli bozulmuş bir şekilde gösterebilir. Kadın bir heyet-i mecmuadır. Onu, maddî ölçülere göre, parçalamaya kalkarsak yanlış bir harekette bulunmuş oluruz. Bir kadın için, sadece, kısaca 'kadın' olmak kafidir ve bu en büyük bir marifettir. Buna muvaffak olanlarda biz, aradığımıza göre, her istediğimizi bulabiliriz. Çünkü böyleleri hem ev kadınıdır, hem salon kadınıdır, hem erkeğin arkadaşı, dostu ve sevgilisidir. Kadın bu varlıkların yalnız birisini temsil ettiği zamandır ki sosyete ve insanlık içindeki mevkiini, vazifesini kaybetmiş olur. Ben, kadın diye düşündüğüm zaman evvela bütün hülyalarımı, ideallerimi memnun edecek tam ve mükemmel bir hayat arkadaşı diye tasavvur ederim... Süsünün ince teferruatına kadar özenen bir kadın aynı merak ve düşkünlukle evinin her işine bakmazsa bir camekânı süsleyen kukladan ibaret kalır. Süs ve ev beraber gider, ve bütün bunlar da kurulacak aile yuvasında erkeğin dostu ve sevgilisi olmak içindir... Bütün o güzelleşmeler, bütün ev işleri uğraşmaları hep yuvanın sahibi ve ruhunun sahibi olmaya yükselmek içindir."

Feryal Saygılıgil

Kaynaklar:

1- AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, cilt 32, İstanbul, '94.

2- Pakalın, Mehmet Zeki: Tarih Boyunca Kadın-Erkek Dedikoduları, Alunet Sait Basımevi, İstanbul 1949.

3- Yedigün, no: 117, 118, 124 yıl: 1935; no.158, 173 yıl:1936, no:272 yıl:1938; no.398 yıl.1940; no.469 yıl.1942; no: 549 yıl. 1943; no: 589, 592 yıl: 1944; no: 25 yıl.1948.

Demet Akbağ:

Önce ataerkil değerlerin değişmesi gerekiyor

Demet Akbağ Türkiye'nin en başarılı oyuncularından biri. Sevhan en sonunda onunla içinde "Yılmaz Erdoğan" geçmeyen bir röportaj yaptı.

'Mutluluk' kimilerince 'insanın sevdiği işi yapması ve sevdiği insanla birlikte olması' diye tanımlanıyor. Bu anlamda size 'mutlu bir kadın' diyebilir miyiz?

Evet. Hayatımın en mutlu dönemini yaşıyorum. Gerçekten de sevdiğim işi yapıyorum ve sevdiğim bir insanla beraberim ve tam 'olmaz artık' derken anne oldum. Eşim Zafer, bana 'seninle yaşlanmak istiyorum,' dediğinde bu birlikteliğin çok güçlü olacağına ilişkin inancım öylesine güçlendi ki... Anne olma isteğim çok şeyin önüne geçti. Dünyanın en güzel duygularından biri imiş 'anne olmak'. Ben gerçekten mutlu bir kadınım.

Peki, içinde yaşadığımız bu toplumda mutsuz kadın sayısı, mutlu olanlardan çok fazla. Siz bunun kökeninde aşılması gereken en önemli sorun olarak neyi görüyorsunuz?
Önce ataerkil değerlerin değişmesi gerekiyor. Erkek değerlerinin hâkimi olduğu bir toplumda kadınlar nasıl mutlu olabilir ki? Yaşamın her alanında karşılaştığımız bu erkek değerlerinin değişmesi gerekiyor. Bunun içinse zaman ve çaba gerek. Kadın - erkek herkesin çabası. Ufak değişimler gözlüyorum ama yeterli değil.

Babaannenizin yaşamınızda çok önemli rolü olduğunu her fırsatta dile getiriyorsunuz. Size tiyatro sevgisini aşılaması yanında başka ne gibi değerler bıraktı?
Babaannem çok özel bir kadındı. Bir yanı ile 'Osmanlı kadını' diye tanımlanabilir. Yani ev düzeni, mutfak bilgisi, tutumluluk anlamında. Bunun yanında sosyal yanı çok güçlü idi. Çevre ilişkileri, insan anlama çabaları ve sağduyusu muhteşemdi. Benden on dört ay sonra doğan kız kardeşim Sedef'le benim üzerimde gerçekten etkili oldu. Çünkü yıllar sonra doğan erkek kardeşim prematüre bir bebek olduğundan annem daha çok onunla ilgilendi. Biz babaannemle kaldık. Bu yüzden çocukluğumda edindiğim değerlerde çok önemli payı vardır babaannemin. O yıllarda kızkardeşim Sedef'le benim çok yönlü gelişmemiz için elinden geleni yaptı . Elimizden tutup tiyatrolara, sinemalara götürmesinin, yaşamımda belirleyici olan tiyatro sevgisinin gelişmesinde çok önemli payı oldu.

Hayat Mecmuası' nın açtığı Çocuk Güzellik Yarışması'nda derece aldığınızı biliyoruz. Kaç yaşında idiniz? Belleğinizde herhangi bir anı var mı bu yarışmayla ilgili?
Çok küçüktüm. Bir buçuk ya da iki yaşında olmalıyım. Bu yüzden hiçbir şey anımsamıyorum. Sadece fotoğraflar var. İlk çocuk olduğumdan ve babam da profesyonel fotoğrafçı olduğundan çocukluk dönemime ilişkin çok fotoğrafım var zaten.

Genç kızlık döneminize dönersek, ailede ve çevrede size verilen değerlerle, bugünün Türkiye'sinde genç kızlara verilen değerler arasında değişim gözlüyor musunuz?
Biz sancılı bir kuşağın genç kızları olduk. Değerler açısından, anneannemle annem arasında çok fazla bir fark yokken, bizler değerlerin hızla değiştiği bir Türkiye'de, değişimi her anlamda yaşayan ve annelerimizden çok farklı olmamıza neden olan değişimlerin sancılarının çekildiği bir yaşamın içinde bulduk kendimizi. Bizim genç kızlığımızda erkek arkadaşlarımızla görülmek hoş karşılanmazdı. Bekâret çok önemli problemimizdi. 'Kızlığı bozulmuş,' dendiğinde bir kıza uzaydan gelmiş yaratık gözü ile bakardık. Bu yüzden kendi içimizde bazı tabuları aşmamız zaman aldı ve bizi çok bunalttı; ki ben İstanbul'da büyümüş, aydın sayılabilecek bir ailede yetişmiş bir genç kızdım. Buna rağmen çok zorlandım üzerimdeki gereksiz baskılardan kurtulmak için. Bazı doğruları içselleştirmem zaman aldı. Şimdi ise, bizim yaşadığımız birçok zorlanmayı özellikle büyük kentlerde pek çok genç kızın yaşamadığını gözlemliyorum. Bu değişimler olumlu tabii. Yalnız hâlâ ülkenin taşra değerleri ile büyük kent değerleri arasında uçurumlar var. İstanbul'da bile çevreler arası büyük değer farkları var. Örneğin, benim çevremde bekâret sorunu sorun olmaktan çıkmış, erkekler için 'kılıbık' sözcüğü artık kullanılmaz olmuşken, yine bu kentte eminim birçok çevrede birçok insan hâlâ bu eski değerleri değiştirmede güçlü bir mücadele vermek zorunda kalıyor. Ne yazık ki teknoloji ile toplumsal değerlerin değişimi atbaşı olmuyor. Toplumsal değerlerin değişimi çok ağır bir süreç izliyor.

Oğlan çocuk annesi olarak, Ali'yi yetiştirirken, bu değerler karmaşası içinde neleri önemseyeceksiniz?
Oğlan çocuk annesi olarak şuna inanıyorum. Birtakım şeyleri öğrenerek değil, görerek büyümesi gerek onun. Şansı da var bu konuda. Çünkü Zafer eşitlikten yana bir insan. Bir baba ve erkek modeli olarak ona iyi örnek olacak. Her şeyden önce paylaşımcı bir yapısı var. Bunda emek vererek kendini yetiştiren bir erkek olmasının payı var. Aslında o da diğer oğlan çocuklar gibi yetiştirilmiş. Eli sıcak sudan soğuk suya sokulmamış. Ama sağduyu ile birtakım tabuları kırmayı becerebildiğinden, şimdi annesini şaşırtıyor. Oğlum Ali, bu eşitlikçi anlayışını hâkim olduğu ilişkiler içinde büyüyeceğinden çok fazla endişem yok, yetişmesindeki olumsuzluklar açısından. Onu büyütürken yapmayacağını şeyleri iyi biliyorum kendi adıma. 'Sen erkeksin' demeyeceğim mesela. Bunu yap-

mavacağım. Onun bir erkek değil bir insan olduğunu anlatacağım kendisine. Hem eşitlik istiyoruz. Hem de çocuklarımızı, 'sen erkeksin,' diye büyütüyoruz. 'O çocuktur anlamaz' mantığı da çok yanlış. Çocuk iyi kötü her şeyi alıyor.

Vizontele filminde Doğulu bir kadını, bir anayı canlandırdınız? Doğulu kadınların yaşamı ve değerleri ile ne denli yakınlaştınız çekimler sırasında? Gözlemleriniz neler?
Film çekimleri sırasında Ali üç aylıktı. Bu yüzden bir haftalık çekim sonrası İstanbul'a dönmek zorunda kalıyordum. Böyle bir durum olmasaydı çok isterdim biraz daha iç içe olayım orada halkla ve kadınlarla. Çekimler sırasında da özel tesiste kaldık. Ali olmasaydı, bir ay kalmak isterdim orada. Sete gelenlerle bağlantı kurabildim ancak. Buna rağmen bazı gelişmeler gözledim. Örneğin, babalar kız çocuklarını filmde oynasın diye sete getiriyorlardı. Eskiden olsa 'Kızını artistliğe özenir. Baş edemeyiz,' diye setin yakınından geçirmezlerdi herhalde. Bu babalar 35- 40 yaşında erkeklerdi. Ama bunlar televizyonu bilen babalar. Bu çok önemli tabii. Konuştuğum kız çocuklardan hiçbiri okulu bırakmamış. Sorduğumda, 'Kızlar daha iyi okuyor,' diyordu babaları.

Vizontele 'de canlandırdığınız karakter de erkeği tarafından bastırılmış, susturulmuş bir karakter değildi...
Filmde biz ezilen, horlanan Doğulu kadını anlatmayı dert etmemiştik. Orada anlatmaya çalıştığımız başka dertlerimiz vardı. Filmdeki Belediye Başkanı çağdaş bir adamı aslında. Bulunduğu ortama göre çağdaş denebilecek bir erkek yapısı sergiliyor. Bu yüzden karısı ile aralarında karşılıklı fikir çatışmaları yaşanıyor. Evet, kadının erkek karşısında ezilmişliğini anlatmak değildi derdimiz. Anneliği, o evrensel duyguyu anlatmayı yeğledik daha çok.

Büyük kentler dışında kadınların konumunun değiştiğine ilişkin örnek geliyor mu aklınıza?
A...Tabii. Örneğin Bodrum'da kadınların durumu. Geçmişe göre ekonomik güçleri çok fazla. Bu ilişkilerinin de değişmesine neden oldu. Şimdi Bodrum köylüsü, değersizdir diye kız çocuklarına deniz tarafındaki arsaları miras bıraktığına bin pişman. Ama iş işten geçti. Bilmeden güçlendirdiler kadınları. Bodrum kadınları zengin oldu ama onlar yine tarlada çalışanlar. Erkekler kahvede pişpirik oynarken onlar çalışıyor yine de.

Gelelim sanatçı kadınlara. Sanat dünyasında kadınlar erkeklerin sayısından daha az. Bunun nedenleri için ne dersiniz?
Okula başvuranların çoğu kız aslında. Ama meslekte erkekler daha çabuk fırlayabiliyor. Kalıcı olan erkekler oluyor. Orada bir mesele var. Televizyon dizilerinden önce para kazanma şansı yoktu bu meslekte. Babaannem, 'Aman kızım bir bankada memur olsaydın da eline düzenli para geçseydi,' derdi mesela. Toplumumuzda bazı kavramlar nasıl biz fark etmeden değişiyorsa 'sanatçı' kavramı da değişmeye başladı. Televizyon değiştirdi bu kavramı da. Çok para dönmeye başladı bu piyasada.

O ışıltılı dünyada para hak edene gidiyor mu peki?
Kalabalık medyanın getirdiği pürüzler var tabii. Ama mücadele etmek gerektiğine inanıyorum. Bir işi iyi yapıp yapmadığınız belirleyici olmalı. Ünlü olan birinin ismi ve soyadı bir arada söylendiğinde aklınıza bir meslek geliyorsa ona bir şey olmaz. İşini ivi yapıyorsa ve iyi ise o kalıcı oluyor. Şöhret olmak an meselesi. Şöhret olmakla o mesleği iyi yapıyor olmak aynı değil. Halk hak edeni seziyor aslında. Halk medyayı da anlamış vaziyette. Buna rağmen 'karşılıklı kandırmaca var.' Sultans of Dance' örneğine bakın. Ortalık yıkılıyor. Büyük düşünmek lazım. Biz küçük düşündürülmeye alıştırılmışız. Özgüven ve pozitif yaklaşım insanın ufkunu genişletiyor. İyiyi alıyor halk. En büyük eksik tepkisizlik. Bunu başaran bir halk olabilsek bu yönetimler başımızda olmaz zaten.' Bir Demet Tiyatro kaldırıldı örneğin. Halk çok seviyor biliyoruz ama dile gelen ciddi tepkiler yok. Seneye ne olacak belli değil. Star'a bir on bölüm çekmemiz lazım. Biz pahalı bir diziyiz. Para veremiyorlar. 'Bu sene dinlenin' dediler. Devamını çeker miyiz, bilmiyorum. Ratmg savaşında mücadele edemiyoruz diğer dizilerle. Çok sevildiğimizi biliyoruz ama 'rating' dedikleri ne, o da belli değil. Medya patronlarının daha dikkatli olması lazım. Kötü projelere 'halk bunu istiyor' diye prim veriyorlar. Çok önemli bir şey televizyon. Hem Türk filmleri ile dalga geçiliyor. Ama son dönemdeki dizilere bakar mısınız ? Hayatta olmuyor böyle şeyler. Kim kuruyorsa bunları. bu kadar ucuz senaryolara nasıl da prim veriliyor ben anlamıyorum. Bu geçici bir dönemdir ama. İyiyi güzeli biliyor bu halk bir gün onu istemeyi de bilecek.

Demet Hanım, gerçekten güzel bir sohbetti. Çok teşekkürler.
Ben de teşekkür ederim. Bu röportajdan çok sohbet oldu. Ben de keyif aldım.

Sevhan

haddimi bilirim, bu bir şiir eleştirisi yazısı değil. perihan mağden'in şiirleri üzerine bir yazı.

belki de en gerçek perihan

perihan'ın şiirleri, imge kullanımı, ses falan gibi bir çok açıdan ve bu işlerden anlayan birileri tarafından ele alındığında, benim söylediklerimden çok farklı mecralarda sözler söylenecektir.

birinci söylemek istediğim şu; *dünya işleri*nde ve daha önce çıkan ve bu kitapta da yer alan *mutfak kazaları* ndaki şiirlerinde perihan mağden. kadın dilinin nasıl bir şey olabileceği konusunda somut bir örnek sunuyor. "Bir sancı makinesine teğelliyor/Ağrılar yamaçlarımda dört nala/Çıkını çıkmadan kıvranıyorum", bir erkek bile yazmış olsa kadınların dilinden yazılmış olurdu.

ikincisi, bu ülkede feminist şiir denebilecek bir şey yazıldıysa. "*dünya işleri*" adlı şiir bunların içinde çok önemlidir diye düşünüyorum; "Başımı eğmemle ağzımdan şahrem şahrem/bulaşık süngerleri saçılıyor yerlere..."

üçüncü söylemek istediğim şu; şu sıralar özellikle erkek yazarlarda pek makbul olan bir duyarlılık hali var. ortalık kırılgan, hep kendine kırılgan, duyarlı, en çok kendisi hakkında duyarlı, pamuklara sarılmış odunu hatırlatırcasına. dışı hassas ama kalbi taş gibi erkek yazarlarla dolu. pek içliler ama içlerine baktığınızda bomboş olduğunu görüyorsunuz. bunların hepsi de kendilerini erkeklikten arınmış addediyorlar.

işte perihan bunun bir tür zıddını sunuyor. gerçekten kırılgan, hassas olan iç dünyasını korumak için sert bir zırha bürünmuş, derin ve sağlam bir kadın. derinliğinde, hassasiyetin de ayağa düşmeyebileceğini gösteriyor bize. *dünya işleri*'ndeki şiirler kişisel hesaplaşmaları anlatıyor. perihan'ın yazılarından da bildiğimiz ama tabii ki içyüzünü asla bilemeyeceğimiz hayatı: annesinin ölümü, melek'in doğumu; tamamen kişisel ama bir yandan da hepimizin annemizle ilişkilerimizi ve doğurmamızı içermeyi başarıyor. özellikle bunu hedeflediği için değil, başkalarının duygularını fark eden birisi olduğu için.

en kişisel ve dokunaklı bulduğum birkaç dizeyle bitirmek istiyorum:

Violin konçertoları yaşındayım/Hırçınlıklar taşkınlıklar çoook gerilerde kaldı./Kimsesizler derinsizlikle suçlayamaz beni/"Ne münasebet!"sizim ve sinsi/Siyahlar giymem bile gerekmiyor/öylesine oturttum bu işi.

ayşe düzkan

Kimin life'ı kime style

Hayat tarzı eleştirmenleri nereden bakıyor

Toplum trendden trende hızla koşarken, onların bu hızlarına aynı hızla cevap veren yorumcular kapladı, ortalığı. Sağdan da vuruyorlar, soldan da, nostaljik olanları da var, hayalcileri de. Soldan vuranları şahsen sevip takdir ediyoruz da... Rica etsek, biraz daha az cinsiyetçi olabilir miydiniz abiler, yani lütfen..

BBG evindeymiş gibi hissediyorum kendimi bir süredir, 8 Mart'ta, 1 Mayıs'ta veya herhangi bir eylemde, Moda' da çay bahçesinde, annemle denize karşı otururken, balkondaki yasemine su verirken, eviçi emek üzerine arkadaşlarımla kafa patlatırken... Hayır hayır, ne polis, ne devlet, ne de o iç ses... Benimki bir sosyolog, ya da bir antropolog tarafından izleniyor olma endişesi. Takibine uğradığım bu illegal sosyal bilimci, benden edindiği verilerden hareketle aşağı yukarı, yukarıda saydığım türden devinim ve faaliyetlerde bulunan diğer arkadaşlarımın izine varacak. Sonra gelsin kategoriler, gitsin tahliller, olacağız bir kitabın içinde bir makale, basacak bizi İletişim. Yapı Kredi, ilk ayda altı, ikinci ayda dokuza varacak baskı sayımız ve ve kararacak hayatımız. İnandıramavacağız kimseyi artık, sadece âşık olduğumuz için âşık olduğumuza, sevdiğimiz için çiçek yetiştirdiğimize, annemizle aramızda rekabet duygusu değil uyum ve beraberlik olduğuna. "Esasında öyle diyorsunuz da, ama ben sizinle aynı fikirde değilim, filanca şu kitapta diyor ki...." Yani siz de... Hani sizde kadınlar olarak aşkta hâkim trendin...

Evet, ben de, biz de... Galiba hepimizin durumu kritik kızlar.

Birileri şabala şubala yaşarken, başka birilerinin bu hayatları, gözlemleyip, kategorileştirerek, yorumlamasını evel ezeli rahatsız edici bulmuşumdur. Yani biliyorum ekmek parası ama... Zamanla biraz anladım olayı galiba. İnsan yaşlandıkça soyutlamalar çıkarsamalar, olmadan da pekala yaşanıp gidildiğini görüyor. Dostunu, düşmanını kaba hatlarıyla bil yeter... Kadınlar açısından işin farklı bir boyutu daha var. Yorumcular, hayatların, aşkların, yönelimlerin, eğilimlerin kaydını tutup ve kurcalamaya başladığında, buradan kadınların paylarına, unutulmak, eksik algılanmak ve daha niceleri düşüyor. İlim, bilim ve de iktidar, söylem ve yayınevleri ve de para erkeklerin elinde nihayetinde.

Ama hayat geçiyoo

Bu yazına yorumlama işleri son zamanlarda inanılmaz bir hız kazandı. Piyasayı life style(hayat tarzı çözümleri yapan kitaplar kapladı. Sağdan ve da soldan, bazıları bugünü, kimileri bugünden hareketle dünü çözümlüyor. Çözümlendikçe çözuluyor. cinsiyetsiz, sınıfsız soyut kategorilere dönüşüyoruz. Eleştirmenlerin beklemeye tahammülü yok. süreçlerin ya da değişimlerin başında, ortasında, kenarında olduğuna bakılmadan "hadi hoop" dahınıyor hemen... F. Braudel, gazetecinin zamanı ile tarihçinin zamanının birbirinden farklı olduğunu yazar. Tarihsel zamanda söz konusu olan yüzyıllardır, gazeteci ise bugün üzerinden yazar ve konuşur... Siyasi, iktisadi bir dönüşümün kültürel etkilerini, kültürel donüşumlerin de insan tutum ve davranışları üzerindeki yansımaları hakkında fikir yürütmek için de en azından ikisinin ortasında bir zamana ihtiyaç vardır diye duşünuyor insan ister istemez. Bir durup düşünme bir soluklanma zamanı... Ama sevin onları lütfen, bilimcilerimizin, ya da "hayat tarzı eleştirmenlerimizin" ömrü ve sabrı aynı biz fani okurlar gibi çok kısıtlı. Ve yazmaları beş tane, beş de yetmez on tane... Lüzum üzerine, lazım...

Şık abilerin pasaklı karıları

Affınıza sığmarak, burada tahlil edenleri, ufak bir tahlil operasyonundan geçirmek istiyoruz. Bunu yaparken, kadın ve feminist kimliklerimizi ameliyathanenin dışında bırakmamaya özen gösstereceğiz. Sapma ve hataların cezası feminizme değil bize biçilsin.

Hayat tarzı eleştirmenlerinin bazıları, gazetelerin trend oluşturma köşelerini kapmış yazarları sıkı sıkıya takip eden kişiler: ya da bizzat o yazarların kendileri... "Pop müziği mi efendim, çok kötü çok, şimdi bakın yetmişli yıllar da yapılanlar." Evet, televizyon, internet, komşuluk ilişkilerim... "70'li yıllarda biz... Bugünün okuyan genç beyinleri memnuniyetsiz. Onlar açısından tarih içinde yer alabilecek en uygun yıllar peki? 70'ler mi; hadi bakalım... O günlerdeki hayat tarzınızı ele alan ama şöyle her yönüyle bir kitap patlatalım ki...

Allahım ilişkiler ne kadar da, saf ve berraknuş. İnsanlar ne kadar da sevgi ve hürmet doluymuş... Saygı varmış, görgü varmış. Her şey ne kısa zamanda ne kadar da değişmiş. Sonra, sonra bir de "Mahallenin en şık abileri" topçular varmış, onlar ne kadar sahici ne kadar, bizden miş. Peki o dönemlerde kadınlar ve kız çocukları var mıymış? Abiler top oynarken, pop sanatçıları manalı sözlü şarkılar yazarken onlar ne yapıyorlar mış? Birbirlerini seven o muhterem, o içten insanlar, o eli öpülesi erkekler, karılarına kız çocuklarına nasıl davranıyorlar mış? Tüm bu metinlerde kadın yaşantılarına ilişkin "ayrıntıları" gözlemlevememiz tesadüf mü? Ya da anına da kötü tesadüf değil mi? Mahallenin abilerine, haksızlık etmek istemem, vefa bizim de önem verdiğimiz ve ihtiyacımız olan bir duygu... Bugün yapı, yapı çözümlenir, dün yorum, yorum yorumlanıp, nostaljisi tüplerine girilirken, mutfakta abilere, aklı selim efendi adamlara patates kızartıp, kuru köfte yetiştiren saçı başı dağınık kadınların, her "namuslu erkeğin" namus anlayışını öncelikle üzerinde sınadığı dudağı patlak kız kardeşlerin esamesinin okunmamasının, kadınlardan söz açıldığında ise onların hatalı ve eksik kategoriler olarak değerlendirilmesinin cinsiyetçilikten öte bir anlamı olabilir mi? Bence yok... Ama yazan, yorumlayanların cinsiyeti görüneme, ya da yanlış görmenin hallerinin ötesine geçen durumları da barındırıyor içinde, bu "hayat tarzı eleştirisi" edebiyatı. Yapılan temelde bir popüler kültür çözümlemesi ya da eleştirisi, sosyolojik bilgilerini kullanarak yeni bilgiler üretiyor araştırmacı. Bu bilgi tam anlamıyla politik bir bilgidir. Çünkü, onu üretenlerin bilgiye ilişkin çerçeve, varsayım ve dünya görüşlerinden çıkmaktadır. İster sol ister sağ kesimden yöneltilsin taraflıdır, erkek deneyimlerini kavramsallaştırmaya yöneliktir. Soyut cinsiyetsiz gibi görünen kategoriler cinsiyetsiz de cinsiyetçi önyargılardan da arınmış değildir. İnsan denildiğinde erkek, çocuk denildiğinde ise oğlan çocuk kastedilmektedir çoğu kez. Kadınlar kendilerine ait olmayan negatif değerlerin, tutum ve davranışların taşıyıcısı olarak ele alınmaktadırlar ele alındıklarında.

Bir cinsiyetiniz var mıydı?

Zekâ, sağlam eleştiri, soyutlama düzeyi, emek zamanı ve hatta duygusal yoğunluk bakımından takdirinizi kazanan Can Kozanoğlu'nun son kitabı Yeni Şehir Notları'nda da, böyle bir görememe hali var. Kozanoğlu, sol vuranlardan. "Hayattan zevk almak" üzere yola çıkan, hayatı meselesi pazar günleri alışveriş merkezinde otopark bulma olan, o gerilen ama bir türlü kopmayan yeni orta sınıf tahlili, Yavuz Donat gibi tiplerde somutlanan merkez sağ erkek dudağı tespiti karşısında, "hah ya tanı da ..." diye sevinirken, başka şeyler çıkıyor karşımıza. Sevincimiz yarım kalıyor. "İnsan olaylara, topluma hayata, kendisini kendi sınıfından soyutlayarak bakabilir mi?" diye soruyor bir yerde ve cevabı ortada bırakıyor. Biz bu soruya kendi cevabımızı verelim, bakamaz ama toplumsal cinsiyetinden de soyutlayarak bakamaz.

Örneğin kadınların aşkı yaşayış ve algılayış biçimi, dönemin trendi ne olursa olsun erkeklerden farklıdır. Soyut dönem insanı üzerinden değil de toplumsal cinsiyet açısından yaklaşıldığında sonuçlar da bir hayli farklılaşır. "Ona âşıkken, diğerine âşık oldum, derken diğerine", olayı kadınların hayatında sık rastlanan bir şey değil. Bu durum ego iddiasının büyüklüğü ile ilgilidir ve ne toplum, ne kurumlar, ne sevgili, ne anne, ne baba destekler bu konuda kız çocuklarını... Erkektir egosu gelişkin olan. Egodur, kapitalist firına gibi aldıkça, talan ettikçe, büyüyen ve şişen... Duyguların farklılığı ve gelişkinliği öteki olmakla iktidardan uzak ve onun ahlakına sahip olmakla ilgilidir.

Kitapta küçük adamının sığınma evi olarak değerlendirilen mizah dergilerinde somutlanan mizah, "küçük kadınlar" için aynı anlama gelmiyor ne yazık ki. Kadınlar için mizah dergileri açık açık cinsiyetçiliğin yapıldığı, çizgiyle söylemle, cinsel saldırganlığın, hatta tecavüzün yer yer meşru gösterildiği yapılar. En küçük adam bile baskı altına alabilecek, küçük bir kadın bulabiliyor ne de olsa.

Çocukları maça götürün diye öneride bulunuyor yazar. Maçlar çocukların, oyunu, yenilgiyi, kabul etmeyi, taraftarlık bilincini geliştirmeye yarayan yerler, bir hayat okulu olarak sunuluyor. Kozanoğlu'nun oyun ve oyunculukla ilgili yazdıkları Oğuz Atay'dan sonra okuduğum en iyi satırlar. Öyle de oyun var, oyun var. Bir erkek futbol sevebilir, bir sosyolog da sevebilir, yani iyi bir oyun olduğu için, sadece oyun olduğu için ya da ne bileyim sevdiği için sevebilir. Ama, spor sahalarından demokrasi ve yaşam felsefesi çıkarmak işte o, Türkiye için biraz fazla. "Oyarlar, koyarlar" kafiyeli küfürlerin, taş sopa birbirine giren babaların, amcaların, "ya sev ya terk et"çilerin ve "ibne hakem" türünden erkekçe övgülerin gırla gittiği, ırkçılığın ve cinsiyetçiliğin bu en münbit alanlarından, çocukları uzak tutmakta sayısız yarar var bence. Elinden tutup maça götürdüğünüz çocuk kızsa, orada epey soru biriktirecek demektir.

Bu yazdıklarım, yalnızca toplumsal cinsiyeti sınıf vs. gibi belirleyici bir etmen olarak ele almakla görülebilecek şeyler. Bunu kadın da yapabilir erkek de. Ama sosyal bilimlerin cinsiyetçi olduğu gerçeğini kabul edip, bir sorgulama sürecinden geçirmek gerekir insanın bilgilerini öncelikle.

Feministlere gelince, popüler kültür çözümlemesi yapan, arkadaşlarımız var artık. Ayşe Pazartesi'de yapıyor, Perihan Radikal'de. Ayrıca genç feministler içinde de bu işe soyunanların sayısı giderek artıyor. Bana kalırsa dünyanın en zor ve ürkütücü işini üstlenmişler bu arkadaşlarımız.

Çünkü eleştiri yapılırken, eleştirilenlerin sınırlarını aşamamak, onları feminizmin gündemine sokmak gibi bir tehlikeyi de barındırıyor, daha baştan ve kendiliğinden. İşimiz zor ama zoru başarma konusunda da bizden başka birileri görünmüyor ortalıkta.

Çünkü, kadın erkek, herkesi peşinden sürükleyebilecek, ortak bir doğruya ne yazık ki henüz varmış değiliz.

Necla Akgökçe

taşrada boğucu 70'li yıllar

ayfer tunç, "bir maniniz yoksa annemler size gelecek" de turnayı gözünden vurmuş; hem nostalji, hem hayat tarzı, yani zamanımızın en sevilen temaları. kitabın baskı sayısı da bunu gösteriyor.

bir dönem çeşitli biçimlerde yazılabilir, şimdilerde pek sevilmediği gibi, o dönemin toplumsal-siyasal tahlilini yapabilirsiniz mesela, ama dedim ya bu artık en fena şey sayılıyor, o dönemin gündelik hayatını anlatabilirsiniz ya da *bir maniniz yoksa* annemler size gelecek bunu yaptığını iddia ediyor girişte ayfer tunç, gözlemlerini belirli bir dönem ve belirli bir yöre, yani kendi büyüdüğü adapazarı çevresiyle sınırladığını söylüyor o yüzden şöyle bir soru soramıyoruz kendisine; bugün türkiye'de "bir manınız yoksa annemler size gelecek" hiç denmiyor mu? ama onun kendine koyduğu sınırlar içinde düşündüğümüzde o zaman da, örneğin yalnızca istanbul'da kullanılan mavi kart'tan kitapta neden bahsedildiğini anlamamız güç oluyor. ama bu söyledikleri dışında onun anmadığı sınırlamalar da var; kitap eksenine orta sınıf, aile içinde yaşayan insanları alınış, bunun dışında kalanlar, yani yoksullar ve zenginler (hayat tarzından bahsedildiği için insanları gelir durumlarına göre yoksul, orta halli ve zengin olarak tanımlıyoruz) ve aile düzeni dışında yaşayanlar kitabın yan unsurları.

ama bu kadar sınırlı bir dünyadan bahsettiği halde, geniş zaman kullanmayı tercih etmiş, bu durumda, "Süt dişleri ilkokulun ilk sınıflarında dökülmeye başlardı," gibi tuhaf cümleler kurulabiliyor tabii, çünkü o zamandan bu zamana süt dişi dökülme yaşında pek bir değişme olmadı. kitapta ufak tefek maddi hatalar da olduğunu sanıyorum: örneğin şu "hiç aklımdan çıkmıyor" dido değil, çokomilk'ti diye hatırlıyorum ben, sonra, "70'lerin başında hayat daha sakindi, 12 Mart Muhtırası na yol açan siyasi olaylar henüz şehirlerin ve ailelerin hayatını doğrudan etkileyecek düzeye gelmemişti," demiş ayfer tunç, oysa 70'leri belirlediğim söylediği gelişmeler, aslında 1971'deki 12 mart muhtırasından önce değil, 1980'deki 12 eylul darbesinden önce gerçekleşmedi mi? ve izninizle yine mavi karta doneceğim, "Şimdi manyetik bir ödeme şekli olan "akbil"in yerine o yıllarda mavi kart çıkarılırdı," demek hatalı göründü bana, mavi kart akbil in yanında hâlâ kullanılıyor, ve bir ihmal, vapur kartına değinilmemiş, bence başka bir ihmal, yetmişlerde çıkan çocuk şarkıcı arda kardeş ten bahsedilir de onun şanar yurdatapan ın oğlu olduğu atlanır mı? ama ayfer tunç bir başka sınır daha koymuş kendine; hafızası, onun hatırladıklarını, onun hatırladığı biçimde okuyoruz kitapta, boylece, bana okurken bile iç daraltıcı gelen yirmi yıl öncesinin taşra hayatı, yine bana allah bilir ya, daha az sıkıcı gelen günümüze göre daha iyi bir şey gibi anlatılıyor, benim duygularıma itibar edin diye demiyorum, ama bir insanın öznel algısı bu kadar rahatça geniş zaman kullanılarak yazılabilir mı?

insan gözlemlerini ve duygularını yazabilir tabii, ama ayfer tunç, keşke bunları daha başarılı olduğu kurmaca alanına taşısaydı ve bize o dönemde, o yörede geçen bir roman yazsaydı, o romanda, anket defteri doldurun kızları saçlarını uzatan oğlanlara isteseler, piknıklere gidilse, yılbaşı geceleri tombala oynansaydı, *bir maniniz yoksa*'dan çok daha eğlenceli olacak boyle bır romanın bu tür bir tıraj şansı olmaması üzerine düşünmek gerek, anket dolduran lıseli kızların, pıknik için kuru köfte hazırlayan ev kadınlarının duyguları okura, en azından okumadan önce, ilginç gelmeyebilirdi (çünkü siz de fark etmişsinizdir, tarihi roman makbul ama şöyle en az birkaç yüzyıl geriye giderse.) oysa *bir maniniz yoksa*, baştan sona, basbayağı sıkıcı bir kitap, anlattığı şeyin sıkıcılığı bir yana, yeterince renkli ayrıntı ve gozlem de yok içinde, bir tez, bir iddia sahibi olmamak kararlılığıyla, bütun anlattıklarından bir sonuç çıkarmama dırenciyle daha da sıkıcı olmuş, hayat da, kitabın türü olduğu söylenen yaşantı da kıtapta anlatılanlardan daha canlı ve renkli, çünkü biz hayatı algılarken tabii ki yorumluyoruz ve her şeye gozumuzun onundeki nesnelerın suretınden daha farklı anlamlar yüklüyoruz, bu algının içinde şahsi tecrubelerimiz, okuyup öğrendiklerimiz ve daha başka bir çok şey var, bır yaşantı, bunları atlayarak anlatılabilir mı?

ayşe düzkan

Yazar ve Sinema Eleştirmeni Sevin Okyay:

"biz kendini anlatmayı ayıp sayan bir kuşaktanız"

Sevin Okyay gerçek bir basın emekçisi. Yazılarını bilgi, birikim, zevk ve dikkatle yazıyor. Okyay'la sinema, müzik, basın ve tabii kadınlar hakkında konuştuk...

uçan süpürge festivalini başından beri izliyor musun?
İlkini görmedim bir tek. İkincisinden beri izliyorum, bir festival on yılda oturur ve özellikle bu sene programlarının daha iyi olduğunu düşünüyorum. Böyle bir alanda festival düzenlemek çok zor, belli sınırlar var. Aynı şey Haziran'da yapılacak ve benim de seçicisi olduğum Çevre Filmleri Festivali için de geçerli. Gerçi orada toplumun, şehrin insana etkisini de kapsayacak şekilde ufku biraz açıldı. Ama bir festival on yılını doldurduktan sonra artık insanlar filmlerini göndermeye başlıyorlar ve o zaman gerçekten oturuyor. Kadın yönetmenlerin çektiği çok iyi filmler var, örneğin Polonyalı yönetmen Dorothea Kadzierzewska'nın üç filmi gibi. "Kargalar" İstanbul Film Festivali'nde de gösterilmişti, müthiş bir filmdi Onun Avrupa'nın en iyi yönetmenlerinden biri olduğunu düşünüyorum. Bir yandan da Ankara seyircisi talepkârdır, kolay küser, Ankara Film Festivali'nde de ne filmler beş-altı kişiye gösterildi. Ama sanıyorum ki zaman içinde Uçan Süpürge Film Festivali daha da oturacak.

ne zaman başladın yazmaya?
Ben ilk defa 1975'de Politika'da yazmaya başladım. Tarihlerle aram iyi değildir ama hatırlamaya çalışayım. Abdullah Gelgeç'in zamanında Dünya'da yazdım. Sonra 1983'de Milliyet'e geçtim, Politika'dan sonra Ayrıntılı Haber' de biraz bir şeyler yaptım yanılmıyorsam. Milliyet'ten sonra hep birlikte Hürgün'e geçtik: Enis, Ömer, Oruç, ben, Orada, Hürriyet'in yan yayınlarında fal dahil her şey yazdım. Sonra Şehir, Cergedan, Nokta var. TRT'de dört yıl program yaptım, daha sonra da Açık Radyo' da. Şimdi de NTV'de caz programı yapıyorum. Bütün bunların arasında bir de ajansım oldu, o zaman hâlâ satacak mal mülk varmış demek, benim de bu haber kupür işine özel merakım vardır. Çünkü bu ülkede insanlar bugün söylediklerini yarın inkâr ediyorlar ve çok hoş oluyor "Al bak," diyebilmek. O merak üzerine öyle bir iş de yaptım ve bayağı kaliteli elemanlar çalışıyordu ajansında, Çetin Emeç'le Hürriyet'te çok ilginç anılarım oldu, ikimiz de sabahın köründe gelir, akşama kadar çalışırdık. Öyle çalışıyormuşuz demek, şimdi herkes on birde geliyor işe. Rahmetli Çetin Emeç bana Danca'dan haber çevirtmişti. "Çetin Bey," dedim, "Ben Danca bilmem." "Olsun Sevin Hanım," dedi. "Hiç yoktan iyidir." Ve çevirdim haberi, çünkü o ajans zamanında bir Danca haberi çevirtmiştim. yanlarına İngilizce'lerini yazmıştım, biraz da Almanca'ya benziyor

arnavutköy amerikan kolejindensin, üniversiteye devam ettin mi?
Hayır, hâlâ İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde kaydım vardır, aftan yararlandığım için. Ben bir sürü üniversiteden atıldım, bir sürü aftan yararlandım. ama o zaman da harçları yatırmayı unuturdum. Bana öğretmişlerdi, gidip, "Memlekette olduğum için harcımı yatıramadım," diye dilekçe veriyordum. İstanbul doğumlu birisi olarak ne kadar komik değil mi, ama bilmiyorlar ki nerede doğduğunu.

yalnızca sinemadan değil, cazdan da anlıyorsun, nasıl oldu bu?
Ayrıldığım kocam müzisyendi, tenor saksofon çalardı, onun etkisi oldu. Çok şanslıydım, bir sürü iyi şey dinledim. Sonrası kendiliğinden geldi.

senin yazdığın yazı türü birikime, kültüre dayanıyor, nasıl ulaştın bu birikime?
Estağfurullah. Bence esas etki annem. Annem babam ben on yaşındayken ayrıldılar ve annem çok doğru bir kararla kardeşlerimle benim bakımımı üstüne aldı. Bu nedenle ona yapmadığımı komadım, bu da başka. Babam bize daha fazla sevgi gösterirdi aralarında ama annem birçok şeyi öğretti. Sporla ilgilenirdi mesela, bütün Beşiktaş maçlarına giderdik.

beşiktaşlı mıydı?
Tabii, ben de Beşiktaşlıyım.

her delikanlının tuttuğu takım.
Evet, çok farklı bir seyircisi vardır Beşiktaş'ın. Onlar döner bıçağı çekmezler demiyorum ama çok yaratıcıdır Beşiktaş seyircisi ve bunu Tanıl da, Yiğiter de -ikisi de Beşiktaşlı değildir ve en beğendiğim iki spor yazarıdır- kabul ederler. Biz her yere, her şeye giderek büyüdük. O zamanlar bu kadar çeşitlilik yoktu belki ama düşünüyorum. Cyrano'da Hüseyin Kemal Gürsen'i izlemiştim, demek ki Cahide'yi de izledim. Sonradan yerine konamayan şeyler.

ama bir tür beğenin de var.
Hafızam değil ama çağrışımım kuvvetlidir, bunlar şu filmde de oynamışlardı, bu filmin müziğini yapan şununkini de yapmıştı... Ama bunun dışında iyi şeyi hissederim, böyle bir tarafım olduğunu duşunuyorum.

ama yazarken şimdi çok âdet olduğu gibi kendinden bahsetmiyorsun.
Bunu ayıp sayarım ben. Kendini ortaya atmanın ayıp olduğunu düşünerek yetiştik biz. Ayrıca bunların kimseyi ilgilendirmediğini düşünürüm. Evet, işin bir dedikodu tarafı da var ve bu çok ilgi çekiyor tabii.
kendi kendinin dedikodusunu yapmak gibi.
Evet, mesela filmlerin produksıyon notları da çok ilgi çekiyor: yönetmen kiminle kavga etti, oyuncu sete sevgilisini getirdi mi, getirmedi mi? Bu da dedikodu. Hatta American Premiere dergisinde Paul Rudnick diye bir adam, Libby Gellman-Waxner adıyla böyle film eleştirileri yazıyor ve çok sonra ortaya çıktı kim olduğu. Çok komik yazılardır, karısını anlatıyor, annesini, oğlunu, eşcinsel erkek arkadaşını. Sonunda filmle ilgili pek bir şey söylemiyor. Ama bu komik olsun diye yapılmış bir şeydi.
Biz hatta "Biz" demeye alışığızdır. Nokta'da çok anlaştığım bir ekiple. Erdir Zat ve Mehmet Açar, ki sonra Kutlukhan Kutlu ve Mehmet Atak da katıldı bu ekibe, hep "Biz" ruhuyla yazardık ve imza bile koymazdık "Ne Nerede"deki yazılara; yalnızca merak eden olur diye yazanın baş harfleri; S.O. ya da E.Z. diye. Ve hep bizce derdik, o ekip ruhunun belirtisiydi bu. Yaptığın işi, yazdığın yayını benimsemekle de ilgili bir şey bu.

böyle benimsediğin hangi yayınlar oldu?
Nokta dışında bir de Cergedan ve aynı gruptan diğer dergiler, tabii. Enis, Ömer ve Oruç'la. Üç Silahşörler beni de dördüncü olarak kabul etmişlerdi.

nasıl baş ettin o adamlarla?
Onlarla tanışmanı ilginçtir, o sıralar Milliyet te ek çıkarmaya hazırlanıyorlardı, Turhan Ilgaz beni tavsiye etmiş. Ben Enis'i tanımam, A Dergisi'nde yazdığını biliyorum. Çok da beğenmiyorum yaptıkları işi çünkü Uygurca falan yazdıklarını düşunuyorum. Hiç unutmam, babamın ikinci karısı bana o sıralar takımlar falan yaptırırdı, Faize Sevim gibi vahşi yerlerden. Pötikare bir döpiyes giydim ve inanır mısın makyaj yaptım. O zaman da benim için olacak şey değil. Sonradan anladım ki, kendi halimde gitsem daha iyi intiba bırakırmışım. Enis'in beni gözü tutmamış, önüme bir metin verdi. "çevirin," dedi. Ben

geçtim daktilonun başına ve başladım çevirmeye, takır takır yazıyorum, zaten Enis iki parmak yazar ve on parmak yazam bile kıskanır. "Tape edin demedim, çevirin dedim," dedi. "Evet, çeviriyorum," dedim. Bitirdim koydum önüne, "Ömer, Türkçe bilen birisini bulduk," dedi. Öyle başladı her şey. Oruç sonra evine çekildi biraz, ama daha sonra Enis'le YapıKredi Yayınları'nda, Ömer'le de Açık Radyo'da çalıştım, sevdiğim, rahat ettiğim insanlar.

hepsi çok iddialı adamlar. sen de onlar kadar birikimlisin. şimdilerde edebiyat yazıyorsun ama neden daha iddialı birşeyler yapmadın?
Bilmem, pişman da değilim aslında buna. Bir kere sevdiğim işi yapmak kadar geçinmek zorunda da oldum hep. Yaptığım işlerin bazılarını sadece para kazanmak için yaptım. Gerçi bunlardan da pek para kazanamadım, hâlâ da kazanamıyorum, o başka. Ayrıca kendimi de o kadar beğenmiyorum. Ama zaman geçtikçe daha iyi bir insan olduğumu düşünüyorum. Kendimi terbiye ettim çünkü. Eskiden en çok zekaya önem verirdim. Şimdi dünyanın en önemli şeyinin iyi bir insan olmak olduğunu düşünüyorum. İyilik başka insanları kendine tercih edebilmektir. Şimdi burada bir kaza olsa, ben gerçekten senin kolun kırılacağına benimki kırılsın isterim. Çünkü benim başıma o kadar çok şey geldi ki, nasıl baş edeceğimi biliyorum acıyla. Ama sen öyle olmayabilirsin. İyilik çok önemli ve özellikle yaşları ilerleyince kötü insanların yüzlerine de bunun yansıdığını görüyorsun. Hani insanlar uzun süre biriyle yaşayınca birbirlerine benzerler ya, bunun gibi, belki kötülükle yaşaya yaşaya ona benziyorlar.

İddialı olacak ne var diye düşünürüm ben. Alt tarafı sen de bir insansın yani. Kimse için yaptığı işi en iyi yapıyor denemez. Ben özellikle sinema eleştirisi yaparken, biraz okuyana fikir vermek isterim; çünkü yazdığım film gerçekten yazıyı okuyana göre değişir, ama şaşırtmam insanları. TRT 2'de çalışırken insanlar, "Sağ olun, sayenizde paramız cebimizde kalıyor." diyorlardı. Çünkü gerçekten neyle karşılaşacaklarını anlatırdım onlara. Bunu önemli buluyorum.

bu kadar yıldır basındasın, şu anki hal ile ilgili ne düşünüyorsun?
Korkutucu buluyorum ben bunu. Çünkü insanın en doğal hakkı olan isyan etme hakkını elinden alıyorlar. Ben biraz alıp çantamı çekip çıkmayıcımdır, bunu yapma hakkını alıyorlar insanın elinden. Alternatifin yok, gidebileceğin bir yer yok ve gazetecilik yapan insanlar genelde vasıfsız, başka bir iş yapmaları mümkün değil. Koy fabrikaya, çalışamaz. Ben hiç olmazsa şanslıyım, çeviri yapabilirim. Ama bir çoğunun hiçbir mahareti yok.

kadınların basındaki durumu ile ilgili ne düşünüyorsun?
Valla, Politika'yı düşünüyorum örneğin, çok az kadın çalışırdı ve hepsi gerçekten işe yarayan insanlardı, erkeklerden daha fazla çalışırlardı. Sonra kadınlar magazine layık görülmeye başlandılar, kültür sanat servislerinin kıtipiyoz işlerine bir de. Akılları yok ya! Ama sonra para ve tantını her şey oldu; reklam bölümlerine kadınlar alınmaya başladı, şimdi ise her yerde o reklam servislerindeki kızlardan var gibi geliyor bana.

ayşe düzkan

Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'nden izlenimler

kadınlar unutmaz

ankara devlet opera ve balesinin ihtişamlı salonundayız, salon çok kalabalık, ayakta duranlar bile var. hoparlörlerden, şimdilerde televizyolarda sık sık seyrettiğimiz eski türk filmlerinin replikleri duyuluyor, adalet cimcoz mu jeyan mahfi ayral mı, kestiremiyorum, sonra, salonda, genç kızların aşkı ve sevmeyi öğrendiği bu filmlerin ne tanıdık dört yüzü yürümeye başlıyor. isimlerini anmama bile gerek yok, orta yaşın üzerinde, gençlik hallerinden çok daha güzeller, birer koltuğun başına geçiyorlar, ellerindeki metinleri okuyup uçan süpürgenin dördüncü kadın filmleri festivalini açacaklar, yakın gözlükleri takılıyor; türkan şoray'ın yok galiba, dikkati çekiyor, ama sultan da elindeki gözlüğü gösteriyor, içlerinde en heyecanlısı, en tekleyerek konuşanı o, fatma girik, kendi rahatlığının sebebini açıklıyor, "sanatçılıktan değil, bir dönem belediye başkanlığı yaptım ya, car car car..."

ve türk sinemasının bu en ünlü dört kadını, türk sinemasının unutulmuş, unutturulmuş kadın yönetmenlerini getiriyorlar salonuna, duygulanıyoruz, alkışlıyoruz, bu kadınlarla ilgili *ötekinin sesi* adlı belgesel izliyoruz sonra; ufak bir pürüz, burada yeşim ustaoğlu'nun adını duymamız gerekmez miydi?

ama uçan süpürge nin film festivali, bu muhteşem açılıştan ötesini de sundu ankaralılara, ünlü amerikan yönetmeni dorothy azner'in çevrildiği 1940 yılından sonra bir daha hiç gösterilmemiş *dansçı kızlar dans eder* adlı filminin bu festival için hazırlanmış kopyasını izleme imkanını bulduk mesela, sonra ünlü yönetmen agnes varda nın bir toplu gösterimi yapıldı, ve bir de film çözümlemesi: bir erkek ve bir kadın, yazıların *pazartesi* de gördüğünüz tül akbal ve ulus baker bir erkeğin kadınları anlatığı bir filmin, *rastlantının bövlesi* nin çözümlemesini panele katılan izleyicilerle birlikte yaptılar, meksikalı yönetmen maria del carmen de lara'nın ülkesindeki yolsuzluklarla ilgili filmi "hiçbir şeyin olmadığı yer"i seyrediyor ve türkiye ile benzerlikle gülüyoruz; filmde radyasyonlu süt için, "bizim gibi meksikalılara bir şey yapmaz." yolunda bir rapor veriliyor!

festivalin sanat kalitesi üzerine bir şey söylemek beni aşar, bunu sevin okyay'a sordum ama ankara'da sevilen terimle, "cadıların festivali"nin her yıl biraz daha kurumsallaştığını, sağlamlaştığını söyleyebilirim.

Feminist ansiklopedi

D

Dönme: Başka bir dinde iken müslüman olan. Argo: Ameliyatla cins değiştiren özellikle erkekken kadın olan kişilere dönme denir./Pornografik bölümler eklenerek piyasaya yeniden sürülmüş sinema filmlerini nitelemek için kullanılır.

Dul: Eşi ölmüş veya eşinden boşanmış kadın veya erkek. Dul bir kadına hayatı zorlaştıran bir çok erkek egemen kural vardır. Cinselliği yaşanmış olduğu bilindiği için ondan, yeniden evlenene kadar kendini erkeklerden uzak tutması beklenir. Çocukluysa ancak çok âşık bir bekâr onun kısmeti olabilir. Bu durum erkeğin ailesince ve toplumca, hele erkek ondan gençse istenmez. Toplumun ona uygun göreceği yeni koca adayı kendi çocuklarına da bakmak ve hizmetçiliğini yapmak üzere eş arayan bir diğer dul erkek olacaktır. Dul kadınlar paraları ve güçleri yoksa toplumsal hayatta korunmak için bunu kabul ederler. Dul kadın gençse toplumu tehdit eden biri olarak görülür. Her hareketi denetlenir. Dul erkeklere ise ona bakacak kimsesi kalmadığı için acınır. Çünkü o isterse cinsel hayatını fuhuş aracılığıyla sürdürebilir. Ama ev işi ve çocuklarının bakımını kim yapacaktır? Çocuklu dul erkeklerin hiç evlenmemiş ve kendinden yaşça küçük bir kadınla evlenmesi ise toplumca garip karşılanmaz. Bu konuda iyi bir örnek şarkıcı Kayahan'dır.

Dul aylıkları: Kadınların oy vermek gibi yurttaşlık haklarını elde etmelerinden sonra, yirminci yüzyılın başlarında Avrupa ülkelerinde başlamış bu uygulama devletin kadınlara bazı hizmetler vermesi gerektiği düşüncesinin ürünüdür. Bu düzenlemede devlet kadınların emek piyasasından dışlanmasını engellemez. Çalışanların dullarına asgari gelir sağlar.

Dükkân: Argo. Genelev. Kumarhane.

Dünürlük: Ülkemiz görücü usulü evlilik âdetleri açısından önemli bir kavramdır. Dünürlükle evlenecek erkeğin ailesi, gelini olacak kızın ailesiyle akrabalık ve ortak çıkar ilişkisine girer.

Dünür düşmek: Bir kızı evlenmek üzere bir erkek için istemek.

Hazırlayan: Handan Koç

Feministansiklopedi

Dünür gezmek: Evlenecek erkek için kız aramaya çıkmak.

Dünya evi: Evlilik

Dünya evine girmek: Evlenmek

Dürdane Hanım: Ahmet Mithat'ın romanı *(1888)*. Romanda, erkek giysisi giyip, Acem Ali Bey adıyla dolaşan genç dul Ulviye Hanım, komşusu Dürdane Hanım'ın Megrup Bey'le ilişkisini öğrenince ona yardımcı olmaya çalışır. Ancak sevgilisi tarafından terk edilen genç kadının zehir içerek kendini öldürmesini önleyemez. Birkaç dil bilen Ulviye Hanım, arkadaş olduğu sandalcı Sohbet Bey'le yakınlaşır. Aslında sandalcı da bir felaketin ardından kimliğini gizlemeye koyulmuş bir aydın kişidir. Gizli kimlikler, erkeklerden daha gözüpek, kuvvetli kadınlar ve yeni bir icat olan telefonun yeralması bu kitabı devrinde merakla okunan popüler bir roman yapmıştır.

Düşük yapma: İstemeyerek çocuk düşürme kan kaybı ve bel ağrılarıyla başlar. Döllenmiş yumurtanın ölmesi ya da sağlığını kaybetmesi neticesinde vücuttan dışarı atılmasıyla sonlanır. Kadınlar bazan istemedikleri gebeliklerine kendi kendilerine düşük yaptırarak engel olmaya çalışırlar. Buna koca doğurmasını istiyor fakat o istemiyorsa kalkışabilirler. Ama çoğu zaman, evlilik dışında oluşmuş gebeliklerini engellemek için düşük yapmaya çalışırlar. Ülkemizde kadınların kendi kendilerine düşük yapma yöntemleri arasında ağır kaldırmak, cinsel organlarının içini süpürge teli, örgü şişi, tavuk teleğiyle kurcalamak, yine içlerine kininli pamuk sokmak sayılabilir.

Duygusal Bireyleşme: Sanayi sonrası Britanya'da başlayarak aile biçimlenmesinde oluşan diğer ülkelere de yayılan bir değişim. Bu sosyoloji terimi, evlilik bağlarının artık romantik duygular ve kişiler arasındaki cazibe aracılığıyla kurulmasını anlatır. Eskiden aileler içinde bulundukları cemaatle çok içiçe yaşıyorlardı ve aile duygusal yakınlığın başlıca odağı değildi.

Düzgün: Eski usül makyajda kadınların yüzlerine sürdükleri beyaz ve kırmızı boyalar karşılığı kullanılmış bir isim; ayrı ayrı olarak da beyaz boyaya "aklık", kırmızı boyaya "allık", yüz boyama da hüner ve zevk sahibi olup kadınlara bu volda hizmet veren kadınlara da "düzgüncü" denirdi. Allık zararsız bir kırmızı boya ile sağlanır, aklıkda ise üstübeçli bir su kullanılırdı ve bu cilde çok zarar verirdi. 19. yy.da çıkmış bir İstanbul türküsü şöyledir:
Akşamdan sabaha kadar düzgünü düzme
Gündüz akşamlara kadar sokakda gezme
Efendi hazretlerinin gönlünü üzme
Canımdan usandım dime bu da mı moda.

Suzan Samancı

"tankların geçtiği bir coğrafyada aşk ikinci planda kalır..."

Suskunun Gölgesinde isimli son kitabı İletişim Yayınları'ndan çıkan Suzan Samancı İstanbul'daydı. İki yıl emek verdiği bir önceki kitabı çok politik bulunduğu için yayınlanmayan Samancı, "En iyi orayı anlatırım" dediği Diyarbakır'da yaşıyor. Ona kitaplarını, yazın dünyasındaki yolculuğunu, düşüncelerini ve Ora'yı sorduk...

Yeni bir kitabınız çıktı. Bundan önce en son ne zaman kitap yayınladınız?
En son 1995 yılında çıkmıştı, adı *Kıraç Dağlar Kar Tuttu.* Ondan sonra bir roman yazdım, iki yılımı aldı. Ama yayınlanmadı.

Neden?
Çok politik görüldüğü için. Oysa ben yaşadığım coğrafyanın gerçekliğini yansıtmak zorundayım. En iyi ancak orayı, oradaki insanları anlatırım. Elbette bir edebiyatçı hiç bir zaman insanların nasıl savaş yaptığını değil de, savaşın insanlar üzerindeki etkilerini konu edinir. Fakat ben o acı gerçekliği vermeye çalışırken hiç bir zaman umudu, sevinci, coşkuyu eksik etmemeye çalıştım. Yine de bir karamsarlık hâkimdi çünkü orada onlar yaşamıyor. Örneğin daha önce de şu tür sorular geliyordu bana. "Siz neden aşkı yazmıyorsunuz?" Ben bu tür soruları, tankların gürültüyle geçtiği, insanların korkuyla eve kapandığı bir coğrafyada aşk ikinci planda kalır diye cevaplıyorum.

Son kitabınızı biraz anlatır mısınız?
Suskunun Gölgesi'nde on dokuz öyküden oluşan bir kitap. Son dönemlerde bir suskunluk hakim ve insanlarda bir umut pırıltısı doğdu, insanlar artık sokağa çıkma cesareti gösterdi. Dolayısıyla kameraları evin içine çevirdim ve insanların yüreğinin derinliklerine inmeye çalıştım. Bireyin dünyasında, ezilmişliği, korkuları, beklentileri konu edindim. Bir itirafçının içsel konuşmalarını verirken, korucuların tecavüzüne uğrayan Rojin'i, yine özel timin tecavüzüne maruz kalan bilinçli bir kadını işledim. Bir zamanlar devrimcilik yapmış ama yaşlanmış, evlenememiş bir kadının sitemlerini vermeye çalıştım. Mesela bir bölümde şöyle bir cümle geçiyor, "Bizi alanlara çektirip yuh yuh dedirttiniz, sonra da taşaklı kadınlar diye sırt çevirdiniz."

Nasıl başladınız yazmaya?
Benim ki bilinçli bir tercihti. Eskiden *Saklambaç*, *Kelebek* gazeteleri vardı. Henüz on iki on üç yaşlarındayken o gazetelere el yazımla öyküler yazmaya başladım. Sonradan şiirlerim de yayınlandı. Sıkı bir okuyucuydum. Edebiyata olan düşkünlüğümden çantamda klasikleri götürürdüm okula. *Sanat Olayı* dergisinde 1985'den 87'ye kadar toplu şiirlerim yayınlandı. Fakat sonradan öyküye yöneldim.

Savaş dönemini nasıl geçirdiniz?
Yirmi yaşımda evlendim. Yazma kararı verdiğim için eve kapanıp okuma eylemine girdim. Çünkü çevreden soyutlanmadığınız sürece, kendinize ait bir dünya yaratmadığınız sürece, yaratıcılık asla devreye girmiyor. Virginia Woolf'un şu sözünü hiç unutmadım. "Bir kadının kendine ait bir odası ve beş yüz sterlini olmalı." Hep bunun için çaba sarfettim. O dönemlerde bu hiç de kolay olmadı çünkü geleneklerin, feodalitenin olduğu, demokrasinin tam olarak işlemediği toplumlarda insan olmak zaten zorken kadın olmak daha da zor.

Kadın edebiyatçı erkek edebiyatçı arasında bir fark var mı?
Bu bence sistemin, erkek egemen düşüncenin ortaya çıkardığı bir baskılayış yöntemidir. Yazar yazardır, yazarın kadını erkeği olmaz. Belki özünde farklı bir duyarlılığı vardır kadının, anne olmanın getirdiği bir durumdan dolayı. Çünkü baskı görmek ve binlerce yıllık gelenekler kadını farklı şekillendiriyor. Belki bu durumlardan dolayı kadın ince ayrıntılara giriyor ama ben bu düşünceye şiddetle karşıyım. Özellikle kadın yazar, erkek yazar diye vurgulanması anlamsız. Kürtçe'de çok güzel bir laf vardır, aslan aslandır, aslanın kadını erkeği olmaz.

Edebiyat dünyasında kadınların gelişimi erkeklerle eşit değil...
Benimle aynı konumda olan bir erkek arkadaşa hiç bir zaman başka bir işiniz var mı sorusu sorulmaz. O şair olarak, yazar olarak görülür. Ama nedense yazar bir kadına sizin başka bir işiniz var mı diye soruluyor. Hele hele kadın şairler hiç ciddiye alınmıyor. Artık bıktık bundan.

Peki kadın ve erkeğin yazarken farklı bir dil kullandığını düşünüyor musunuz?
Aslında kadın erkek değil de, her insanın aynı konuları algılayışı farklıdır. Aslında feminist kurama baktığımız zaman, politik geçmişe baktığımız zaman, kadınların 1980'lerde alanlara çıktıkları dönemlerde hep erkeksi özelliklere büründüklerini görüyoruz. Aslında bu kendini inkâr ediştir. Oysa ancak kendisi olmayı becerebilen kadın özgürdür. Bu anlamıyla elbette yıllarca, binlerce yıllık, bize egemen olan bilinçaltımız var. Her ne kadar bilinçle özgürleşsek bile bunu bir kalemde silip atmak mümkün değil. Korkularımız, ezilmişliklerimiz farklı kılıklarla farklı bir söylemle kâğıda dökülüyorsa bunun adı kadın duyarlılığıdır.

Çok ortalıkta değilsiniz?
Gözden uzak olan gönülden de uzak oluyor. Bu yaşadığım yörenin bana sunduğu bir şeydir. Benim çok ortalıkta olmamamın nedeni ise uzaklıktandır herhalde.

Çok da uzakta sayılmazsınız.
Şu da olabilir canım, belki de beni öyle fazla öne çıkartmaktan kaçınıyorlardır.

Bunun için bir neden var mı?
Bilmem... Ben de bilmiyorum.

Nevin Ceray

Salak yerine konmak

Kasım'da Aşk Başkadır filmine üstelik beş milyon lira ödeyerek gitmek gibi bir hata yaptım. Canım sıkılıyordu, oyalanacak bir şeye ihtiyacım vardı. Filmden sinirlerim altüst olmuş bir halde çıktım.

Çok kötü çekilmiş, karton karakterlerle dolu bir film olması değildi beni bu kadar sinirlendiren. Salak yerine konmuş, böylece aşağılanmış hissettim kendimi. Sonra, filmle ilgili yazılanları okudum, dergileri karıştırdım. Niye kimse "bu ne rezalet "dememiş diye merak ettim.Tamamı hiç bir sinema yazarı filme iyi dememişti. Ama hani gazetelerin sinema eklerinde altında kimsenin imzası olmayan film değerlendirme köşeleri vardır ya onlar filmi tek yıldızda bırakmamışlardı. Ayrıca "aşk filmini özleyenlere", "erkeklerin en iyi yönlerini gün yüzüne çıkaran kadının hikâyesi" gibilerden davetkâr cümleler kullanmışlardı. *Esquire* dergisi mayıs sayısı "seni özlemiştik Charlise", diyerek filmin kadın oyuncusunun hafif açık saçık fotoğraflarını yeniden yayınlamış, birçok dergi ve gazete yine aynı oyuncunun "keşfedilme öyküsü, estetiksiz sarışın güzel oluşu. *People* dergisinin güzeller listesine nasıl girdiği" v.s. hakkındaki yazıları büyük boy fotoğraflarla yayınlamışlardı. Keanu Reeves Matrix vesilesiyle pekişmiş bir üne sahip olduğundan olsa gerek basın ona fazla çalışmamıştı. Yazılan şuydu Keanu aksiyon filmlerinden bıkmıştı romantik bir filme sıra geldi diye düşünüyordu. Filmin kadın yapımcısının kocası da Keanu'nun menajeri olduğu için proje kolay gerçekleşmişti.

Filmde Keanu Reeves bir reklam prensini canlandırıyor. Bir nevi Serdar Erener durumunda. Tesadüfen karşılaştığı ve bence tiksindirici seviyede şirin bir kadın, "sen mutsuz bir işkoliksin. ben sana vardım edeceğim" diye tutturuyor. Hatta onu hileyle üstünde deney yapılacak kaniş köpekleri kaçırma işine bulaştırıyor. Bu kadının çok çalışan iş adamlarına "Bu ay benimle ol seni ivileştireyim" diyen bir nevi amatör psikologdur. Salaş postallar ve modalara uygun şallarıyla köpek gezdirme işi yaparak yaşadığı mahallenin sahillerinde gezmekte, bolca vejeteryan yemekleri tüketmektedir. Keanu, kreatif bir art direktördür ve kadınlara ayıracak fazla vakti yoktur. Ama kadının zamanlaması iyidir çünkü reklam prensimiz bir sosis markasına, teklif ettiği reklam kampanyasının reddedilmesi neticesi hırçınlaşınca işinden olmuştur. Kızın vücut ölçüleri de süperdir. Keanu kadının "Bir ay benim evimde kal" teklifini kabul eder. Bu kadın ona sevişirken ağır olmak , fakirlere sadaka vermek ve zor durumdaki hayvanları korumak gerekir gibi güzel şeyler öğretir. Bu süreçte halkın arasına karışan Keanu aile, çocuk, dinsel bayramlar gibi değerlerin farkına varır. Kadına evlenme teklif eder. Fakat o da ne bu kadın amansız bir hastalığın pençesinde kıvranmaktadır ve son günlerini hoşluk olsun diye bu kenar mahallede, aykırılıklar içinde geçiren bir iyi aile kızıdır. Sonunda kadın ölmek veya iyileşmek için zengin ailesinin yanına. Keanu da yumuşamış bir şekilde iş hayatına dönecektir. Bize de kadın isterse makinalaşmış bir erkeği değiştirip kendine bağlar gibi bayat bir yalanla, aykırı yaşamın köpekleri korumak, değişik yemekler yapmak olduğu, bunları yaparken paraya ve korunmaya ihtiyaç olmadığı gibi bir başka yalan kalır. Bu sene oynayan New York'da sonbahar filminde de Richard Gere hiçbir kadına bağlanmayan başarılı iş adamı rolündeydi. Kendinden hayli küçük, güzel bir kadınla arasında başlayan yakınlık adam kızın hasta olduğunu öğrenince ilahi bir aşka dönüşüyordu. Kızın hastalığı ölümcüldü ve o da kalpsiz bir erkeğe aşkı ve başka güzellikleri öğreterek bu dünyadan göçüyordu. Bu filmlerden prens işadamlarının kalbini sarsmak için gizli ve ölümcül bir hastalık sahibi olmak gerekir diye bir sonuç bile çıkarılabilir. Ah! biz kadınlar ne yapsak da iş dünyasının sertleştirdiği şu adamları rahatlatsak. Bizi kim rahatlatacaksa. Neyse "kasımı aşkı" bana çok şey öğretti. Bu hikayelerin candan tüketicisi olan kadınların hayalleriyle oynayan Warner Bross firmasına ve onların işbirlikçilerine para kaptırmadan önce daha çok düşüneceğim.

Aslı Gülce

Pano

O Yazlık villamda annem ve benimle evin bir ferdi olarak yaşayacak kadın arkadaş arıyorum. (Yanlış anlamaların önüne geçmek açısından, aradığım kadın arkadaştan herhangi bir ücret ya da hizmet talep etmiyorum.)
Müracaat Pazartesi'ye.

O Pazartesi'den İngilizce Kursu. Pazartesi okuru bir Boğaziçi Üniversitesi öğrencisi, dergimizde İngilizce Kursu düzenliyor. Ders almak isteyenler Pazartesi'ye başvurabilir.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Sahibi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Düzkan

Ücretli - Tam zamanlı çalışanlar
Ayşe Düzkan, Beyhan Demir, Nevin Cerav

Grafik Uygulama - Hazırlık
Ömer Suvari

Görsel Tasarım
Deniz Göktürk

Bu sayıya katkıda bulunanlar
Aslı Gülce, Berîl, Feryal, Gamze, Gaye Yılmaz, Necla, Nur, Sevhan, Yaprak, Yelda Yücel

Almanya Temsilcisi:
Hülya Eralp

Çizer:
Gülay Batur

Adres: Abdullah Sokak, No:9, Beyoğlu, İstanbul
Tel / faks: (0212) 292 07 39, 249 59 59, 292 07 47, 244 23 94
e-posta: pazartesidergi@superonline.com
Renk ayırımı: Arda Grafik
Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Dağıtım: Bir-Yay

PAZARTESİ

***Pazartesi*'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. *Pazartesi*'yi en az bir kadına daha satın ya da hediye edin. Daha iyisi abone olun, abone bulun.10 abone bulana bir kitap veriyoruz.**

Abone olmak istiyorum.

İsim. Soyadı	:	
Adres	:	
Semt	:	İlçe:
Şehir	:	Posta Kodu:
Telefon (Ev)	:	(İş):
Abone süresi	: 1 yıl ( )	6 ay ( )
Başlangıç tarihi	:	

- Türkiye içi: Yıllık 10.000.000 TL., altı aylık 5.500.000 TL.
  Öğrencilere ve sendikalılara % 10 indirimli
  Aboneler için posta çek numarası: 662 965
  Bağışlarınız için Türkiye İş Bankası Küçükparmakkapı Şb.
  Hesap No. 1042 / 578076. Beyhan Demir
- Türkiye dışı: Yıllık 75 DM, altı aylık 40 DM.
  Döviz hesabı: Handan Koç. Ayşe Düzkan
  T. İş Bankası Taksim Şubesi, İstanbul
  Hesap No: 1052 / 301000 326575

Abdullah Sok. No:9 80060 Beyoğlu - İst.
Fax: (0212) 292 07 39
e-posta:pazartesidergi@superonline.com

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu (öğrenciyseniz öğrenci belgenizle birlikte) bize gönderin. Biz de size her ay Pazartesi'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan Heinrich Böll Vakfı destek vermektedir.

"Hem yerel hem uluslararası düzeyde, cinsellik ve toplumsal cinsiyetle ilgili sorunları, siyasete, iktisada ve kültüre bağlı olarak biçimlendirdiğim bakış açım, sınıfsal, patriyarkal, ırksal, ulusal ya da dinsel olsun, her türden ezme ve somurunun kökünün kazılmasını öngörür. İktidardaki güçler daima sesimi kesmeye çalıştı. Son yıllarda, kapitalist neo-liberal güçlerin ve köktendincilerin de içinde bulunduğu bir kesimin üstünlük kazanması, beni susturma girişimlerini giderek artırdı."

Neval El-Saadavi

9 771300 853634